

**D. IUNII
IUVENALIS
SATIRARUM
LIBRI V**

Juvenal

119

D. IUNII IUVENALIS

S A T I R A R U M

LIBRI V.

RECENSUIT

ADOLPHUS HAECKERMANN.

LIPSIÆ

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCLII.

PA6446
A2
1851

THE
AMERICAN

REINHOLD O KLOTZIO

FAUTORI SUMME COLENDO.

297946

a *

VARIAE LECTIONES.

Quum proximo abhinc anno a B. G. Teubnero, viro honestissimo, ad recognoscendas Iuvenalis Satiras invitarer, roganti mihi benevole concessum est, ut lectionum et correctionum mearum certe indiculum addere liceret. Id res ipsa eo magis requirere videbatur, quod de multis Satirarum locis et legendis et explicandis longe aliud mihi persuasum erat, quam recentiorum plerisque. Vellem sane licuisset omnia, quae huc pertinerent, luculentissime proponere, sed ampliorem de singulis locis disceptationem ipsius libelli forma ac ratio prorsus excluderat. Quae autem hic ob spatii angustias breviter ac summatim dicuntur, alio tempore et loco explicatius a me dicentur: interim tantum dixisse sufficiat.

Satira I. v. 2 scripturam *Codri* retinui. — v. 3 spreui Heinrichii emendationem *cantaverit*. — v. 9 *Volcani* in plerisque codicibus legitur. — v. 16 *Sullae*. Non pauci libri hic, ut Sat. II, 28, *Syllae*. — v. 22 *Maevia* vel *Mevia*. Sic optimi et antiquissimi codices. — v. 30 post *scribere* punctum mutavi, omnibus adhuc probatum. — v. 46 *premat* e libris restituendum duxi. — v. 47 in locum vulgatae et revocavi *at*. — v. 52 *Herculeias*. Hanc formam alias inauditam sed fere omnium codicum auctoritate firmatam reposui, licet metrum aliquatenus laboret. — v. 61 malui nunc ante *nam* distinguere, quamquam facile concedo, verba *puer Automedon* fere eodem iure cum sequentibus iungi posse. — v. 67 post *Signator* utique interpungi debet, ita ut *falso* relativam incipiat enunciationem. — v. 69 nolui cum Heinrichio legere *Occurrat*. — v. 74 *esse aliquid* praetuli propter antecedens neutrum *aliquid*. — v. 89 *Hos animos*. Non opus fuit Heineckii emendatione *Haec animos*. — v. 106 e plurimis libris MSS. restitui *majus*, quippe quod huic loco vel maxime conveniat. — v. 109 non post *Licinis*, ut plerisque visum est, sed in fine demum versus maius posui interpunctionis signum. — v. 130 *Arabarches* non *Alabarches* hic et ubique scribi debet. — v. 134 servavi scripturam *caulis*. — v. 146 participium *plaudendum* e textu quasi dissolvi et impersonaliter accipi debet; quare equidem nunc parenthesi includendum curavi. — v. 150 interpunctionem mutavi, aptius verba *dicas hic forsitan* ad priora referri ratus; cf. Sat. XII, 37. — v. 155 cum paucissimis libris, sed iis optimae notae, legere malui *lucebit*, quam cum permultis aliis *lucebis*; tertiam personam vel sequens *deducit* necessario requirit. — v. 156 correxi equidem *qua fixo*. — v. 157 descriptionem Noster supplet et absolvit; ut autem de uno eodemque cogitemus sup-

plicio, non solum particula *Et* verum etiam *arena* postulat; ad *sulcum* cf. Prudent. Cathem. XII, 55. — v. 158. 59 retinui *vehatur atque despiciet*: est enallage quae vulgo dicitur modorum; Sat. IV, 101. 2. — v. 169 pronomem *Haec*, ut supra v. 51, ad priora pertinet. Plerosque codices secutus, scripsi *animante tuba*. Vulgo legitur *Haec animo ante tubam* vel *tubas*.

Satira II, v. 5 *invenias*. Multo pauciores libri praebent *invenies*. — v. 6 *Aristotelem*. Quidam maluerunt *Aristotelen*. — v. 8 sua auctoritate scripserunt nonnulli *Fronti nulla fides*. — v. 10 inutiliter Leopardus emend. XIII, 10 correxit *Sotadicos*. — v. 30 *revocarat* e plurimis codicibus in locum vulgatae *revocabat* substitui. Malim post *amaras* incidere, ita ut *Omnibus* quoque subiiciatur participio *timendas*. — v. 36 *Laronia*. Aliis potior visa est scriptura *Lauronia*. — v. 38 *Atque ita subridens*. Huic lectioni plerique adminiculo sunt codices. — v. 44 *Scantina* vel *Scatinia*: variat nominis scriptura. — v. 49 *Tedia* et v. 50 *Hispo*: his nominibus plurimi favent libri. In nonnullis scribitur *Hippo*. — v. 68 scripsi *Pollitas* et *Labulla*. Sat magna librorum pars habet *Pollineas* et *Fabulla*. — v. 71 recepi *insania*, nam multo deterior mihi visa est, quam alii praetulere, lectio *infamia*. — v. 78 fluctuant codices inter *pelluces* et *perluces*. — v. 81 *Uvaeque conspecta* tantum non omnes habent libri MSS. — v. 83 vulgatam *fuit* tuentur codices paucis exceptis. — v. 97 *galbana*. Multi praefendam putarunt scripturam *galbina*. — v. 104—107 vulgarem mutavi interpunctionem, nam meo qualicunque iudicio post *Galbam* et *civis* utique incidi debet. — v. 106 *Bebriaci in campo*. Praepositio in multis deest codicibus. — v. 107 *in facie*. Non pauci libri offerunt *in faciem*. — v. 109 ingeniosa quidem at vero non necessaria videbatur esse coniectura Heinrichii *Moecha*. — v. 116 aliquot libri ex immatura correctione ut videtur *abscindere*. — v. 118 pro *cantaverat* quidam *cantaverit*. — v. 120 cum aliis Lipsii Epist. Quaest. IV, 25 emendationem *Coena, sed et gremio* reprobavi. — v. 124 *flamea*. Alii scripturam *flammea* praetulere. — v. 140 futurum *morientur* retinui, sprete vulgata *moriuntur*. — v. 146 probabilior videbatur lectio *Catulis Paulisque minoribus*, quam quae multis magis placuit *Catuli Paulique minoribus*. — v. 149 nolui cum Rupertio scribere *Esse aliquid*. — v. 150 *contum* servavi. — v. 159 ingeniose sed sine idonea causa Madvig Opusc. Acad. T. II. p. 170 seqq. emendavit *Illic. Heu miseri traducimur*. — v. 159 retinui *quidem*; non pauci libri MSS. *quid* offerunt. — v. 160 *Iuvernæ*. Quibusdam magis arrisit scriptura *Iubernaë*. — v. 161 servavi particulam *ac*, Nostro potissimum acceptam. — v. 164 e codicibus *Zalates* vel *Zalaces* scribi debet.

Satira III, v. 18 *Quanto praestantius* scripsi, non *praesentius*; illa lectio fere omnibus fuleitur codicibus. — v. 19 *clauderet*. In satis magna librorum parte exstat scriptura *cluderet*. — v. 29 *Arturius* vel *Artorius* in libris scribitur. — v. 31 *Quis*. Huic scripturae plurimi favere videntur libri; vulgo scribitur *Quis*. — v. 36. 7 probabiliozem habui lectionem *vulgi Quemlibet*, quam quae aliis potior visa est *vulgus*

Quem iubet. — v. 46 *norunt.* Alii contra plurimos libros *norint.* — v. 61 cum codicibus scribere malui *faecis Achaeae*, quam cum editoribus *Achaei.* — v. 83 discrepant libri MSS., alii *coctana* alii *cottona.* — v. 112 difficilior quidem sed verior videbatur esse lectio *aulam*, quam *aviam.* — v. 118 fluctuant hic ut alibi codices inter *penna* et *pinna.* — v. 120 admodum variat nominis scriptura: *Erimarchus* vel *Erimanthus* vel *Hermarchus.* — In fine versus 121 maius posui distinctionis signum. — v. 136 *Chionem.* Aliis Graeca forma *Chionen* praefenda videbatur. — v. 142 *parapside.* Pauciores libri *paropside.* — v. 168 servavi perfectum *negavit*; sine necessitate emendarunt alii *negabit.* — v. 170 sua auctoritate quidam scripserunt *culullo.* — v. 177 *similesque.* In multis libris exstat singularis *similemque.* — v. 187 lectionem *libis* genuinam esse, omnes adhuc dictitarunt: mihi aut *Lydis* aut *Libycis* legere visum est, nisi forte praestiterit *Libibus.* — v. 188 praestant e plurimis revocavi codicibus, spreta correctione *praestare.* — v. 195 *concexit* retinui; scripserunt alii *cum taxit.* — v. 210 recepi lectionem *frustra rogantem*, non *frusta.* — v. 215 *occurrit* pro *accurrit* in textum reposui. — v. 218 haud cunctanter restitui *Phaeasianorum.* — v. 220 *ac non et plura* legere volui. — v. 238 futurum *Eripiant* praesenti *Eripiunt* et imperfecto *Eriperent* anteponendum duxi. — v. 241 *aut scribet.* Pauciores libri *vel scribet.* — v. 254 *sartae modo* coniungi debere, dudum intelligi coeptum est. — v. 256 *altae* servavi; maluerunt quidam *alte.* — v. 263 *Strigitibus.* Haec scriptura fere omnibus libris communis est. — v. 271 indicativum *cadunt* retinui; in multis codicibus reperitur *cadant.* — v. 277 discrepant libri MSS. de composito, alii *defundere*, alii *diffundere*, alii *effundere.* — v. 299 *faciunt.* Mallem sane scripsisset poeta *faciant.* — v. 307 *Pontina* vel *Pomptina.* Alias quoque haec scripturae varietas occurrit. — v. 318 *Annuat* multo plures tuentur libri, quam *Innuat.* — v. 320 *Helvinam* scripsi. Multi libri *Eloinam.* — v. 321 *Convelle* reposui. Vulgo scribitur *Converte.* — v. 322 nolui nunc lectionem *Adiutor* commutare scriptura *Auditor.*

Satira IV. v. 1 sprevi vulgatam *et est.* — v. 4 in locum compositi *aspernatur* restitui simplex *spernatur.* — v. 11—14 verba *et tamen . . . Crispinum* parenthesi includenda curavi. — v. 13 revocavi scripturam *Serioque*; vulgo scribitur *Seioque.* — v. 18 *in munere* e libris recepi; maluerunt omnes adhuc *si munere.* — v. 25 *Hoc pretium squamae* anteponendum putavi lectioni *Hoc pretio squamae vel squamas.* — v. 27 *Apulia.* Scriptura *Appulia* metri causa inducta videtur esse. — v. 28 *putamus.* Coniunctivus *putemus* sat aperte correctori debetur. — v. 29 *Induperator* cum plerisque scripsi. — v. 31 *ructaret* vulgatae *ructarit* praetuli. — v. 33 *fracta de merce.* Huic lectioni tantum non omnes adiumento sunt codices. — v. 34 *licet hic considerare.* Hoc, utpote plurimorum librorum auctoritate firmatum, restitui. Plerumque legitur *et considerare.* — v. 60 *suberant* non sollicitari debebat. — v. 63 lectionem *Et cessit* potiozem habui, quam vulgatam *Ut cessit.* — v. 64 *Exclusi exspectant* reduxi, nam non offendit me,

ut editores, repetitio particulae *ex*. Vulgo *spectant* legitur. — v. 96 *tam festinata* retinui, quamquam plurimi codices praebent *iam destinata*. — v. 97 *in nobilitate*. Olim *cum nobilitate*. — v. 98 *gigantis*. Singularem retinendum existimavi. — v. 102 indicativum *miratur* servandum putavi. — v. 120 *In laevum*. Aliquot libri *In laevam*. — v. 127 *Excidit* non *Excidet* in plerisque codicibus legitur. — v. 147 vulgo *Cattis* scribitur; equidem nunc revocavi *Getis* vel *Gethis*, licet metrum aliquatenus adversetur. — v. 148 particulam *et* vulgo insertam delevi. — v. 150 *illa* non *ille* placuit.

Satira V. v. 10 *quum possit* i. e. *fames*. Reieci correctionem *possis quum*, Heinrichio probatam. — v. 17 *culcitra* reposui pro vulgata *culcita*. — v. 23 fluctuant libri MSS. inter *sarraca* et *serraca*. — v. 24 permulti codices loco praesentis imperfectum offerunt *nolet*. — v. 38 *beryllos* pro genuina habui lectione, non *beryllo*. — v. 42 pro *illic* satis magna librorum pars *illi*. — v. 72 *artocopi* revocavi e plurimis MSS. sprete mutatione *artoptae*. — v. 74 *Vis tu*. Vulgatam permutare nolui lectione *Vix tu*, quae in multis reperitur codicibus. — v. 87 *affertur* probabilius videbatur, quam *offertur*. — v. 91 *atris*. Improbavi *Afros*. — v. 92 *domino* in locum *domini* e plurimis substitui libris. — v. 96 haud improbabilius multi codices *patitur*. — v. 116 *raduntur*. Minus placuere *radentur* et *tradentur*. — v. 121 alii libri *spectas*, alii fortasse e correctione *spectes*. Pariter fluctuant inter scripturas *chironomunta* et *chironomonta*. — v. 133 *homuncio* equidem cum sequentibus iunxi, facile tamen concedo, cum antecedentibus quoque iungi posse. — v. 141 magna est in codicibus scripturae diversitas; maxime mihi quidem arrisit *Mygale* vel *Migale*. — v. 147 e permultis libris revocavi *sed quales*. Haud aspernabilis lectio *qualem*, sed ex immatura ut videtur correctione profecta. — versum 148 parenthesi includere volui. — v. 171 post *debes* colon posui; nam participio *pulsandum* apodosin incipere persuasum erat.

Satira VI. v. 8 correctionem *Turpavit* reieci. — v. 13 lectio *Compositique* retinenda videbatur. — v. 18 *cur et aperto* mutari deberet, non vidi. — v. 20 post *comite* incidi. — v. 28 post *eras* interrogationis signum, non exclamationis posui, confiteor tamen, hoc quoque tolerari posse. — v. 44 *perituri*. Inutiliter Heinrich coniecit *periuri*. — v. 52 *tende* servandum iudicavi; in quibusdam MSS. existat *necte*. — In exitu versus 57 colon posui. — v. 65 verba *subitum et miserabile* cum prioribus iunxi, contra *longum* cum subsequentibus. — v. 81 *Euryalum mirmillonem* recepi. In multis libris MSS. inserta legitur particula *aut*. — v. 82 *ludium* non *ludum* iudicavi scribendum. — v. 103 copulam *est* cum aliis omittendam putavi. — v. 118 post *culculos* minus posui distinctionis signum. — v. 120 *Et nigrum* mutare nolui in *Sed nigrum*. — v. 138 *pharetris Veneris*: verborum ordinem mutavi. — v. 153 *quum iam* scripsi pro vulgata *quo iam*. — v. 172 *tu depone* servandum duxi. Maluerunt alii *tu, Dea, pone*. — v. 194 inter *vetula* et *Quoties* punctum posui, in v. 195 post *ψυχῆ* signum exclamationis, in v. 196 post *turba* semicolon, in v. 197 post

nequam s. interrog. — v. 214 *excludetur* magis arrisit, quam *excludatur*. — v. 236 *Archigenen* cum plurimis scripsi editoribus. — v. 237 *et secretus* recepi tamquam lectionem omnium fere librorum. — v. 238 *pauet et tenendum* existimavi. — v. 251 *agitat*. In multis libris scriptum legimus *agitet*. — v. 253 post *sexu* interrogationis signum ponere malui. — v. 267 *gemit* pro vulgata *gemat* in textum reposui. — v. 270 *Tunc . . . tunc* retinui. — v. 276 *curruca* servavi. — v. 277 *quot lecture* recepi. — v. 280 *dic, Quintiliane* scribere malui, quam *hic*. — v. 288 *sinebant* praefereudum iudicavi singulari *sinebat*. — v. 307 *collectea* retineri potuit. — v. 316 *ululante Priapo* restituendum putavi pro *ululantque Priapi*. — v. 320 *Laufella*. Alii *Saufeia*. v. 329 post *dormitat adulter* comma posui, particulam *si* supplendam ratus. — v. 332 *veniet* recepi, non *venit et*. — v. 363 *Ac, velut* scripsi, non *At*. — v. 365 *reputant* pro *reputat*. — v. 383 *Hedymeles operas dedit*. Pauciores libri *operam*. — v. 386 *Cum farre* pro *Et farre* restitui. — v. 399 *possit quam* plures ut videtur libri tuentur, quam *possit quae*. — v. 404 *decipiatur* non *diripiatur* recepi. — v. 413 *quam quod*. Haud aspernabilis est lectio *quam quae*. — v. 429 *et luto terram* vel *et terram luto* legendum videbatur, non *loto*. — v. 430 *aut lata* revocavi in locum vulgatae *aurata*. — v. 439 *loquatur* magis placuit, quam *loquetur*, licet hoc quoque haud improbabile sit. — v. 441 *ac tintinnabula*. Alii libri *et*, editiones pleraeque *tot*. — v. 442 *atque aera*. Plurimos secutus sum codices. Vulgo *nemo* repetitur. — v. 464 *veniunt lota* vel *lota veniunt* e codicibus scribendum erat, non *veniet*, quod emendationem sapit. — v. 479 *flagellis et flagello* reperitur in MSS. — v. 483 *Et caedens* revocavi pro *Et caedit*, quod a plurimis scribitur, et in sequentibus *transacta* pro *transversa*. — v. 486 *Profectura domo* multo magis in contextum cadit, quam *Praefectura domus*, quod metri causa induxerunt. — v. 490 *Componit* scripsi, dissonans a multis, qui *Disponit* scribunt. — v. 491 *Nuda humeros* pluribus ut videtur libris fulcitur, quam *humero*. — v. 501 *tanti est*. Plerique *tanta est*. — v. 509 dativum *marito* substitui pro genitivo *mariti*. — v. 514 *rupta*. Alii *rapta*. — v. 519 *veteres* scripsi, non *vestes*. — v. 524 *Vorticibus* utpote antiquam scripturam servavi. — v. 527 *calidaque* commutare nolui cum accusativo *calidasque*. — v. 531 *loquantur*. Coniunctivum licet cunctanter praetuli indicativo *loquuntur*. — v. 533 *linigero* cum plerisque anteposui lectioni *lanigero*. — v. 537 *cadurco*. Vulgatam anteposui lectioni *caduceo*. Multi versum puncto finierunt. — v. 541 *popano*. In multis libris exstat scriptura *pepano* vel *pepono*. — v. 546 post *parcius* semicolon posui. — v. 551 *rimatur et*. Multis futurum *rimabitur* gratius est. — v. 554 *a fronte* aptius videbatur, quam *a fonte*. — v. 560 *fides artis*. Multi libri *arti*. — v. 581 *Petosiris*. Plurimi codices scribunt *Petosyris*. — v. 582 *utrumque* restitui pro *utrinque*. — v. 585 *dabit*. Pluralem *dabunt* emendatori crediderim deberi. Altera codicum pars *et Indus*, altera *et inde*. — v. 604. Vulgarem retinui distinctionem inter *Pontifices* et *Salios*. — v. 609 *atque suos* reduxi pro *utque suos*. — v. 611 *valeant*. Non pauci libri *valeat*.

— v. 626 *tanti una* servavi. Multis satius visum est *quantum* vel *quanti*.
 — v. 643 *Colchide torva* recepi; minus placuit epitheton *saeva*. —
 v. 644 *Progne* vel *Procne*: variat vocis scriptura. — v. 654 fluctuant
 libri MSS. inter *cupiant* et *cupient*. — v. 660 discrepant codices, alii
 iique plurimi *praegustaret*, alii *praegustavit*, alii *praegustabit*.

Satira VII. v. 8 reprobavi lectionem *umbra*. — v. 11 *tripodes*.
 Maluerunt quidam *tripodas*. — v. 12 magna est in nominibus scriben-
 dis diversitas: *Alcithoen* vel *Alcinoem* vel *Alcionem*. Pro *Pacci* alii
Baccii. — Versus 15 parenthesi includendus videbatur. — v. 22 *ex-*
spectanda scripsi, non *spectanda*. — v. 25 *Componis* recepi, non *Con-*
scribis. — v. 36 vulgarem servavi distinctionem. — v. 37 perperam
 alii post *colis* maiorem posuere distinctionem. — v. 39 particula *at*
 aptior visa est, quam *et* vel *aut* vel *sed*. — v. 40 *Maculonis aedes*
 substitui in locum vulgatae *Maculonus*, spreta correctione *maculosas*.
 — v. 41 *Ac* e codicibus restitui pro *Haec*. — v. 46 *anabathra* mihi
 quoque recta vocabuli scriptura esse videbatur. — v. 60 *sana* plerique
 libri, quos et ipse secutus sum. Correperunt quidam *saeva* vel
moesta. — v. 62 *Euhoe*. Hanc vocis scripturam, utpote plurimorum
 codicum auctoritate firmatam, recepi cum Sidonio Epist. VIII, 9. Alii
Ohe vel *Euo* vel *Evoe*. — v. 64 *Cirrhæ Nysaeque* scripsi. — v. 65
nostra recepi. Aliquot libri *vestra*. — v. 69 *desit*. Editores plerique
 imperfectum receperunt *deesset*. — v. 80 sine iusta ratione emendavit
 Gronovius Obs. III, 13 *Marmoreus*. Scripsi *Serrano tenuique Saleio*,
 optimum ratus, in communi doctorum sententia acquiescere. — v. 88
 emendavit Schrader *largitus* sine probabili causa. — v. 89 lectionem
Semestri non sollicitandam indicavi. — v. 99 post *Scriptores* interro-
 gationis posui signum. — v. 105 *tecto* revocavi pro *lecto*. — v. 106
 vulgo legunt *praestent*. Ego indicativum *praestant* excudendum cu-
 ravi. — v. 108 priorum via relicta, post *audit* una et *vel* incidi. —
 v. 112 retinui *veram*. — v. 114 *russati pone lucertae* scripsi, sed
 mallet sane scripsisset poeta *russatae lacertae* vel *russati lacerti*. —
 v. 120 mira est lectionum varietas; plurimos codices secutus sum. —
 v. 122 falso nonnulli verba *Si quater egisti* cum antecedentibus iun-
 xere. — v. 123 *in foedere*. Sat multi codices *ex foedere*. — v. 124
quantum petet plurimorum librorum est lectio; praetulerunt alii *petit*
 vel *licet* vel *libet*. — v. 129 *Matho deficit* servavi. — v. 132 reieci
 Lipsii Epist. Quaest. IV, 25 emendationem *Moesos*. — v. 139 *Fidi-*
mus eloquio? scripsi. — v. 144 *Cossus* permutare nolui nomine *Gallus*.
 v. 149 minus apte aliquot codices *ponere*. — v. 150 post *doces* in-
 terrogationis signum posui, lubens tamen concedo, colon quoque to-
 lerari posse, ita ut suppleatur *si*. Pro *Vecti* in multis libris nomen
 exstat *Vetti*. — v. 153 *Proferet* restitui pro *Perferet*. — v. 154
cambre in maxima librorum parte legitur; servavi vulgatam *crambe*.
 — v. 156 *diversa parte* retinendum putavi. Multi inseruerunt *a* vel *e*
 aut receperunt *diversae forte sagittae*. — v. 166 *Ast alii sex* *Et plures*
 e plurimis optimisque libris edidi. — v. 185 *Componat* et *condit*
 scripsi, hic ut alibi modorum enallagen esse arbitratus. — In vv.

190—93 commata post verbum *felix* videbantur delenda. — v. 201 *triumphos*. Aliquot MSS. *triumphum*. — v. 211 *retinui non tunc*. — v. 213 *quaeque*. Haud exigua librorum pars *quemque*. — v. 215 *En-celadi* cum plurimis scripsi; quidam *Celadi*. — v. 218 lectionem *Acoe-nonetus* recepi quidem, ingenue tamen confiteor, *Acoenetus ipse*, quod permulti habent codices, haud mediocriter mihi arridere; certe pronome huic loco vel maxime consentaneum est. — v. 219 fluctuant libri inter *franget* et *frangit*. — v. 223 *sedebat* pro vulgata *sederet* revocavi. — v. 235 *Archemori* servavi; correxerunt alii *Anchemoti*. — v. 242 *curas: et*. Hanc lectionem difficilem sane retinere malui, quam cum recentioribus scribere *cures et* vel *cura, sed*; ingenue tamen fateor, praeclearam esse hanc emendationem.

Satira VIII. v. 1 perperam *Schemata* emendavit Alciatus de verb. signif. L. IV; Parerg. II, 30. — v. 2 *pictos*. Vulgo participio *que* annectitur. — v. 4 *nasumque minorem Corvini* e codicibus revocavi pro vulgata *humerosque minorem Corvinum*. — v. 6 prorsus a veritate aberrasse censendi sunt, qui genitivum *generis* antecedenti *fructus* obnoxium fecere. — Versus 7 in paucioribus codicibus omnino deest. *Corvinum* nolui mutare in *Fabricium*. Praeterea *contingere* magis mihi probatum fuit, quam *deducere*. — v. 8 *Famosos*. Hanc lectionem probabilem sane equidem nunc revocavi pro vulgata *Fumosos*. — v. 11 vulgatam servavi scripturam. In permultis codicibus post *pernox* in v. 10 inciditur legiturque *Ante matutinos... ortus*. — v. 17 sperendam iudicavi vulgatam *traducit*. — v. 23 *Praecedant* maxime propter accusativum praetuli composito *Procedant*. — In fine versus 25 interrogationis signum vulgo probatum mutavi in colon. — v. 26 singularem *procerem* non mutandum duxi. — v. 27 post *sanguine* mea qualicumque sententia non poni debebat maius interpunctionis signum. — v. 28 participium *ovanti* commate non distinguendum debet a prioribus. — v. 33 *cygnum*. Alii scripturam *cycnum* praetulere, Orelli autem scripsit *Cyenum*. Pro *parvam* a quibusdam cupidius quam consideratius arreptum est *pravam*. — v. 34 graecam formam *Europen* retinui. — v. 37 pro *fremit* non pauci libri habent *fremat*; vix certo dicere licet, uter modus potior haberi debeat. — v. 38 *ne tu sis* servavi, spretis lectionibus *ne sic tu* et *ne hic tu*. — v. 40 *Blande* scripsi; alii *Plance* vel *Plaute*. Variant codices inter *stemmae* et *sanguine*. — v. 49 pro *veniet* aliquot libri *venit et*; pro *plebe* hic illie scriptum legitimus *gente*. — v. 57 *putet*. Haud improbabilis indicativus *putat*. — v. 62 *Corythue* legere malui, quam contra librorum MSS. auctoritatem *Coryphaeae* vel *Coryphaei*. — v. 63 *Hirpini* retinui. — v. 66 legere placuit *trito ducunt*, non *tritoque trahunt*. — v. 68 pro *primum* sine idonea ratione proposuit Salmasius ad Solin. p. 61 *primum*. — v. 70 *ac dedimus* revocavi pro *et dedimus*. — v. 90 lectionem *regum* utique servandam putavi. Fluctuant libri MSS. inter *exucta* vel *exsucta* et *exuta* et *exusta* et *exhausta*. — v. 93 num rectius *Nunitor* scribatur an *Tutor*, quaeritur. — v. 95 vulgarem retinui versuum ordinem. — v. 105 scribere visum est *Dolabella atque hinc*. Scripserunt alii, ut

hiatum praecaverent, sua auctoritate aut *Dolabella est* aut *Dolabellae atque dehinc*. — v. 106 maius distinctionis signum post *Verres* delevi. — v. 107 *Occulta spolta* retinui; metri caussa inseruerunt multi particulam *et*, quod non adeo necesse erat. — v. 109 futurum *eripietur* anteposui coniunctivo *eripiatur*. — v. 113 fluctuant codices inter *Corinthum* et *Corinthon*. — v. 123 futurum *relinques* multo magis in contextum quadrare videbatur, quam participium *relinquens*. — v. 124 *iacula* legi, non *iaculum*. — v. 125 retinui equidem *verum Credite*. Aliis magis arridebat *verum est. Credite*. — v. 135 dissident libri MSS., alii enim *ambitus*, alii *ambitio*. — v. 147 *Damasippus* hic ut infra v. 151. 167 scripsi. Non plane spernenda est scriptura *Lateranus*. — v. 148 alii libri compositum *adstringit*, alii simplex *stringit*. — v. 152 variantes sunt *numquam* et *nusquam*. — v. 155 *torvunque iuvenum* recepi; placuit aliis *robunque*. — v. 157 *Solam Hipponam* vel *Hipponam* nude cum codicibus scribere satius duxi, quam cum editoribus *Solam Eponam*. — v. 166 modus variat: alii libri *resecentur*, alii *resecantur*. — v. 174 pro *et . . ac* e codicibus pari iure scribere licebit *aut . . aut*. — v. 190 *triscurria* cum plurimis recepi. — v. 194 nomen proprium *Celsi* servandum existimavi. — v. 195 imperativum *pone* commutare nolui infinitivo *poni*. — v. 198 *nimus* cum plerisque editoribus scripsi. Non plane spernenda est lectio *natus*, quam permulti offerunt codices. — v. 199 lectionem *et illic* quum editorum tum codicum auctoritas tuetur. — v. 200 diversa est apud diversos vocabuli *mirmillonis* scriptura. — v. 202 restituenda videbatur tantum non omnium librorum lectio *et damnat*. A multis scriptum est *sed damnat*. — v. 203 non displicebat mihi, quod plerique codices praebent, *frontem*, fateor tamen, vulgatam *faciem* vix deteriorere esse. — v. 204 *vibrata* magis placuit, quam *librata*. — v. 221 *Verginius* scripsi cum Orellio. — v. 223 non adoptavi Madvigii Opusc. Acad. T. II. p. 199 emendationem *Quod*. — v. 224 *hae sunt* retinui. — v. 225 equidem cum Orellio *salto* reposui, quamquam haud negaverim, *cantu* quoque probabile esse. — v. 226 *Graetaeque* retinui, reprobata lectione *grataeque*. — v. 229 Graecas nominum scripturas in textum recipere malui. Praeterea e multis codicibus pro *seu* restitui *tu*. — v. 233 *paratis* servavi, spreto praesenti *paratis*. — v. 239 *in omni gente* genuina mihi videbatur esse lectio, non *in omni monte*. — v. 241 particulam *ac* servavi. — v. 256 *pube Latina* scribendum putavi, non *plebe Latina*. — v. 258 potioem duxi lectionem *quam qui*. — v. 265 *Tiberinum* i. e. fluvium retinui. — v. 266 *eduxit* anteposui vulgatae *produxit*. — v. 268 vulgarem verborum ordinem non immutandum putavi. — v. 274 in vulgari verborum collocatione acquievi. — v. 275 in paucioribus libris exstat *aut aliud*.

Satira IX. v. 9 *Tot rugae* minime mihi displicuit, quare sprevi Heinsii ad Ovid. Her. Ep. XII, 84 correctionem *Tot rugas*. — v. 14 mira profecto lectionis diversitas. Vulgata *Bruttia praestabat calidi tibi fascia visci* probabili debetur emendationi Salmasii ad Tertull. de pall. p. 243; mihi nunc in plurimorum librorum auctoritate acquiescere

satius visum est. — v. 22 scripturam *Ganymedem* retinendam existimavi. — v. 25 *celebrare* aptius putavi, quam *scelerare*. — v. 26 secundum maximam librorum partem scripsi *Quod taceo atque ipsos*. Plerisque magis placuit *Quodque taces, ipsos*. — v. 33 duplex in libris reperitur lectio, *cessant* et *cessent*. — v. 40 *ac cevet* utpote vulgatam retinere malui, quam cum multis e codicum numero legere *atque cauet*, licet id haud mediocriter mihi arridere confitear. — v. 46 *tenerum* vulgo scribitur. Satis magna codicum pars *tener* exhibet; nominativum quoque haud improbabilem esse arbitror. — v. 53 restitui e libris MSS. *tractas*, improbata tertia persona *tractat*. — v. 55 *Apula*. Literae *p* geminatione non adeo opus esse videbatur. — v. 61 displicuere emendationes *caculis* et *catulis*. Admodum venusta est lectio *collusore*, sed forsitan ob ipsam venustatem ex emendatione profecta. Quod plerique offerunt libri MSS. *cum lusore*, nihil habet offensionis. — v. 62 restitui *legatus*, codices secutus, fateor tamen, *legatum* haud mediocriter mihi placere. — v. 63 *ait* nolui mutare in *ais*. — v. 67 interrogationis signum aut post *Quid agam* aut potius post *bruma spirante* ponendum esse crediderim. — v. 68 plurimi codices exhibent *servorum mense*, multo pauciores *puerorum Aquilone*. — v. 80 *servavit*. In nonnullis MSS. *servabit* reperitur. — v. 83 in vulgata *vel* acquievi. — v. 89 praesenti *iunguntur* longe maxima codicum pars adnuculo est; sed vellem profecto plures scripsissent libri *iungentur*, nam sequitur *implevero*. — v. 100 *numquam cara est*. Hoc contextui magis consentaneum esse arbitrabar, quam, quod in magna codicum parte continetur, *numquam careas*. — v. 103 *loquentur*. Multi scripserunt *loquuntur*. — v. 105 duplicem libri offerunt scripturam, *tollito* et *tollite*. — v. 106 codicibus obviam ire nolui, hi autem fere omnes *clamant* vel *clament*. — v. 107 *secundi*; displicuit *secundum*. — v. 110 *quod* et *quid* legitur in codicibus. — v. 117 variat scriptura nominis, *Laufella* vel *Laufela* et *Saufeia*. — v. 118 *tum his* retinui, quamquam haud ignarus sum, metrum quodammodo adversari. Hanc ob causam, opinor, in multis MSS. correctum est *tunc his* vel *tum de his*. — Versum 123 non transponendum curavi; praeterea *possim* retinui. — v. 132 *Convenient* e codicibus recepi; alii praesens *Conveniunt* exhibent. — v. 138 *exorare* contextui magis respondere videbatur, quam *exornare*. — v. 146 coniunctivum *pingat* edidi, non tamen ita intercedo, quominus etiam indicativum *pingit* ferri queat. Maluerunt quidam *figat* vel *figit*. Pro *sufficiens* non pauci libri *sufficiunt*. Post *haec* in fine versus punctum posui; aptissime deinde in versus 147 exordio verba *Quando ego pauper ero* pro voto sumuntur, eo magis quidem, quod *Votum miserabile* diserte subsequitur. — v. 149 *Affigit*. Pauciores ut videtur libri *Affixit*; perfectum per se admodum probabile esse, nemo sane infitias ibit.

Satira X. v. 2. Hic quoque scripturae discrepantia occurrit, alii enim *Gangen*, alii *Gangem*; huic plures favere videntur libri. Pro *dignoscere* quidam *dinoscere*, quod haud dubie licet, at vero necesse esse, nondum mihi persuaserunt Servius ad Verg. Georg. II. 461 et Oudendorp ad Apul. met. IX. p. 604. Exstat praeterea in quibusdam

MSS. *discernere*. — v. 5 miror equidem, quod tot codices praebent *concupis*. — v. 9 in multis libris ante *torrens* inserta legitur particula *et*. — v. 24 magna sane lectionis discrepantia; alii enim *Divitiae ut crescant, ut opes, ut*, alii *Divitiae ut crescant et opes*. Equidem optimum iudicavi vulgatam servare. — v. 29 a *limine* vel *de limine* scribere licebit e codicibus. — v. 30 edendum videbatur *contrarius alter*, nam huic potissimum lectioni praesidio sunt codices, non *contrarius auctor*. — v. 34 *essent*. Non pauci libri *esset*. — v. 36 in *curribus* sat multi praebent codices, — v. 37 *medio* praestare videbatur genitivo *medii*. — v. 47 ut fere pari iure et *Tunc* et *Tum* legatur, codicum auctoritas permittere videtur. — v. 54 nostram lectionem fere omnes firmant codices; hiatus autem Iuvenali familiarem esse, certo scimus. Metro consulentes, scripserunt recentiores aut *supervacua haec* aut *s. aut vel* aut *s. aut et*. — v. 55 non assentiendum videbatur Madvigio, qui Opusc. Acad. T. II. p. 201 in locum vulgatae *incerare* sua auctoritate substituit *incerate*. — v. 59 pro *impacta* alios olim legisse *intacta*, e Scholiastae verbis manifestum fit. — v. 61 *stridunt* recepi, codices secutus, non infitior tamen, etiam formam *strident* tolerabilem esse. — v. 64 non adoptavi Weberi coniecturam *patellae*. — v. 70 *indicibus* legendum duxi; nam mihi quidem persuadere non potui, praestare *indicis*. — v. 72 *Bene* et *habet* arctissimo inter sese nexu continentur; non debent igitur commate disiungi. — v. 73 vulgo scribitur *Turba Remi*, sed codicum fere omnium lectio est *Turba tremens*. — v. 74 *Nursia*. Alii scripserunt *Nortia* vel *Nurtia*. — v. 78 *effudit* vulgata nunc est lectio, sed permulti libri offerunt *effugit*, et ipsum huic loco satis conveniens. — v. 81 *Panem et circenses* certe hic, opinor, retinendum erat; permulti codices offerunt *Pan* vel *Pana* vel etiam *Pannum*. — v. 82 *pallidulus mi*. Correctori crediderim debere *pallidus mihi*. — v. 88 *cervice adstricta* haud minus contextui respondere videbatur, quam *obstricta*, quod pauciores habent libri. — v. 90 *habere* mihi ut plurimis multo magis arrisit, quam *haberi*. — v. 91 *sellas* e plurimis restitui libris, utpote attributo *curules* maxime consentaneas, facile tamen concedo, vulgatam quoque *summas* admodum esse commendabilem. — v. 93 *angusta*, quod in plurimis optimisque reperitur codicibus, huic potissimum loco congruere videbatur. Quidam libri habent *augusta*; et hanc lectionem non plane spernendam esse, nemo facile infitiabitur. — v. 94 *Vis ducere pila* emendavit Scioppius Verisim. IV, 10 et scripserunt aliquot codices *Vis certae pila cohortis*; sed neutra lectio vulgatae praeferenda videbatur. — v. 97 *tantum* e plurimis libris in locum vulgatae *tanti* restitui; malui autem ante *tantum* incidere, ita ut iungi debeat *tantum ut par sit*. — v. 112 *et vulnere*. Pauciores libri *ac vulnere*; maluerunt *sanguine* Servius ad Verg. Ge. II, 498; Io. Saresberiensis policr. II, 15 et Heinsius ad Claudian. in Cos. I. Stilic. II, 19. — v. 114 *ac famam* scripsi, plurimos secutus codices; scripserunt alii fere pari iure *aut famam*. — v. 116 ingeniose quidem sed sine necessitate cum Graevio epp. IV. p. 193 N. Heinsius epp. IV. p. 194. 197 et ad Ovid. Fast. III, 829

coll. Verg. Aen. VIII, 409 ibique Servio emendavit *parcam* . . . *Mi-
nervam*. — v. 131 *forcipibus* exhibent libri, non *forficibus*. — v. 132
pro *luteo* sua auctoritate *tuto* scribere voluit Iacobs in Matthiae Misc.
phil. I. p. 84 coll. Claud. in Eutrop. II, 456. — v. 133 duplex, ut
alibi, vocis scriptura in libris et editionibus occurrit, *trophaeis* et *tro-
paeis*. — v. 136 *Aplustre*. Exstat hic illic scriptura *Amplustre*. — v.
137 *ad hoc se* e codicibus edidi; fere eodem iure scribitur *ad haec*. —
v. 144 pro *ad quae* minus commode quidam *atque*. — v. 149 aptior
videbatur esse lectio *Percussa*, quam *Perfusa*. — v. 150 *Rursus* non
mutari debebat in *prorsus* aut *furvos* aut *versus*. Pariter sine idonea
caussa lectionem *aliosque elephantos* recentiores spreverunt, aut *albos-
que* aut *altosque* legendum opinati. — v. 153 permagna est codicum
discrepantia. *Diducit* (quidam *deducit*) et *rumpit* multorum stabilitur
auctoritate; vix pauciores habent *Diducit* et *rupit*, nec omnino sperni
debet enallage temporum *Diducit* et *rupit*. — v. 155 *Actum* servavi,
improbato genitivo *Acti*. — v. 160 pro *fugit* magna codicum pars *abit*.
— v. 162 mirum in modum libri MSS. in nominis scriptura discedunt;
vulgatam *Bithyno* retinui. Minus recte quidam *jugulare* pro *vigilare*.
— v. 164 *non tela* restitui; in editt. plerumque *nec tela* scribitur, e
correctione. — v. 165 *ac tanti* excudendum curavi, non *et tanti*. —
v. 166 *I demens* et scripsi; scripserunt alii *I, demens, i*. — v. 170
malui licet cunctanter cum codicibus scribere *Gyarac*, quam cum edi-
toribus *Gyari*; vulgo insula appellatur *Gyarus* (*Γύραρος*); cf. Plin. IV,
12; Tac. Ann. III, 68. 69; Mel. II, 7; Strab. X. p. 485. — v. 183
codicibus fidem habui, non suffragandum arbitratus Webero, pro *quod*
legenti *quid?*, nec Heineckio mutanti *quandoque et*. — v. 184 pauci
libri pro *Credidit* minus recte *Crederet*. — v. 194 secundum codices
Tabraca vel *Thabraca* scribi debet; cf. Ptolem. IV, 3 „*Θάβρακα*“.
— v. 211 *citharoedus* sive *Seleucus* genuina videbatur esse codicum
lectio; *citharoedo* sive *Seleuco* ii haud dubie substituerunt, qui in
verborum structura offendeant. — v. 214 fluctuant libri inter *exau-
diat* et *exaudiet*. — v. 217 particula *in*, quae vulgo post *iam* inserta
reperitur, a permultis libris omnino abest. — v. 220 magna est in
nominis scriptura librorum dissensio, delectus tamen inter *Hippia* et
Oppia subsistere debet. — v. 252 *quam videt*. Exstat in nonnullis MSS.
vidit. — v. 253 pro vulgata *quam quaerit* restitui *nam quaerit*. — v.
254 pro *socius* in magna librorum parte non deterior exstat lectio *soc-
cio*. — v. 263 *quo iam* scripsi, non *quo non*, difficiliorem codicum
lectionem praeferebam esse arbitratus. — v. 284 epitheton *multae*
servavi; inutiliter quidam coniecerunt *moestae* aut *pullae*. — v. 299
Sabinas e codicibus revocaui in locum vulgatae *Sabinos*. — v. 300
modestum scripsi, non *modesto*. — v. 304 *viros*. Aliquot libri *viris*. —
v. 308 *loripedem* vel scripsi, ingenue tamen confiteor, haud medio-
criter mihi placere *nec*. — v. 310 *Nunc ergo specie* restituendum iu-
dicavi; vulgo scribitur, praeceunte Scholiasta, *I nunc et*. — v. 312
aut legendum erit, opinor, *quascumque mariti Irati debent*, aut, quod
mihi probabilius visum est, *q. m. Exigere irati*. — v. 322 *Oppia*.

Alii *Hippia*. — v. 326 *repulsa*. Aliis praestare videbatur *repulso*. — v. 327 *Sthenoboea* vel *Sthenoboea*. — v. 339 *pereundum est* revocavi: vulgata *p. erit* emendationem sapit. — v. 343 *si tanti* vel *tanti est* scribi debet. Vulgo *sit tanti*; sed codicum vox audienda est. — v. 354 non pauci libri exhibent *At tamen et* vel potius *ut*. — v. 358 minus recte priores quidam post *ponat* inciderunt. — v. 359 *labores* servavi; Ruperti nescio quo iure maluit *dolores*. — v. 362 pro *pluma* sat multi libri *plumis*. — v. 365 *Nullum numen habes* utique retinendum iudicavi; quibusdam scribere placuit *Nullum numen abest*. Revocavi praeterea *sed te Nos*, sed fere eodem iure, opinor, e codicibus scribere licebit *nos te, Nos*; cf. Sat. XIV, 315.

Satira XI. v. 4 vulgata *Convictus* non permutari debet lectione *Conventus*, quam laudarunt Pontan. Anal. II, 11 et Barth. Advers. XLII, 16. In MS. aliquo se legisse *Conventus, thurmae, stationes, omne tribunal*, ait Lipsius Epist. Quaest. II, 9. — v. 5 *iuvenilia* scripsi; fere eodem iure ex aliis libris rariorem vocis scripturam *iuvenalia* huc ponere licebit, qua etiam utitur Vergilius Aen. II, 518; V, 475; VIII, 163. — v. 6 cum omnibus codicibus scribere malui *ardens*, quam cum Rutgersio Var. Lect. II, 17 et Barthio Advers. XLII, 16 (cf. Wakefield. Silv. Crit. I. p. 80) *ardent*. — v. 20 discrepant codices; in aliis scribitur *miscellanea*, in aliis *miscillanea*. — v. 22 dissentiens ab omnibus editoribus, post *laudabile* incidi; ni egregie fallor, per antithesin ait Noster, unum idemque in Rutilo *Luxuriam esse* i. e. vituperabile, in Ventidio *laudabile*. — Ergo non est, quod v. 23 cum Heinrichio *Sumit* mutemus in *Suntus*. — v. 26 ante *Ignoret* seu *Ignorat* excidisse *Si Manso Berm. Abhandl. p. 250* suspicabatur, sine probabili causa. — v. 30 *nec enim* retinui. — v. 31 *traducebat* vel *transducebat*. — v. 32 meo quidem iudicio *Ancipitem* nec cum *loricam* in v. 30 nec cum *se* in v. 31, sed cum *causam* in hoc ipso versu coniungi debebat; quare distinctionem post eam vocem delevi. — v. 33 *quis sis* retinui, lectionem *qui vel quod sis* e correctione librariorum prodiisse ratus. — v. 34 *an Matho* scripsi, codicibus obediens; vulgatam *et Matho* in favorem subsequentis appositi *buccae* paulatim irrepsisse merito coniciam. Praeterea ad veterem redii distinctionem, recentiorum plerisque improbatam, quamquam minime me fugit, nostrae sententiae aliquatenus impedimento esse contextum; sed vulgaris quoque explicatio suam habet difficultatem. Similis quidem, at vero non plane eadem ratio est alterius loci Sat. XII, 99, quem a nemine adhuc interprete adhibitum esse iure mireris. — v. 35 e permultis codicibus pro *sui* scripturam *suae* revocavi; alii libri *tae*. — v. 37 in locum vulgatae *Ne* e multis MSS. restitui *Nec*; cf. Sat. XII, 93; XIII, 97; XIV, 48. — v. 40 *fenoris* scribere satius duxi, quam *feneris*. — v. 42 sprevi ingeniosam Heinrichii emendationem *damnis*. — v. 49 e permultis libris scripsi *ad ostrea*, alii *ad ostia*. — v. 55 *effugientem* scribere malui secundum codices, quam cum recentioribus *fugientem* vel *et fugientem*. — v. 57 non pauci libri *nec moribus*. — v. 59 *in aure*. Non multo deterior exstat in quibusdam libris lectio *in ore*. — v. 64 vulgata *ornata* mea quidam sententia bene se habet.

Coniecerunt Schrader *portata*, Iacobs *corrassa*, Manso *onerata*: quorum haec? — v. 66 *loto grege* emendavit Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 758. — v. 91 *postremo* vulgo legitur, sed plurimi codices *rigidique severos* exhibent; id restitui. — v. 94 *in Oceani fluctu* servavi, sed facile concedo, ex aliis libris fere pari iure *in Oceano fluctu* legi; cf. infra v. 113. — v. 106 e permultis codicibus in locum vulgatae *venientis* substitui *fulgentis* et in v. 107 pro vulgata *Pendentisque* corrigendum putavi *Splendentisque*; cf. Hor. Od. I, 19, 5; Cic. Auct. ad Her. IV, 33, 44. — v. 108. Fuere, qui hunc versum aut post v. 109 ponendum aut omnino eiciendum putarent; equidem vulgarem retinui ordinem. — v. 109 improbavi scripturam *farraca*. Minus recte Rupertii post *catino* punctum posuit. — v. 113 *Litore ab Oceani* scripsi, ut supra v. 94. Probabilis utique est, quae in multis reperitur libris, lectio *Oceano*. — v. 114 *His* utique servandum esse mihi persuasum erat. Ante pronomem autem incidi, nam verba *His* monuit nos arctissime cum sequentibus cohaerent. — v. 118 *hos lignum stabat in usus* e codicibus revocavi; legunt alii *hoc lignum stabat ad usus*. — v. 126 *Nabathaeo* vel *Nabataeo* scribi debet. — v. 128 *bilis*. Lectio *vires* emendationem sapit. — v. 130 *comparat*. Haud intolerabilis est coniunctivus *compuret*. — v. 142 *frustum*. In plurimis libris inest scriptura *frustrum*. — v. 144 *furtis* cum recentioribus scripsi; certe tolerari poterit *frustis*. — v. 148 *Quisquam erit et magno* retinui, utpote plurimis firmatum libris; vix deterior videtur esse lectio *Quisquis erit magno*. Iis, qui legere velint *Quisquam erit in magno*, fortasse interpunctio mutanda erit. Pro futuro *posces* non pauci libri praesens *poscis*. — v. 151 *est hic*; alii *hic est*. Post *bubulci* meo quidem iudicio maiore opus est distinctione. — v. 156 *pugillares* retinui; aliis placuit *pupillares* scribere. — v. 158 inutiliter emendavit Heinsius ad Ovid. Ep. Her. VII, 100 *apposito . . . tenet*. — v. 163 *Incipiat* retinui. Scholiastes pluralem habet *Incipiant*. — v. 166 *ista* servavi. In paucis MSS. *ipsa*. — v. 173 *pytismate* excudendum curavi; mira est apud posteros scripturae diversitas. — v. 176 *faciant* servavi; minus placuit indicativus *faciunt*. — v. 179 pro *palnam* aliquot libri *laudem*. — v. 183 fluctuant codices inter *totam* et *totum*. — v. 191 pro *mappae* quidam *palmae*. — v. 193 *Praeco caballorum* e correctione edidi, non tamen omitti debet, novitatis gratiam mihi praereptam esse a Rupertio. In plurimis legi codicibus *Praedo caballorum*, constat inter omnes; emendavit Salmasius ad Solin. p. 465 *Perda*. Vulgo legitur auctore Gro-novio obs. IV, 24 *Praeda*. — v. 201. 202. Hi versus in plerisque leguntur codicibus, a nonnullis prorsus absunt. Si ipsius poetae ingenio debentur, certe huic loco magis conveniunt, quam aliis.

Satira XII. v. 1 *dulcior* commutare nolui lectione *carior*, quae in multis invenitur codicibus, quamquam et haec bene se habet. — v. 3 *ducimus* exquisitius videbatur esse, quam *caedimus*. — v. 11 *Hispulla*. Aliis potius visa est scriptura *Hispella* vel *Hispilla*. — v. 14 pro *grandi* Servius ad Verg. Aen. VIII, 106 *magno*. — In exitu versus 16, ut mihi quidem videtur, maior distinctio non poni debet, nam

in sequentibus participium *Evasi*, novae appositionis instar, prioribus denique annectitur. — v. 17 *fulguris ictum* plurimi libri; alii scribere maluerunt *fulminis ictus*: non multum differt. — v. 18 in omnibus fere codicibus legi *Evasi*, constat inter eruditos. Egregia sane est emendatio *Evasit*, sed num emendatione opus sit, quaeritur. Tolerari potest certe apud Iuvenalem participium *Evasus*; similiter, ut Madvigii ex Opusc. Acad. T. II. p. 172 verbis utar, apud Palladium *invasus*, apud Tertullianum *excessus*, apud Ammianum *pervasus* legas. Post *Evasi* necessario interpungi debet, iam enim accuratior incipit descriptio. — v. 23 *si quando* omnium codicum auctoritas tuetur; fuerunt tamen, qui sua auctoritate scribere mallerent *quam quando*. — v. 26 Heinrich Anim. in auct. vet. p. 110 coniecit *fors*. — v. 30 plerisque visum est, post *iam* incidere; aptius particulam cum ablativo consequentiae iungi crediderim. — v. 32 *Arboris incertae* vera utique ac genuina est lectio. Haec verba multum ac varie tentata commodissime ad genitivum *puppis* referuntur; est enim rhetorica quaedam appositio. — v. 33 *conferret* retinui, non tamen ita intercedo, quominus *quam ferret* scribatur; sic enim fere dimidia codicum pars. — v. 34 *Castora* sine idonea caussa scribere maluit Koenig de Sat. Rom. p. 81. — v. 36 *Testiculi* restitui; nam lectio *Testiculorum* emendationem sapit eorum, qui hiatum Iuvenali familiarem esse non reputarent. — v. 44 temere Ruperti coniecit *Partheniae*. Inutiliter idem v. 53 *Damna iuvant*. — v. 54 *Decidit*. Non multo deterius est *Recidit*. In versus exitu legendum est *ac se*, particula enim huius potissimum loci est; cf. Hand. Turs. T. I. p. 480. n. 7. Id aut nescivisse aut non reputasse videntur, qui *hac re* vel *hoc se* scribere maluerunt. — v. 55 *angustum* pro substantivo et subiecto verbi *Se explicat* sumendum erit. Post *discriminis ultima* necessario incidi debet; cf. Sat. V, 18; XV, 95. Perperam multi *ultima* ut epitheton cum *Praesidia* iunxerunt. — v. 57 ingeniose pro *dolato* Iacobs in Matthiae Misc. phil. I. p. 96 coniecit *doloso*. — v. 60 *lagenae* vel *lagonae*: variat vocabuli scriptura. — v. 63 licebit, opinor, ante et post *vectoris* incidere. — v. 68 *extensis* vel *extentis*. — v. 70 fluctuant libri inter *tum* et *tunc*. — v. 73 *mirabile*. Exstat praeterea *miserabile*. — v. 76 *rursus* vel *rursum*. — v. 77 *pelago occurrunt medio* exquisitius videbatur esse, quam *currunt*, licet facile concedam, id quoque non solum tolerari, verum etiam probari posse. — v. 80 *cymbae* vel *cumbae*. — v. 81. Cuius interest, codicum vocem audire, is vix dubitabit scribere *Tunc stagnante sinu* (cf. Ovid. Met. I, 324; Sil. It. X, 89). Plerumque scribitur *Tuti stagna sinus*. Alii libri *ibi*, alii *ubi*: non multum distat. — v. 92 *operatur* servavi, spreto mutationibus *operantur* et *operitur*. — v. 93 *Nec* non opus est mutare in *Neu* vel *Ne*. — v. 99 incommodior quidem, quum singularis antecedit *coeperit locuples*, sed tolerabilis utique est appositio *orbi*. Ceterum hic quoque, ut Sat. XI, 34, liceat fortasse ante *orbi* incidere, ita ut pro genitivo sumatur cum sequentibusque iungatur, quamquam haud diffiteor, paulo duriores existere sententiarum nexum. — v. 100 *libellis* e codicibus restitui pro *tabellis*. —

v. 101 indicativus *promittunt* (Sat. XIII, 86) certe defendi potest; coniunctivus *promittant* elegantior quidem est, sed forsitan e correctione profectus. — v. 104 *furva* servavi. Post *petita* non puncto incidi debere, dudum intellexerunt eruditiores. — v. 109 *et dorso* vel *ac dorso*. — v. 110 *turram* revocavi. Mirum in modum allicit lectio *turrim*, sed codicibus repugnat. — v. 111 *Histrum*; cf. Sat. II, 58. Multi libri *Istrum*. — v. 113 *Gallitae*. Redit e versu 99 scripturae diversitas. Scripsi *victima sacra*, codicum vocem audiendam esse arbitratus; sed non mediocriter placet lectio *victima, sola*. — v. 116 *et pulcherrima*. Alii aut praetulerunt.

Satira XIII. v. 4 *fallacis Praetoris vicerit urnam* e plurimis restituendum putavi codicibus. Vulgo scribitur *fallaci . . . urna*, elegantius forte, sed haud scio an minus convenienter. — v. 18 aut *At* aut *An* scribi debebit. In versus exitu plurimi libri *proficis usu* (cf. Sat. I, 142); scripserunt alii, forsitan e correctione, *proficit usu* vel *usus*. Ita quoque bonus efficitur sensus. — v. 20 *ducimus* vel *dicimus*. — v. 26 *numero vix sunt totidem* restitui; nam sic plurimi habent libri. Adhuc plerique scripserunt *numerus vix est totidem*. — v. 28 *Nona aetas agitur* retinui. Fuerunt, qui sua auctoritate scribere mallent *Nunc a. a.*, nec sane improbabiliter. — v. 44 *et iam* scribere malui, quam *etiam*. — v. 54 codices non *hoc* sed *quod* scribi iubent, contextus autem particulam causalem certe non omnino excludit. Praeterea licet mihi quaerere, num forte *quod* pro *aliquod* accipi queat; cf. v. 237. — v. 57 *farra* e plurimis libris in locum vulgatae *fraga* substitui; cf. Ovid. Met. V, 131. — v. 62 *libellis*. Non pauci codices *tabellis*. — v. 65 *et miranti* servandum existimavi eo magis, quod eadem particula in subsequenti versu repetitur; pauciores libri exhibent *aut*. Ad vitandum hiatum sua auctoritate alii scripserunt aut *vel miranti* aut *et miranti iam*. Lectio *mirandis* emendatori debetur; ingeniose Gataker ad Antonin. VIII, 15. p. 243 correxit *liranti sub*; cf. Varr. R. R. I, 29. — v. 68 *Examenque* nolui cum Rupertio mutare in *Examenve*. — v. 70 *Gurgitibus niveis* vel *nigris* coniecit Schrader, et *rubris* Iacobs in Matthiae Misc. Phil. I, p. 90 seqq. — v. 73 vulgatam *illa* retinui; sed fere eodem iure *ille* e multis libris scribere licebit. Pauciores praebent *illo*; et haec pronominis forma non plane sperni debet. — v. 86 *Sunt qui in Fortunae iam casibus* scripsi, codicum auctoritatem non temere relinquendam ratus. Emendarunt, si recte video, multi *Sunt in Fortunae qui*. Servavi praeterea *ponunt* et v. 87 *credunt*; coniunctivus *ponant* et *credant* elegantior quidem est, sed correctori eum deberi crediderim: indicativus certe tolerabilis et haud scio an Iuvenali convenientior; Sat. XII, 101. — v. 90 potest haud dubie post *alius* incidi, ita ut *Est* magis quodammodo respondeat antecedenti *Sunt*, sed non adeo necesse est; saepius enim ita Noster verba dissolvit; cf. Sat. XI, 6. — v. 96 post *tanti* interrogationis signum posui, sed non adeo intercedo, quominus etiam punctum probetur. — v. 97 *Nec* mutare nolui in *Ne*; Sat. XII, 93. *Ladas* recte ab editoribus scribitur; Mart. II, 86, 8; X, 100, 5. — v. 107 *Confirmant* servavi; qui-

busdam singularis *Confirmat* magis placuit. — v. 114 *quum mittere* retinendum utique erat. In quibusdam libris *committtere*. — v. 115 plusquamperfectum *Debueras* nolui nunc commutare perfecto coniunctivi *Debueris*, licet elegantiore. — v. 119 mihi quoque arridebat scriptura *Vagelli*, ut est Sat. XVI, 23, sed codicibus non sine iusta causa fides abrogari debet; hi autem certe maximam partem tueri videntur *Bathylli*; cf. Sat. VI, 63 et Apul. Florid. II sub finem. — v. 131 *Planguntor* malebat Iacobs in *Matthiae Misc. Phil. I. p. 91*. — v. 132 *Fingit in occasu* e plurimis libris in locum vulgatae *in hoc casu* substitui; fluctuante porro ii inter *deducere* et *diducere*. Structura verborum, si recte video, haec est: *Nemo (qui) contentus (est) in occasu (alicuius propinqui vel amici) vestem deducere summam, vexare oculos humore coacto, dolorem Fingit* (in nummorum iactura); per antithesin deinde progreditur: (sed) *Ploratur . . . veris*. — v. 136 *diversa parte*. In multis libris inserta reperitur particula *in*. — v. 139 *Sardonychus* retinui. Aliis scribere visum est *Sardonychum*. — v. 140 *Te nunc delicias* e plurimis restitui libris. Plerisque magis placuit *Ten' o delicias* vel *Ten' et delicias*. — v. 141 *quia tu* perperam a multis mutatum est in *Qui tu*. — v. 142 venustissima quidem est vulgata *viles pulli*, sed nulla ut videtur codicum auctoritate pollet; hi enim omnes vel *vilis populus* vel *viles populi* vel, quod minime placet, *viles populus* offerunt. Nostra quoque lectio bonum efficit sensum. — v. 148 *robiginis* vel *rubiginis*. — v. 171 *quatiere* restitui; futurum Iuvenalis dictioni magis convenit, quam praesens coniunctivi *quatiare*. — v. 172 *spectentur* servavi; aliquot libri *spectantur*. — v. 180 *At* retinui. — v. 184 futurum *dicet* praefendum duxi praesenti *dicit*. — v. 186 *saeva* scripsi, non *saevae*. — v. 189 *Prima docens* nolui mutare in *Prima docet*. Licebit quoque, opinor, verba *Plurima . . . sapientia* parenthesi includere. — v. 197 *Caedicius* vel *Caeditius*. Aliquot MSS. aut *Rhadamanthus*. — v. 208 *sola voluntas*. In multis MSS. reperitur *saeva voluptas*. — v. 210 *cedo* utique servandum putavi; Sat. VI, 503. — v. 213 *sed vina* non mutari debet. Ingeniose *Setina* coniecit Herelius in *Klotz. Actt. litt. II. p. 113*; *Withof coni. I. p. 122 sqq.* — v. 225 *fortuitus*. Alii *fortuitu*. — v. 226 *vindicet* fere dimidia codicum pars habet, dimidia vulgatam *iudicet*. — v. 237. Si codicibus fides habenda, scribi debebit *quod*; sed id vix tolerabile, nisi forte pro *aliquod* accipere velis; cf. v. 54.

Satira XIV. v. 2 *maculam ac rugam*. Hanc lectionem, utpote plurimorum codicum auctoritate stabilitam, revocavi; vulgo scribitur *maculam haesuram*. — v. 6 diversa est in diversis libris verborum collocatio. — v. 7 *Concedit* maiorem genuitatis speciem prae se ferre videbatur, quam *Concedet*. — v. 11 *puero*. Alii *puerum*. — v. 16 *animos* anteposui vulgatae *animas*. Ceterum *nostra* iungas cum *Materia*. — v. 17 pro *putat* coniecit *pari* Wakefield ad *Lucret. III, 375*. — v. 19 *crepitu* coniecit Broukhuis. ad *Tibull. IV, 1, 59*. — v. 21 *Tum*. Alii *Tunc*. — v. 25 *Rusticus* meo quidem iudicio aptius cum sequen-

tibus iungitur, eoque magis *expectas*, non *expectes* legendum est. — v. 30 *moechos*. Alii singularem *moechum* potiorē habuere. — v. 33 *subeant* plurimi habent libri, nec video, cur indicativus *subeunt* aptior sit. — v. 38 *damnis*; *huiusce etenim* restitui; vulgo legitur *damnandis*: *huius enim*. — v. 45 *puer* mihi quidem magis in contextum cadere videbatur, quam *pater*. Praeterea servavi *Procul hinc, procul inde*; mutarunt quidam aut *hinc* in *ah* aut *inde* in *ite*. — v. 47 post *reverentia* distinctionem mutavi. — v. 48 *nec* in locum vulgatae *ne* substitui. — v. 49 *obsistat* retinui, quod permulti codices id tuerunt; vulgo legitur *obstet*, nec temere quidem, nam familiaris est hiatus Iuvenali; Sat. I, 151; XIII, 65. — v. 51 *Quandoquidem* restitui pro vulgata *Quandoque*. — v. 52 mallem scripsisset poeta *filium*, sed emendatione non opus est. In fine versus *et quam* restitui pro vulgata *et qui*. — v. 62 *Hic laevet argentum* restitui, quod longe plurimi codices huic lectioni adiumento sunt. Egregia quidem, at vero non necessaria emendatio est vulgata *leve argentum*. — v. 63 *fremit* scripsi, non *furit*. — v. 67 *scobis* utique legendum est, non quod multi offerunt libri *scrobis*. Maluerunt *emundat* Scioppius Verisim. IV, 10 et Wernsdorf Poet. Lat. Min. VI. p. 553. — v. 70 *patribus* emendavit Bentleius ad Hor. Od. III, 6, 20. — v. 74 *nidos* Schrader obs. p. 70; emend. p. 51. — v. 76 *pennis* vel *pinnis*. — v. 77 *et* delevit Withof con. I. p. 126 sqq. — v. 82 *tunc* restitui; vulgata est *hinc*. — v. 83 *levabit*. Alii *levarit* vel *levaret*; Prisciano VI, 11, 59. p. 704 placuit *levavit*. — v. 85 aliquot MSS. *gustaverit*. — v. 86 *Centronius* vel *Cetronius* secundum codices scribendum videtur. — v. 97 *coeli numen* retinui; *cilli* Is. Vossius ad Pomp. Mel. I, 8, 17; *nomen* Meads prob. Bentleio (class. Journ. X. p. 407 sq.); *lumen* Scaliger ad Catull. p. 72. — v. 102 *Moses*. Alii scribunt *Moyses*. — v. 115 *atque verendum* restitui, codicibus ita iubentibus. Multis aptius visum est *acquirendi*. Aliquot libri *atque verendi*. — v. 119 *animi felices* revocavi. Maluerunt recentiores *animi felices*. In fine versus, dissentiens ab editoribus, interrogationis signum posui. — v. 120 noli pronomē *Qui* ad *avaros* referre; *mirantur* et in subsequenti versu *putant* plerique habent codices. Aliis singularis placuit *miratur* et *putat*. Scripsi *hi nulla*, quod multi libri habent, non tamen diffiteor, fere eodem iure *qui nulla* legi posse. — v. 121. Et hic pluralem *hortantur* servavi; servarunt alii constanter singularem *hortatur*; Madvig. Opusc. Acad. T. II. p. 202 *mirantur* — *putant* — *hortatur*. — v. 131 vel *concham* vel *conchem aestivi* scribendum erit, non quod recentiorum plerisque arrisit *aestivam*; cf. Mart. VII, 77. — v. 134 futurum *negabit* hic commutare nolui cum perfecto *negavit*, ut est Sat. III, 168. — v. 137 *egenti vivere fato* servavi equidem; correctionem sapit genitivus *egentis*. — v. 139 consulto vocem *crescit* repetit Noster; id non satis reputarunt, quibus magis placuit *crevit*. — v. 147 *Iumenta* vel *Armenta* scribere licebit. Restitui *mittuntur*, saepissime enim Noster praesens pro futuro usurpat; *mittuntur* emendatori crediderim deberi. — v. 152 *quam foedae* retinui; non plane spernenda est lectio *quae foedae*; cf. Sat. IV, 6. Coniecit Doederlein Münch. Gef.

Anj. 1841. p. 1003 *foeda ea*. — v. 153 *hoc et mox lupini scripsi*; alii *haec et lupinae*. — v. 162 *gelidosque Molossos* Scaliger. — v. 164 *Merces ea*. Alii *M. haec*. — v. 165 *aut*. Fere eodem iure e codicibus scribitur *haud*; certe non aliena est haec particula a nostri poetae ratione. — v. 175 *saeva cupido*. Markland. ad Stat. Silv. II, 1, 214 *caeca*. — v. 176 *Indomiti census* offerunt libri MSS; Plin. H. N. XVII, 10. s. 14. Vulgo scribitur *Immodici*. — v. 178 Herelius coll. Hor. Od. I, 24, 1 *modus*. — v. 182 *Qui*. Aliquot libri *Quis*. — v. 184 *homines* restitui; cf. Plin. H. N. XVIII, 11. s. 29; Vell. Pat. I, 1. Plerique dativum *hominis* praetulerunt. — v. 188 *quaecumque*. Pauciores libri *quodcumque*. — v. 199 *trepido*. Scripserunt plerique *trepidum*. — v. 203 *Neu*, nisi forte *Nec* scribendum est; id enim non pauci tuentur libri; cf. Verg. Ge. IV, 47. — v. 206 iunge *sententia poetae*, quamquam *haud* exiguum interest spatium. — v. 208 *pueris repentibus assae* nunc vulgo scribitur. Multorum codicum auctoritate firmata sed forsitan e Sat. V, 144 profecta est lectio *poscentibus assem*. Ad *assae* conferas Front. ad Antonin. Imp. I. Ep. 5; Quint. II, 4. — v. 212 *Sic possum* restitui pro *Sic possem*. — v. 215 *Parcendum est* servavi; quidam nescio quo iure copulam omiserunt. — v. 216 *Naturae* e plurimis et antiquissimis libris revocavi; *haud* aspernabile est *Maturae*; multo minus placet *Nativae*. — v. 219 plerisque adversatus, particulam *et* omisi. — v. 223 *Anquirenda* sua auctoritate maluit Grangaeus ad Sat. VI, 501. Pro *putas* hic illic reperitur *putes*. — Versum 229 multi spurvum iudicaverunt. Noli *conduplicare* in passivum mutare; ceterum infinitivus pendet e verbo *praecepit* vel *praecipit*, ex antecedentibus subaudiendo; cf. Ovid. Art. II, 415; Plin. H. N. XXV, 4. s. 10. — v. 230 noli *Dat libertatem* cum prioribus iungere. Pro *effundit* non pauci libri *effudit*. — v. 241 vulgatam *quorum* retinui. Commodior quidem lectio *quarum*, sed forsitan e correctione profecta. — v. 255 *aut pater aut rex* reposui; vulgo legitur *et pater et rex*; cf. Hand. Turs. T. I. p. 532. — v. 258 non plane improbabilis est indicativus *spectas* et *constant*. — v. 269 *Perditus a Siculis* in textum reposui; cf. Stat. Silv. V, 3, 41. Alii legunt *ac vilis*; et haec lectio bonum efficit sensum; coniecit Schmidt *Perditus a Cilici*. — v. 287 *lacernis*. Iure mireris, quod non pauci libri offerunt *lacertis*, non tamen plane id spernendum esse arbitror. — v. 289 acceptissima plerisque fuit lectio *unda*, sed obstat codicum auctoritas; hi enim certe maximam partem offerunt *uda*. Hoc epitheton mihi quidem huic loco videbatur esse conveniens; ceterum conferas Sat. I, 68; VIII, 159. 242; IX, 4; X, 321. — v. 293 *piperisque coemptor* in textum reduxi; vulgo scribitur *piperisque* vel *piperisve coempti*. Hoc emendationem sapit. — v. 295 *hac* servavi; cf. Sat. X, 76. Non pauci libri MSS. *ac* habent; haec quoque particula bonum efficit sensum; cf. Sat. XII, 54. Praeterea *At* in nonnullis reperimus. — v. 296 *cadet* retinui. Pauci libri *cadit*. — v. 310 *atque eadem* difficilior quidem sed verior, ut equidem iudico, est lectio. Alii *aut* praetulerunt; Lips. Epist. Quaest. IV, 25. — v. 315. Cf. ad Sat. X, 365. Redit nostro loco eadem lectionis varietas. Et hic restitui *sed te*, sed pari iure

ex aliis libris MSS. scribere licebit *nos te*. — v. 321 pro *dicat* non pauci codices *dicet*. — v. 322 *claudere* vel *cludere*; cf. Sat. III, 19.

Satira XV. v. 7 *caeruleos* omnes omnino habent codices i. e. marinos (Ovid. Fast. II, 112; III, 874; Met. I, 275; II, 8; Verg. Aen. V, 819). Sine idonea causa emendarunt multi *aeluros*. — v. 18 *et Cyclopas* restitui e plurimis MSS.; particula *atque* sat manifesto prae se fert speciem emendationis. — v. 20 *Cyaneis* cum afflatu quodam contempionis; cf. Sat. I, 52. Contra codices alii *Cyaneas* vel *Cyanea*; Dausqueius ad Sil. Ital. XIV, 515. — v. 25 spreui Schraderi emendationem *temeti*. Multi codices *deduxerant* contra usum loquendi et metrum. — v. 27 *Iunio* genuinam codicum lectionem esse crediderim, non *Iunco*. — v. 35 post *adhuc* comma posui. Ceterum *Ombos* cum plerisque retinui, spreta lectione *Coptos* alioquin satis commendabili. — v. 43 *quem nocte ac luce iacentem*. Codicibus fidem habendam esse censui, reiectis aliorum emendationibus. — v. 44 *interea* e codicibus revocavi; Sil. It. VII, 395. Plerumque *interdum* scribitur. — v. 46 vulgata lectio nunc est *turba*; at vero permulti libri MSS. *ripa* offerunt. Hoc quoque haud intolerabile; equidem tamen, ne quid novi sine causa moliri videar, in communi omnium sententia acquiescere satius habui. — v. 53 *Dein*. Aliquot libri MSS. *Dehinc*. — v. 55 *toto certamine*. Venuste pauci codices *coeco*. — v. 64 *seditione* difficilior sed verior codicum lectio esse videbatur, quam *seditioni*. — v. 65 in permultis libris reperimus *quali se*, quod et prioribus et mihi intolerabile visum est. Unus e codicibus praebet *quali et*. — v. 72 *diverticulo* vel *deverticulo*. — v. 75 *fuga celeri* recepi. Dativus *fugae* emendationis suspicionem movet. — v. 77 e codicibus pari iure et *hic* et *hinc* legi crediderim. — Eadem lectionis discrepantia repetitur infra v. 84. — v. 93 *Vascones, ut fama est* restitui; in metrico nominum priorum usu Nostrum licentius versari, aliunde certo soimus; cf. Sat. IV, 147; VII, 15. Plerumque scribitur *haec fama est*. Pariter lectionem *usi*, quippe quae in plurimis reperitur libris, non temere spernendam esse crediderim. Vulgo *olim*. — v. 104 *Viribus* communis fere omnium librorum est lectio; cf. Liv. III, 60; IX, 13; XXXIII, 4; Ovid. Her. XVI, 340; Sen. de Ira III, 40. Coniecerunt alii *Urbibus* vel *Ventribus*; sed de mutatione omnino non cogitandum est. — v. 105 *illorum*, non *ipsorum*, codicum auctoritate firmatur. — v. 113—15 mira est in editionibus distinctionis diversitas. Ego post *diximus* non, ut quibusdam placuit, semicolon sed comma posui; scilicet *ille populus* et *Saguntus* communiter subiectum efficiunt verbi *excusat*; praemittuntur *Sagunto* attributa sua *par—clade*; cf. Sat. I, 5. 6. Praeterea inter *excusat* et *Maeotide* colon ponere visum est, opponitur enim, ni egregie fallor, *Vasconibus* et *Saguntinis*, utpote saevior, *Aegyptus*. — v. 119 *Quis* nolui cum Rupertio mutare in *Qui*. — v. 124 *Britones* servavi, spreta Marklandi ad Stat. Silv. IV, 2, 38 coniectura *Teutones*. Contra vide Sat. VIII, 249. — v. 125 *Sauromataeque* cupidius quam consideratus Ruperti mutavit in *Sauromataeve*; cf. Sat. VI, 13. — v. 127 merito temeraria omnibus adhuc visa est Schraderi coniectura *sutilibus*. —

v. 134 lectionem *causam dicentis amici* servavi; altera *casum lugentis amici* haud inepte quidem excogitata est, at vero pro genuina haberi nequit. — v. 151 post *populum* in multis MSS. et insertum legimus. — v. 154 fluctuant libri MSS. inter *limine* et *limite*. — v. 163 quidam libri *rapida* solenni errore. — v. 168 *Nescierint*. Alii *Nescirint* vel *Nescirent*. Fluctuant praeterea codices inter *extendere* et *extundere* et *ex-cudere*. Non facilis sane delectus.

Satira XVI. v. 2 vix cuiquam, opinor, arridebit Prisciani VIII. p. 101 emendatio *Quod*; particula *Nam*, de qua omnes hic consentiunt codices, etiam affirmandi vim habet; cf. Hand. Turs. T. IV. p. 12. Praeterea *subeantur* retinui; cf. Sat. II, 26. 76; III, 102. — v. 3 plurimi codices praebent *excipiat*, multo pauciores *excipiet*. — v. 9 post *et* incidi, ita ut *immo* et i. e. *etiam* dicatur; sin autem alicuius, huius potissimum loci est haec particularum coniunctio; cf. Hand. Turs. T. III. p. 220. 232. — v. 12 e plurimis libris *oculos relictos* in textum repositi; vulgo scribitur *oculum relictum*. Opponuntur *excussis dentibus*, si recte video, *oculi relictos*, sed ita, ut reapse vix quidquam relictum sit. — v. 13 *Bardaicus iudex* vera utique ac genuina lectio est; a *Bardacis*, populo Illyrico; Mart. IV, 4, 5; Salmas. ad Capit. p. 56. D; Cic. ad Div. V, 9; Ptolem. II, 17, 8; hic autem vox sensu translaticio sumenda erit; cf. Sat. III, 207 *Opicus*. — v. 21 *efficiunt, curabilis* vulgo nunc scribitur. Paulo insolentior est usus vocis *curabilis*, sed quod sunt *ἀπαξ λεγόμενα* apud Nostrum! Cf. G. I. Voss. de Vit. Serm. III, 7 v. *Curabile*. Credibile est autem, propter vocis insolentiam exstitisse lectionis varietatem; permulti enim libri MSS. praebent *officiunt. Curabitis*. Vix deterior est haec lectio; scilicet rhetoricam hic, ut alibi (Sat. I, 142), reperimus personarum enallagen; ipse autem poeta alloquitur ita milites; Sat. V, 107 seqq. — v. 22 *Vindicta gravior* codicum auctoritate firmatur, non quae sat aperte correctori debetur lectio *Vindicta et gravior*; particula *et* inserta est ab iis, qui metro timebant; sed cf. Sat. VIII, 107. — v. 23 discrepant codices; plurimi enim *Mutinensis*, quod nemo sane improbabit; sed satirico ob sarcasum magis convenit altera lectio *mulino*. Equidem certe hic in vulgata acquiescere volui. — v. 29 *iudex quem dixerit*. Sic codicum pars maxima; emendarunt quidam *quum dixerit*, quod non adeo necesse erat. — v. 30 interrogationis signum post *Vidi*, plerisque adhuc probatum, delevi; sequitur enim apodosis, quamquam paulo liberius vel licentius per *Et annexa*. Vulgo verba ita collocantur *pugnos qui vidit*. — v. 34 non est, quod cum Schraderō legamus *contraque furorem*. — v. 38 vellem profecto plures praebent codices *Et sacrum*, nunc vero, quum longe maxima eorum pars praebeat *Aut sacrum*, hanc particulam, utpote ab huius loci ratione non alienam, revocavi. — v. 39 *vetulo* ob multo maiorem codicum auctoritatem praetuli lectioni *patulo*, quamquam et hanc minime aspernabilem esse concedo. — v. 42 coniunctivus *inchoet* non solum plerisque codicibus nititur, sed magis etiam in contextum cadit, quam indicativus *inchoat*; cf. Serv. ad Verg. Aen. II, 102. — v. 45 nolui praesens *Sternuntur* commutare futuro *Sternentur*. Particula *iam* probabilior utique

est, quam quae in nonnullis MSS. occurrit *tum*. Retinui *ponente lacer-*
nas: maluit Barth. Adv. XIV, 16 *poscente lucernas*. — v. 46 *Caedicio*
vel *Caeditio*. Admodum variat nominis scriptura. Post *micturiente* non
comma sed colon posui. — v. 49 *illis* restitui, omnibus recentioribus
adversatus, qui *ipsis* correxerunt. Cum rhetorica quadam emphasi de
industria hic, ut alibi, Noster eandem repetit vocem; cf. infra v. 56. 57.
Ceterum post *illis* interpungendum esse, iam sua quisque sponte intel-
ligit. — v. 56 *labor aequus*. Vox *labor* modo in v. 52 praecessit et mox
sequitur in v. 57. Me non ita offendit eiusmodi repetitio ut priores, qui
praeunte Rupertiò scribere maluerunt *favor aequus*. Pro *pater* Heinrich
coniecit *socer*, sed vix quemquam consentientem habebit. — v. 58 *hoc*
referre videtur. Aliquot libri *haec referre videntur*. — v. 59 *Ut, qui*
fortis erit, sit. Hanc vulgatam longe maxima codicum pars tuetur;
paucissimi tantum *sit fortis, sit*. — v. 60. Hic quoque vocem *omnes*
consulto repetitam invenimus; noli igitur cum Henninio secundum Gell.
II, 11 pro *omnes et legere armillis*.

D. IUNII IUVENALIS
AQUINATIS
SATIRARUM
LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

Semper ego auditor tantum? numquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theséide Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem consumpserit ingens
Telephus, aut summi plena iam margine libri 5
Scriptus et in tergo, nec dam finitus, Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucus
Martis et Aeoliis vicinum rupibus antrum
Volcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus, unde alius furtivae devehat aurum 10
Pelliculae, quantas iaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani convulsaque marmora clamant
Semper et assiduo ruptae lectore columnae:
Exspectes eadem a summo minimoque poeta.
Et nos ergo manum ferulae subduximus, et nos 15
Consilium dedimus Sullae, privatus ut altum
Dormiret. Stulta est clementia, quum tot ubique
Vatibus occurras, periturae parcere chartae.
Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncae flexit alumnus, 20
Si vacat et placidi rationem admittitis, edam.
Quum tener uxorem ducat spado, Maevia Tuscum
Figat aprum et nuda teneat venabula mamma;

Patricios omnes opibus quum provocet unus,
 Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat; 25
 Quum pars Niliacae plebis, quum verna Canopi
 Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
 Ventilet aestivum digitis sudantibus aurum,
 Nec sufferre queat maioris pondera gemmae:
 Difficile est Satiram non scribere; nam quis iniquae 30
 Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?
 Causidici nova quum veniat lectica Mathonis
 Plena ipso; post hunc magni delator amici
 Et cito rapturus de nobilitate comesa,
 Quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat 35
 Carus et a trepido Thymele summissa Latino;
 Quum te summoveant, qui testamenta merentur
 Noctibus, in coelum quos evehit optima summi
 Nunc via processus, vetulae vesica beatae?
 Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem, 40
 Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres.
 Accipiat sane mercedem sanguinis et sic
 Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
 Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram!
 Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira, 45
 Quum populum gregibus comitum premat hic spoliator
 Pupilli prostantis? at hic damnatus inani
 Iudicio (quid enim salvis infamia nummis?)
 Exsul ab octava Marius bibit et fruitur dis
 Iratis: at tu victrix provincia ploras! 50
 Haec ego non credam Venusina digna lucerna?
 Haec ego non agitem? sed quid magis Herculeias,
 Aut Diomedead, aut mugitum Labyrinthi,
 Et mare percussum puero fabrumque volantem?
 Quum leno accipiat moechi bona, si capiendi 55
 Ius nullum uxori, doctus spectare lacunar,
 Doctus et ad calicem vigilantanti stertere naso;
 Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
 Qui bona donavit praesepibus et caret omni
 Maiorum censu, dum pervolat axe citato 60
 Flaminiam puer Automedon; nam lora tenebat,

Ipse lacernatae quum se iactaret amicae.
 Nonne libet medio ceras implere capaces
 Quadrivio, quum iam sexta cervice feratur,
 Hinc atque inde patens ac nuda paene cathedra 65
 Et multum referens de Maecenate supino,
 Signator, falso qui se lautum atque beatum
 Exiguis tabulis et gemma fecerat uda?
 Occurrit matrona potens, quae molle Calenum
 Porrectura viro miscet sitiente rubetam, 70
 Instituitque rudes melior Locusta propinquas
 Per famam et populum nigros efferre maritos.
 Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
 Si vis esse aliquid: probitas laudatur et alget.
 Criminibus debent hortos, praetoria, mensas, 75
 Argentum vetus et stantem extra pocula caprum.
 Quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
 Quem sponsae turpes et praetextatus adulter?
 Si natura negat, facit indignatio versum,
 Qualemcunque potest; quales ego vel Cluvenus. 80
 Ex quo Deucalion nimbis tollentibus aequor
 Navigio montem ascendit sortesque poposcit,
 Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
 Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas:
 Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas, 85
 Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
 Et quando uberior vitiorum copia? quando
 Maior avaritiae patuit sinus? alea quando
 Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
 Ad casum tabulae, posita sed luditur arca. 90
 Proelia quanta illic dispensatore videbis
 Armigero! simplexne furor sestertia centum
 Perdere et horrenti tunicam non reddere servo?
 Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
 Secreto coenavit avus? nunc sportula primo 95
 Limine parva sedet, turbae rapienda togatae.
 Ille tamen faciem prius inspicit et trepidat, ne
 Suppositus venias ac falso nomine poscas.
 Agnitus accipies; iubet a praecone vocari

- Ipsos Troiugenas; nam vexant limen et ipsi 100
 Nobiscum. Da Praetori, da deinde Tribuno!
 Sed libertinus prior est. Prior, inquit, ego adsum.
 Cur timeam dubitem? locum defendere, quamvis
 Natus ad Euphratem, molles quod in aëre fenestras
 Arguerint, licet ipse negem? sed quinque tabernae 105
 Quadringenta parant. Quid confert purpura maius
 Optandum, si Laurenti custodit in agro
 Conductas Corvinus oves? ego possideo plus
 Pallante et Licinis: exspectent ergo Tribuni!
 Vincant divitiae, sacro nec cedat honori, 110
 Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis:
 Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
 Maiestas; etsi funesta pecunia templo
 Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
 Ut colitur Pax atque Fides, Victoria, Virtus, 115
 Quaeque salutato crepitat Concordia nido.
 Sed quum summus honor finito computet anno,
 Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
 Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est
 Et panis fumusque domi? densissima centum 120
 Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
 Languida vel praegnans et circumducitur uxor.
 Hic petit absentem, nota iam callidus arte,
 Ostendens vacuam et clausam pro coniuge sellam.
 Galla mea est, inquit. Citius dimitte; moraris? 125
 Profer Galla caput. Noli vexare, quiescit.
 Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum:
 Sportula, deinde forum iurisque peritus Apollo
 Atque triumphales, inter quas ausus habere
 Nescio quis titulos Aegyptius atque Arabarches, 130
 Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est.
 Vestibulis abeunt veteres lassique clientes
 Votaque deponunt, quamquam longissima coenae
 Spes homini: caulis miseris atque ignis emendus.
 Optima silvarum interea pelagique vorabit 135
 Rex horum, vacuisque toris tantum ipse iacebit.
 Nam de tot pulchris et latis orbibus et tam

Antiquis una comedunt patrimonia mensa.
 Nullus iam parasitus erit. Sed quis ferat istas
 Luxuriae sordes? quanta est gula, quae sibi totos 140
 Pone apros, animal propter convivia natum!
 Poena tamen praesens, quum tu deponis amictus
 Turgidus et crudum pavonem in balnea portas.
 Hinc subitae mortes atque intestata senectus;
 It nova nec tristis per cunctas fabula coenas; 145
 Ducitur iratis (plaudendum!) funus amicis.
 Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat
 Posteritas; eadem cupient facientque minores.
 Omne in praecipiti vitium stetit! Utere velis,
 Totos pande sinus, dicas hic forsitan. Unde 150
 Ingenium par materiae? unde illa priorum
 Scribendi quodcumque animo flagrante liberet
 Simplicitas, cuius non audeo dicere nomen?
 Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non?
 Pone Tigellinum: taeda lucebit in illa, 155
 Qua stantes ardent, qua fixo gutture fumant,
 Et latum media sulcum deducit arena.
 Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
 Pensilibus plumis, atque illinc despiciet nos?
 Quum veniet contra, digito compesce labellum: 160
 Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.
 Securus licet Aeneam Rutulumque ferocem
 Committas; nullis gravis est percussus Achilles,
 Aut multum quaesitus Hylas urnamque secutus.
 Ense velut stricto quoties Lucilius ardens 165
 Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
 Criminibus, tacita sudant praecordia culpa.
 Inde irae et lacrimae. Tecum prius ergo voluta
 Haec; animante tuba galeatum sero duelli
 Poenitet. Experiar, quid concedatur in illos, 170
 Quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.

S A T I R A II.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet et glaciale
 Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
 Qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt.
 Indocti primum; quamquam plena omnia gypso
 Chrysippi invenias; nam perfectissimus horum est, 5
 Si quis Aristotelem similem vel Pittacon emit,
 Et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
 Frontis nulla fides; quis enim non vicus abundat
 Tristibus obscoenis? castigas turpia, quum sis
 Inter Socraticos notissima fossa cinaedos. 10
 Hispida membra quidem et durae per brachia setae
 Promittunt atrocem animum; sed podice levi
 Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.
 Rarus sermo illis et magna libido tacendi
 Atque supercilio brevior coma. Verius ergo 15
 Et magis ingenue Peribomius; hunc ego fatis
 Imputo, qui vultu morbum incessuque fatetur.
 Horum simplicitas miserabilis; his furor ipse
 Dat veniam: sed peiores, qui talia verbis
 Herculis invadunt et, de virtute locuti, 20
 Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
 Infamis Varillus ait; quo deterior te?
 Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus:
 Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
 Quis coelum terris non misceat et mare coelo, 25
 Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
 Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum?
 In tabulam Sullae si dicant discipuli tres?
 Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
 Concubitu, qui tunc leges revocarat amaras, 30
 Omnibus atque ipsis Veneri Martique timendas,
 Quum tot abortivis fecundam Iulia vulvam
 Solveret et patruo similes effunderet offas.
 Nonne igitur iure ac merito vitia ultima fictos
 Contemnunt Scauros et castigata remordent? 35

Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
 Clamantem toties: Ubi nunc lex Iulia? dormis?
 Atque ita subridens: Felicia tempora, quae te
 Moribus opponunt! Habeat iam Roma pudorem;
 Tertius e coelo cecidit Cato! Sed tamen unde 40
 Haec emis, hirsuto spirant opobalsama collo
 Quae tibi? ne pudeat dominum monstrare tabernae.
 Quod si vexantur leges ac iura, citari
 Ante omnes debet Scantinia. Respice primum
 Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos 45
 Defendit numerus iunctaeque umbone phalanges.
 Magna inter molles concordia. Non erit ullum
 Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
 Tedia non lambit Cluviam nec Flora Catullam:
 Hispo subit iuvenes et morbo pallet utroque. 50
 Numquid nos agimus causas, civilia iura
 Novimus, aut ullo strepitu fora vestra movemus?
 Luctantur paucae, comedunt coliphia paucae:
 Vos lanam trahitis calathisque peracta refertis 55
 Vellera; vos tenui praegnantem stamine fustum
 Penelope melius, levius torquetis Arachne;
 Horrida quale facit residens in codice pellex.
 Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister
 Liberto, dederit vivus cur multa puellae.
 Dives erit, magno quae dormit tertia lecto. 60
 Tu nube atque tace: donant arcana cylindros.
 De nobis post haec tristis sententia fertur;
 Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
 Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem
 Stoicidae. Quid enim falsi Laronia? sed quid 65
 Non facient alii, quum tu multicia sumas,
 Cretice, et hanc vestem populo mirante perores
 In Proculas et Pollitas? est moecha Labulla:
 Damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem
 Non sumet damnata togam. Sed Iulius ardet, 70
 Aestuo. Nudus agas: minus est insania turpis!
 En habitum, quo te leges ac iura ferentem
 Vulneribus crudis populus modo victor et illud

Montanum positis audiret vulgus aratris.
 Quid non proclames, in corpore iudicis ista 75
 Si videas? quaero, an deceant multicia testem?
 Acer et indomitus libertatisque magister,
 Cretice, pelluces! Dedit hanc contagio labem
 Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
 Unius scabie cadit et porrigine porci, 80
 Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva.
 Foedius hoc aliquid quandoque audebis amictu:
 Nemo repente fuit turpissimus; accipient te
 Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
 Frontibus et toto posuere monilia collo, 85
 Atque Bonam tenerae placant abdomine porcae
 Et magno cratere Deam; sed more sinistro
 Exagitata procul non intrat femina limen;
 Solis ara Deae maribus patet. Ite profanae!
 Clamatur; nullo gemit hic tibicina cornu. 90
 Talia secreta coluerunt Orgia taeda
 Cecropiam soliti Baptae lassare Cotytto.
 Ille supercilium madida fuligine tactum
 Obliqua producit acu pingitque trementes
 Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo, 95
 Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
 Caerulea indutus scutulata aut galbana rasa,
 Et per Iunonem domini iurante ministro.
 Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
 Actoris Aurunci spoliū, quo se ille videbat 100
 Armatum, quum iam tolli vexilla iuberet.
 Res memoranda novis annalibus atque recenti
 Historia, speculum civilis sarcina belli!
 Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
 Et curare cutem summi constantia civis, 105
 Bebriaci in campo spoliū affectare Palati,
 Et pressum in facie digitis extendere panem:
 Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
 Moesta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
 Hic nullus verbis pudor aut reverentia mensae; 110
 Hic turpis Cybeles et fracta voce loquendi

Libertas, et crine senex fanaticus albo
 Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
 Gutturis exemplum conducendusque magister.
 Quid tamen exspectant, Phrygio quos tempus erat iam 115
 More supervacuum cultris abrumpere carnem?
 Quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem
 Cornicini, sive hic recto cantaverat aere.
 Signatae tabulae; dictum Feliciter! ingens
 Coena sedet; gremio iacuit nova nupta mariti. 120
 O proceres, censore opus est an haruspice nobis?
 Scilicet horreret maioraque monstra putares,
 Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
 Segmenta et longos habitus et flamea sumit,
 Arcano qui sacra ferens nutantia loro 125
 Sudavit clypeis ancilibus. O pater urbis,
 Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
 Haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
 Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir:
 Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas, 130
 Nec quereris patri? vade ergo et cede severi
 Iugeribus campi, quem negligis! Officium cras
 Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
 Quae causa officii? quid quaeris? nubit amicus,
 Nec multos adhibet. Liceat modo vivere: fient, 135
 Fient ista palam, cupient et in acta referri.
 Interea tormentum ingens nubentibus haeret,
 Quod nequeunt parere et partu retinere maritos.
 Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
 Natura indulget. Steriles morientur, et illis 140
 Turgida non prodest condita pyxide Lyde,
 Nec prodest agili palmas praebere Luperco.
 Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
 Lustravitque fuga mediam gladiator arenam,
 Et Capitolinis generosior et Marcellis 145
 Et Catulis Paullisque minoribus et Fabiis et
 Omnibus ad podium spectantibus; his licet ipsum
 Admoveas, cuius tunc munere retia misit.
 Esse aliquos manes et subterranea regna

Et contum et Stygio ranas in gurgite nigras, 150
 Atque una transire vadum tot millia cymba,
 Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
 Sed tu vera puta: Curius quid sentit et ambo
 Scipiadae? quid Fabricius manesque Camilli?
 Quid Cremerae legio et Cannis consumpta iuventus, 155
 Tot bellorum animae, quoties hinc talis ad illos
 Umbra venit? cuperent lustrari, si qua darentur
 Sulphura cum taedis, et si foret humida laurus.
 Illuc, heu, miseri traducimur! Arma quidem ultra *
 Litora Iuvernæ promovimus et modo captas 160
 Orcadas ac minima contentos nocte Britannos:
 Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
 Non faciunt illi, quos vicimus. Et tamen unus
 Armenius Zalates cunctis narratur ephēbis
 Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno. 165
 Aspice, quid faciant commercia! venerat obses;
 Hic fiunt homines. Nam si mora longior urbem
 Indulsit pueris, non umquam deerit amator;
 Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum:
 Sic prætextatos referunt Artaxata mores. 170

S A T I R A III.

Quamvis digressu veteris confusus amici,
 Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
 Destinet atque unum civem donare Sibyllæ.
 Ianua Baiarum est et gratum litus amoeni
 Secessus. Ego vel Prochytam præpono Suburæ. 5
 Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
 Deterius credas horrere incendia, lapsus
 Tectorum assiduos ac mille pericula sævæ
 Urbis et Augusto recitantes mense poetas?
 Sed dum tota domus reda componitur una, 10
 Substitit ad veteres arcus madidamque Capenam.
 Hic, ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ,

Nunc sacri fontis nemus et delubra locantur
 Iudaeis, quorum cophinus foenumque supellex;
 Omnis enim populo mercedem pendere iussa est 15
 Arbor, et eiectis mendicat silva Camenis.
 In vallem Egeriae descendimus et spelunca
 Dissimiles veris. Quanto praestantius esset
 Numen aquae, viridi si margine clauderet undas
 Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum! 20
 Hic tunc Umbricius: Quando artibus, inquit, honestis
 Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
 Res hodie minor est, here quam fuit, atque eadem cras
 Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
 Ire, fatigatas ubi Daedalus exiit alas, 25
 Dum nova canities, dum prima et recta senectus,
 Dum superest Lachesi, quod torqueat, et pedibus me
 Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
 Cedamus patria: vivant Arturius istic
 Et Catulus; maneant, qui nigrum in candida vertunt, 30
 Queis facile est aedem conducere, flumina, portus,
 Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,
 Et praebere caput domina venale sub hasta.
 Quondam hi cornicines et municipalis arenae
 Perpetui comites notaeque per oppida buccae 35
 Munera nunc edunt, et verso pollice vulgi
 Quemlibet occidunt populariter: inde reversi
 Conducunt foricas; et cur non omnia? quum sint,
 Quales ex humili magna ad fastigia rerum.
 Extollit, quoties voluit Fortuna iocari. 40
 Quid Romae faciam? mentiri nescio; librum,
 Si malus est, nequeo laudare et poscere; motus
 Astrorum ignoro; funus promittere patris
 Nec volo, nec possum; ranarum viscera numquam
 Inspexi; ferre ad nuptam, quae mittit adulter, 45
 Quae mandat, norunt alii; me nemo ministro
 Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tamquam
 Mancus et extinctae corpus non utile dextrae.
 Quis nunc diligitur, nisi conscius, et cui fervens
 Aestuat occultis animus semperque tacendis? 50

Nil tibi se debere putat, nil conferet umquam,
 Participem qui te secreti fecit honesti.
 Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
 Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
 Omnis arena Tagi quodque in mare volvitur aurum, 55
 Ut somno careas ponendaque praemia sumas
 Tristis et a magno semper timearis amico.
 Quae nunc divitibus gens acceptissima nostris,
 Et quos praecipue fugiam, properabo fateri,
 Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites, 60
 Graecam urbem; quamvis quota portio faecis Achaeae?
 Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
 Et linguam et mores et cum tibicine chordas
 Obliquas, nec non gentilia tympana secum
 Vexit et ad Circum iussas prostare puellas. 65
 Ite, quibus grata est picta lupa barbara mitra!
 Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
 Et ceromatico fert niceteria collo.
 Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relictâ,
 Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis, 70
 Esquilias dictumque petunt a vimine collem,
 Viscera magnarum domuum dominique futuri.
 Ingenium velox, audacia perdita, sermo
 Promptus et Isaeo torrentior. Ede, quid illum
 Esse putes? quem vis hominem, secum attulit ad nos: 75
 Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, alyptes,
 Augur, schoenobates, medicus, magus: omnia novit.
 Graeculus esuriens in coelum, iusseris, ibit.
 Ad summam, non Maurus erat neque Sarmata nec Thrax,
 Qui sumpsit pennas, mediis sed natus Athenis. 80
 Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
 Signabit, fultusque toro meliore recumbet
 Advectus Romam, quo pruna et cottona vento?
 Usque adeo nihil est, quod nostra infantia coelum
 Hausit Aventini bacca nutrita Sabina? 85
 Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici,
 Et longum invalidi collum cervicibus aequat

- Herculis, Antaeum procul a tellure tenentis,**
Miratur vocem angustam, qua deterius nec 90
Ille sonat, quo mordetur gallina marito?
Haec eadem licet et nobis laudare: sed illis
Creditur. An melior, quum Thaidā sustinet, aut quum
Uxorem comoedus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipsa videtur, 95
Non persona loqui: vacua et plana omnia dicas
Infra ventriculum et tenui distantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles aut cum molli Demetrius Haemo:
Natio comoeda est. Rides: maiore cachinno 100
Concutitur; flet, si lacrimas conspexit amici,
Nec dolet; igniculum brumae si tempore poscas,
Accipit endromidem; si dixeris, aestuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper et omni
Nocte dieque potest alienum sumere vultum, 105
A facie iactare manus, laudare paratus,
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
Praeterea sanctum nihil est et ab inguine tutum:
Non matrona laris, non filia virgo, neque ipse 110
Sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aulam resupinat amici.
Scire volunt secreta domus atque inde timeri.
Et quoniam coepit Graecorum mentio, transi
Gymnasia atque audi facinus maioris abollae. 115
Stoicus occidit Baream, delator amicum
Discipulumque senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis vel Diphilus aut Erimarchus, 120
Qui gentis vitio numquam partitur amicum.
Solus habet; nam quum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturae patriaeque veneno,
Limine summoveor: perierunt tempora longi
Servitii; nusquam minor est iactura clientis. 125
Quod porro officium (ne nobis blandiar) aut quod

Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
 Currere, quum praetor lictorem impellat et ire
 Praecipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
 Ne prior Albinam et Modiam collega salutet? 130
 Divitis hic servi claudit latus ingenuorum
 Filius; alter enim, quantum in legione tribuni
 Accipiunt, donat Calvinæ vel Catiæ,
 Ut semel atque iterum super illam palpitet: at tu,
 Quum tibi vestiti facies scorti placet, haeres 135
 Et dubitas alta Chionem deducere sella.
 Da testem Romæ tam sanctum, quam fuit hospes
 Numinis Idaei; procedat vel Numa; vel qui
 Servavit trepidam flagranti ex aede Minervam:
 Protinus ad censum, de moribus ultima fiet 140
 Quaestio: quot pascit servos? quot possidet agri
 Iugera? quam multa magnaue parapside coenat?
 Quantum quisque sua nummorum servat in arca,
 Tantum habet et fidei. Iures licet et Samothracum
 Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper 145
 Creditur atque deos, dis ignoscentibus ipsis.
 Quid, quod materiam praebet causasque iocorum
 Omnibus hic idem, si foeda et scissa lacerna,
 Si toga sordidula est et rupta calceus alter
 Pelle patet; vel si consuto vulnere crassum 150
 Atque recens linum ostendit non una cicatrix?
 Nil habet infelix paupertas durius in se,
 Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
 Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
 Cuius res legi non sufficit, et sedeant hic 155
 Lenonum pueri quocumque in fornice nati;
 Hic plaudat nitidi praeconis filius inter
 Pinnirapi cultos iuvenes iuvenesque lanistae.
 Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
 Quis gener hic placuit censu minor atque puellae 160
 Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
 Quando in consilio est Aedilibus? agmine facto
 Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
 Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat

- Res angusta domi; sed Romae durior illis 165
 Conatus: magno hospitium miserabile, magno
 Servorum ventres, et frugi coenula magno.
 Fictilibus coenare pudet, quod turpe negavit
 Translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam
 Contentusque illic veneto duroque cucullo. 170
 Pars magna Italiae est, si verum admittimus, in qua
 Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
 Festorum herboso colitur si quando theatro
 Maiestas, tandemque redit ad pulpita notum
 Exodium, quum personae pallentis hiatum 175
 In gremio matris formidat rusticus infans:
 Aequales habitus illic similesque videbis
 Orchestrām et populū; clari velamen honoris,
 Sufficiunt tunicae summis Aedilibus albae.
 Hic ultra vires habitus nitor; hic aliquid plus, 180
 Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
 Commune id vitium est. Hic vivimus ambitiosa
 Paupertate omnes. Quid te moror? omnia Romae
 Cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes?
 Ut te respiciat clauso Vejento labello? 185
 Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
 Plena domus Libycis venalibus. Accipe et istud
 Fermentum tibi habe: praestant tributa clientes;
 Cogimur et cultis augere peculia servis.
 Quis timet aut timuit gelida Praeneste ruinam, 190
 Aut positis nemorosa inter iuga Volsiniis, aut
 Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
 Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
 Magna parte sui; nam sic labentibus obstat
 Villicus et, veteris rimae contextit hiatum, 195
 Securos pendente iubet dormire ruina.
 Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
 Nocte metus. Iam poscit aquam, iam frivola transfert
 Ucalegon, tabulata tibi iam tertia fumant:
 Tu nescis; nam si gradibus trepidatur ab imis, 200
 Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
 A pluvia, molles ubi reddunt ova columbae.

Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex,
 Ornamentum abaci, nec non et parvulus infra
 Cantharus et recubans sub eodem marmore Chiron; 205
 Iamque vetus Graecos servabat cista libellos,
 Et divina opici rodebant carmina mures.
 Nil habuit Codrus; quis enim negat? et tamen illud
 Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
 Aerumnae cumulus, quod nudum et frustra rogantem 210
 Nemo cibo, nemo hospitio tectoque iuvabit.
 Si magna Asturici cecidit domus: horrida mater,
 Pullati proceres, differt vadimonia praetor;
 Tunc gemimus casus urbis, tunc odimus ignem.
 Ardet adhuc, et iam occurrit, qui marmora donet, 215
 Conferat impensas: Hic nuda et candida signa,
 Hic aliquid praeclarum Euphranoris et Polycleti,
 Phaecasianorum vetera ornamenta deorum,
 Hic libros dabit et forulos mediamque Minervam,
 Hic modium argenti; meliora ac plura reponit 220
 Persicus orborum lautissimus et merito iam
 Suspectus, tamquam ipse suas inenderit aedes.
 Si potes avelli Circensibus, optima Sorae
 Aut Fabrateriae domus aut Frusinone paratur,
 Quanti nunc tenebras unum conducis in annum. 225
 Hortulus hic puteusque brevis nec reste movendus
 In tenues plantas facili diffunditur haustu.
 Vive bidentis amans et culti villicus horti,
 Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
 Est aliquid, quocumque loco, quocumque recessu, 230
 Unius sese dominum fecisse lacertae.
 Plurimus hic aeger moritur vigilando; sed illum
 Languorem peperit cibus imperfectus et haerens
 Ardenti stomacho; nam quae meritoria somnum
 Admittunt? magnis opibus dormitur in urbe. 235
 Inde caput morbi; redarum transitus arcto
 Vicorum inflexu et stantis convicia mandrae
 Eripiunt somnum Druso vitulisque marinis.
 Si vocat officium, turba cedente vehetur
 Dives et ingenti curret super ora Liburno, 240

Atque obiter leget aut scribet vel dormiet intus;
 Namque facit somnum clausa lectica fenestra.
 Ante tamen veniet: nobis properantibus obstat
 Unda prior, magno populus premit agmine lumbos,
 Qui sequitur; ferit hic cubito, ferit assere duro 245
 Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
 Pinguia crura luto; planta mox undique magna
 Calcor, et in digito clavus mihi militis haeret.

Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
 Centum convivae, sequitur sua quemque culina. 250
 Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
 Impositas capiti, quas recto vertice portat
 Servulus infelix et cursu ventilat ignem.
 Scinduntur tunicae sartae modo; longa coruscat
 Sarraco veniente abies, atque altera pinum 255
 Plaustra vehunt; nutant altae populoque minantur.
 Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
 Axis, et eversum fudit super agmina montem,
 Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
 Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver 260
 More animae. Domus interea secura patellas
 Iam lavat et bucca foculum excitat et sonat unctis
 Strigilibus et pleno componit lintea gutto.
 Haec inter pueros varie properantur: at ille
 Iam sedet in ripa tetrumque novicius horret 265
 Porthmea, nec sperat coenosi gurgitis alnum,
 Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
 Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
 Testa ferit, quoties rimosa et curta fenestris 270
 Vasa cadunt; quanto percussum pondere signent
 Et laedant silicem. Possis ignavus haberi,
 Et subiti casus improvidus, ad coenam si
 Intestatus eas. Adeo tot fata, quot illa
 Nocte patent vigiles, te praetereunte, fenestrae. 275
 Ergo optes votumque feras miserabile tecum,
 Ut sint contentae patulas defundere pelves.

Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,

- Dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
 Pelidae, cubat in faciem, mox deinde supinus. 280
 Ergo non aliter poterit dormire? quibusdam
 Somnum rixa facit: sed, quamvis improbus annis
 Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina laena
 Vitari iubet et comitum longissimus ordo,
 Multum praeterea flammaram et aenea lampas: 285
 Me, quem Luna solet deducere vel breve lumen
 Candelae, cuius dispenso et tempero filum,
 Contemnit. Miserae cognosce prooemia rixae,
 Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
 Stat contra starique iubet, parere necesse est; 290
 Nam quid agas, quum te furiosus cogat et idem
 Fortior? unde venis? exclamat; cuius aceto,
 Cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
 Sutor et elixi vervecis labra comedit?
 Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem; 295
 Ede, ubi consistas; in qua te quaero proseucha?
 Dicere si tentes aliquid tacitusve recedas,
 Tantumdem est: feriunt pariter; vadimonia deinde
 Irati faciunt: libertas pauperis haec est.
 Pulsatus rogat et pugnīs concisus adorat, 300
 Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
 Nec tamen haec tantum metuas; nam, qui spoliet te,
 Non deerit, clausis domibus postquam omnis ubique
 Fixa catenatae siluit compago tabernae.
 Interdum et ferro subitus grassator agit rem, 305
 Armato quoties tutae custode tenentur
 Et Pontina palus et Gallinaria pinus.
 Sic inde huc omnes tamquam ad vivaria currunt.
 Qua fornace graves, qua non incude catenae?
 Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne 310
 Vomer deficiat, ne marrae et sarcula desint.
 Felices proavorum atavos, felicia dicas
 Secula, quae quondam sub regibus atque tribunis
 Viderunt uno contentam carcere Romam.
 His alias poteram et plures subnectere causas: 315
 Sed iumenta vocant, et sol inclināt; eundum est.

Nam mihi commota iamdudum mulio virga
 Annuit: ergo vale nostri memor, et quoties te
 Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
 Me quoque ad Helvinam Cererem vestramque Dianam 320
 Convelle a Cumis: satirarum ego, ni pudet illas,
 Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

Ecce iterum Crispinus adest, mihi saepe vocandus
 Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
 A vitiis, aeger solaque libidine fortis;
 Delicias viduae tantum spernatur adulter.
 Quid refert igitur, quantis iumenta fatiget 5
 Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?
 Iugera quot vicina foro, quas emerit aedes?
 Nemo malus felix, minime corruptor et idem
 Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
 Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos. 10
 Sed nunc de factis levioribus: (et tamen alter
 Si fecisset idem, caderet sub iudice morum;
 Nam quod turpe bonis, Titio Serioque, decebat
 Crispinum) quid agas, quum dira et foedior omni
 Crimine persona est? mullum sex millibus emit, 15
 Aequantem sane paribus sestertia libris,
 Ut perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
 Consilium laudo artificis in munere tanto,
 Praecipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi;
 Est ratio ulterior, magnae si misit amicae, 20
 Quae vehitur clauso latis specularibus antro.
 Nil tale exspectes: emit sibi. Multa videmus,
 Quae miser et frugi non fecit Apicius! hoc tu,
 Succinctus patria quondam, Crispine, papyro,
 Hoc pretium squamae? potuit fortasse minoris 25
 Piscator, quam piscis, emi. Provincia tanti
 Vendit agros, sed maiores Apulia vendit.

Quales tunc epulas ipsum glutisse putamus
 Induperatorem, quum tot sestertia, partem
 Exiguam et modicae sumptam de margine coenae, 30
 Purpureus magni ructaret scurra Palati,
 Iam princeps Equitum, magna qui voce solebat
 Vendere municipes fracta de merce siluros!
 Incipe, Calliope, licet hic considerare: non est
 Cantandum, res vera agitur; narrate, puellae 35
 Pierides; prosit mihi vos dixisse puellas!
 Quum iam semianimum laceraret Flavius orbem
 Ultimus, et calvo serviret Roma Neroni,
 Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
 Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon, 40
 Implevitque sinus; neque enim minor haeserat illis,
 Quos operit glacies Macotica ruptaque tandem
 Solibus effundit torpentis ad ostia ponti,
 Desidia tardos et longo frigore pingues.
 Destinat hoc monstrum cymbae linique magister 45
 Pontifici summo. Quis enim proponere talem
 Aut emere auderet, quum plena et litora multo
 Delatore forent? dispersi protinus algae
 Inquisitores agerent cum remige nudo,
 Non dubitaturi fugitivum dicere piscem 50
 Depastumque diu vivaria Caesaris; inde
 Elapsum veterem ad dominum debere reverti.
 Si quid Palfurio, si credimus Armillato
 Quidquid conspicuum pulchrumque est aequare toto,
 Res fisci est, ubicumque natat: donabitur ergo, 55
 Ne pereat. Iam letifero cedente pruinis
 Autumno, iam quartanam sperantibus aegris,
 Stridebat deformis hiems praedamque recentem
 Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auster;
 Utque lacus suberant, ubi quamquam diruta servat 60
 Ignem Troianum et Vestam colit Alba minorem,
 Obstitit intranti miratrix turba parumper.
 Et cessit; facili patuerunt cardine valvae;
 Exclusi exspectant admissa obsonia patres;
 Itur ad Atridem. Tum Picens, Accipe, dixit, 65

Privatis maiora focis; genialis agatur
 Iste dies; propera stomachum laxare saginis,
 Et tua servatum consume in secula rhombum;
 Ipse capi voluit. Quid apertius? et tamen illi
 Surgebant cristae. Nihil est, quod credere de se 70
 Non possit, quum laudatur dis aequa potestas.
 Sed deerat pisci patinae mensura. Vocantur
 Ergo in consilium proceres, quos oderat ille;
 In quorum facie miserae magnaëque sedebat
 Pallor amicitiae. Primus, clamante Liburno, 75
 Currite, iam sedit! rapta properabat abolla
 Pegasus, attonitae positus modo villicus urbi.
 Anne aliud tunc praefecti? quorum optimus, atque
 Interpres legum sanctissimus, omnia quamquam
 Temporibus diris tractanda putabat inermi 80
 Iustitia. Venit et Crispi iucunda senectus,
 Cuius erant mores, qualis facundia, mite
 Ingenium. Maria ac terras populosque regenti
 Quis comes utilior, si clade et peste sub illa
 Saevitiam damnare et honestum afferre liceret 85
 Consilium? sed quid violentius aure tyranni,
 Cum quo de pluviis aut aestibus aut nimbo
 Vere locuturi fatum pendebat amici?
 Ille igitur numquam direxit brachia contra
 Torrentem, nec civis erat, qui libera posset 90
 Verba animi proferre et vitam impendere vero.
 Sic multas hiemes atque octogesima vidit
 Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
 Proximus eiusdem properabat Acilius aevi
 Cum iuvene, indigno, quem mors tam saeva maneret 95
 Et domini gladiis tam festinata; sed olim
 Prodigio par est in nobilitate senectus:
 Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantis!
 Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
 Figebat Numidas, Albana nudus arena 100
 Venator. Quis enim iam non intelligat artes
 Patricias? quis priscum illud miratur acumen,
 Brute, tuum? facile est barbato imponere regi.

Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
 Rubrius, offensae veteris reus atque tacendae, 105
 Et tamen improbior Satiram scribente cinaedo.
 Montani quoque venter adest abdomine tardus,
 Et matutino sudans Crispinus amomo,
 Quantum vix redolent duo funera; saevior illo
 Pompeius tenui iugulos aperire susurro, 110
 Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
 Fuscus, marmorea meditat^{us} praelia villa,
 Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
 Qui numquam visae flagrabat amore puellae,
 Grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum:
 Caecus adulator dirusque a ponte satelles, 115
 Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes
 Blandaque devexae iactaret basia redae.
 Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
 In laevum conversus; at illi dextra iacebat 120
 Bellua. Sic pugnas Cilicis laudabat et ictus
 Et pegma et pueros inde ad velaria raptos.
 Non cedit Veiento, sed, ut fanaticus, oestro
 Percussus, Bellona, tuo divinat et, Ingens
 Omen habes, inquit, magni clarique triumphi: 125
 Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
 Excidit Arviragus. Peregrina est bellua; cernis
 Erectas in terga sudes? hoc defuit unum
 Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.
 Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo 130
 Dedecus hoc, Montanus ait. Testa alta paretur,
 Quae tenui muro spatiosum colligat orbem.
 Debetur magnus patinae subitusque Prometheus;
 Argillam atque rotam citius properate! sed ex hoc
 Tempore iam, Caesar, figuli tua castra sequantur. 135
 Vicit digna viro sententia: noverat ille
 Luxuriam imperii veterem noctesque Neronis
 Iam medias aliamque famem, quum pulmo Falerno
 Arderet. Nulli maior fuit usus edendi
 Tempestate mea: Circeis nata forent, an 140
 Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo

Ostrea, callebat primo deprendere morsu;
 Et semel aspecti litus dicebat echini.
 Surgitur, et misso proceres exire iubentur
 Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem 145
 Traxerat attonitos et festinare coactos,
 Tamquam de Getis aliquid torvisque Sicambris
 Dicturus, tamquam diversis partibus orbis
 Anxia praecipiti venisset epistola pinna.
 Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset 150
 Tempora saevitiae, claras quibus abstulit urbi
 Illustresque animas impune et vindice nullo!
 Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
 Coeperat: hoc nocuit Lamiarum caede madenti.

SATIRA V.

Si te propositi nondum pudet atque eadem est mens,
 Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
 Si potes illa pati, quae nec Sarmentus iniquas
 Caesaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset:
 Quamvis iurato metuam tibi credere testi. 5
 Ventre nihil novi frugalius; hoc tamen ipsum
 Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
 Nulla crepido vacat? nusquam pons et tegetis pars
 Dimidia brevior? tantine iniuria coenae?
 Tam iciuna fames, quum possit honestius illic 10
 Et tremere et sordes farris mordere canini?
 Primo fige loco, quod tu discumbere iussus
 Mercedem solidam veterum capis officiorum.
 Fructus amicitiae magnae cibus; imputat hunc rex
 Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post 15
 Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
 Tertia ne vacuo cessaret culcitra lecto:
 Una simus, ait. Votorum summa! quid ultra
 Quaeris? habet Trebius, propter quod rumpere somnum
 Debeat et ligulas dimittere, sollicitus, ne 20

Tota salutatrix iam turba peregerit orbem
 Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
 Frigida circumagunt pigri sarraca Bootae.
 Qualis coena tamen? vinum, quod succida nolit
 Lana pati; de conviva Corybanta videbis. 25
 Iurgia proludunt; sed mox et pocula torques
 Saucius et rubra deterges vulnera mappa.
 Inter vos quoties libertorumque cohortem
 Pugna Saguntina fervet commissa lagena,
 Ipse capillato diffusum consule potat 30
 Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
 Cardiaco numquam cyathum missurus amico.
 Cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de
 Setinis, cuius patriam titulumque senectus
 Delevit multa veteris fuligine testae; 35
 Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant
 Brutorum et Cassi natalibus. Ipse capaces
 Heliadum crustas et inaequalés beryllos
 Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
 Vel, si quando datur, custos affixus ibidem, 40
 Qui numeret gemmas unguesque observet acutos.
 Da veniam: praeclara illic laudatur iaspis.
 Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
 A digitis, quas in vaginae fronte solebat
 Ponere zelotypo iuvenis praelatus Hiarbae. 45
 Tu Beneventani sutoris nomen habentem
 Siccabis calicem natorum quatuor ac iam
 Quassatum et rupto poscentem sulphura vitro.
 Si stomachus domini fervet vinoque ciboque,
 Frigidior Geticis petitur decocta pruinis: 50
 (Non eadem vobis poni modo vina querebar)
 Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
 Gaetulus dabit aut nigri manus ossea Mauri,
 Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
 Clivosae veheris dum per monumenta Latinae. 55
 Flos Asiae ante ipsum, pretio maiore paratus,
 Quam fuit et Tulli census pugnacis et Anci
 Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum

Frivola. Quod quum ita sit, tu Gaetulum Ganymedem
 Respice, quum sities. Nescit tot millibus emptus 60
 Pauperibus miscere puer: sed forma, sed aetas
 Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
 Quando vocatus adest calidae gelidaeque minister?
 Quippe indignatur veteri parere clienti,
 Quodque aliquid poscas, et quod se stante recumbas. 65
 Maxima quaeque domus servis est plena superbis.
 Ecce alius quanto porrexit murmure panem
 Vix fractum, solidae iam mucida frusta farinae,
 Quae genuinum agitent, non admittentia morsum!
 Sed tener et niveus mollique siligine factus 70
 Servatur domino. Dextram cohibere memento;
 Salva sit artocopi reverentia! finge tamen te
 Improbulum, superest illic, qui ponere cogat:
 Vis tu consuetis audax conviva canistris
 Impleri panisque tui novisse colorem? 75
 Scilicet hoc fuerat, propter quod saepe relicta
 Coniuge per montem adversum gelidasque cucurri
 Esquilias, fremeret saeva quum grandine vernus
 Iuppiter, et multo stillaret paenula nimbo!
 Aspice, quam longo distendat pectore lancem, 80
 Quae fertur domino squilla, et quibus undique septa
 Asparagis, qua despiciat convivium cauda,
 Quum venit excelsi manibus sublata ministri.
 Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
 Ponitur, exigua feralis coena patella. 85
 Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
 Pallidus affertur misero tibi caulis, olebit
 Laternam; illud enim vestris datur alveolis, quod
 Canna Micipsarum prora subvexit acuta;
 Propter quod Romae cum Bocchare nemo lavatur, 90
 Quod tutos etiam facit a serpentibus atris.
 Mullus erit domino, quem misit Corsica, vel quem
 Tauromenitanae rupes, quando omne peractum est
 Et iam defecit nostrum mare, dum gula saevit,
 Retibus assiduis penitus scrutante macello 95
 Proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.

Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc
 Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
 Virroni muraena datur, quae maxima venit
 Gurgite de Siculo; nam, dum se continet Auster, 100
 Dum sedet et siccat madidas in carcere pennas,
 Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
 Vos anguilla manet longae cognata colubrae,
 Aut glacie aspersus maculis Tiberinus et ipse
 Vernula riparum, pinguis torrente cloaca, 105
 Et solitus mediae cryptam penetrare Suburae.
 Ipsi pauca velim, facilem si praebeat aurem:
 Nemo petit, modicis quae mittebantur amicis
 A Seneca, quae Piso bonus, quae Cotta solebat
 Largiri; namque et titulis et fascibus olim 110
 Maior habebatur donandi gloria: solum
 Poscimus, ut coenes civiliter. Hoc face et esto,
 Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis!
 Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
 Altilis et flavi dignus ferro Meleagri 115
 Fumat aper; post hunc raduntur tubera, si ver
 Tunc erit, et facient optata tonitrua coenas
 Maiores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
 O Libye; distunge boves, dum tubera mittas!
 Structorem interea, ne qua indignatio desit, 120
 Saltantem spectas et chironomunta volanti
 Cultello, donec peragat dictata magistri
 Omnia; nec minimo sane discrimine refert,
 Quo gestu lepores, et quo gallina secetur.
 Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus, 125
 Et ponere foris, si quid tentaveris umquam
 Hiscere, tamquam habeas tria nomina. Quando propinat
 Virro tibi sumitque tuis contacta labellis
 Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
 Perditus, ut dicat regi, bibe? Plurima sunt, quae 130
 Non audent homines pertusa dicere laena.
 Quadringenta tibi si quis deus aut similis dis
 Et melior fatis donaret: homuncio quantus
 Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
 Da Trebio! pone ad Trebium! Vis frater ab ipsis 135

Nibus? o nummi, vobis hunc praestat honorem,
 Vos estis fratres. Dominus tamen et domini rex
 Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
 Luserit Aeneas, nec filia dulcior illo:
 Lucundum et carum sterilis facit uxor amicum. 140
 Sed tua nunc Migale pariat licet et pueros tres
 In gremium patris fundat simul: ipse loquaci
 Gaudebit nido, viridem thoraca iubebit
 Afferri minimasque nuces assemque rogatum,
 Ad mensam quoties parasitus venerit infans. 145
 Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 Boletus domino; sed quales Claudius edit
 (Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit).
 Virro sibi et reliquis Virronibus illa iubebit
 Poma dari, quorum solo pascaris odore; 150
 Qualia perpetuus Phaeacum autumnus habebat,
 Credere quae possis surrepta sororibus Afris:
 Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
 Qui tegitur parma et galea metuensque flagelli
 Discit ab hirsuta iaculum torquere capella. 155
 Forsitan impensae Virronem parcere credas:
 Hoc agit, ut doleas; nam quae comoedia, mimus
 Quis melior plorante gula? ergo omnia fiunt,
 Si nescis, ut per lacrimas effundere bilem
 Cogaris pressoque diu stridere molari. 160
 Tu tibi liber homo et regis conviva videris:
 Captum te nidore suae putat ille culinae;
 Nec male coniectat. Quis enim tam nudus, ut illum
 Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
 Vel nodus tantum et signum de paupere loro? 165
 Spes bene coenandi vos decipit. Ecce dabit iam
 Semesum leporem atque aliquid de clunibus apri;
 Ad nos iam veniet minor altilis. Inde parato
 Intactoque omnes et stricto pane tacetis.
 Ille sapit, qui te sic utitur. Omnia ferre 170
 Si potes et debes: pulsandum vertice raso
 Praebebis quandoque caput nec dura timebis
 Flagra pati, his epulis et tali dignus amico!

D. IUNII IUVENALIS
AQUINATIS
SATIRARUM
LIBER SECUNDUS.

SATIRA VI.

Credo Pudicitiam Saturno rege moratam
 In terris visamque diu, quum frigida parvas
 Praeberet spelunca domos, ignemque laremque
 Et pecus et dominos communi clauderet umbra;
 Silvestrem montana torum quum sterneret uxor 5
 Frondibus et culmo vicinarumque ferarum
 Pellibus, haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cuius
 Turbavit nitidos extinctus passer ocellos,
 Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
 Et saepe horridior glandem ructante marito. 10
 Quippe aliter tunc orbe novo coeloque recenti
 Vivebant homines, qui rupto robore nati
 Compositique luto nullos habuere parentes.
 Multa pudicitiae veteris vestigia forsan
 Aut aliqua exstiterint et sub Iove; sed Iove nondum 15
 Barbato, nondum Graecis iurare paratis
 Per caput alterius, quum furem nemo timeret
 Caulibus aut pomis et aperto viveret horto.
 Paulatim deinde ad superos Astraea recessit
 Hac comite, atque duae pariter fugere sorores. 20
 Antiquum et vetus est alienum, Posthume, lectum
 Concutere atque sacri genium contemnere fulcri.
 Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas:
 Viderunt primos argentea secula moechos.

Conventum tamen et pactum et sponsalia nostra 25
 Tempestate paras, iamque a tonsore magistro
 Pecteris et digito pignus fortasse dedisti:
 Certe sanus eras? uxorem, Posthume, ducis?
 Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
 Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam, 30
 Quum pateant altae caligantesque fenestrae,
 Quum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons?
 Aut si de multis nullus placet exitus, illud
 Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit,
 Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te 35
 Nulla iacens illic munuscula; nec queritur, quod
 Et lateri parcas nec, quantum iussit, anheles?
 Sed placet Ursidio lex Iulia: tollere dulcem
 Cogitat heredem cariturus turture magno
 Mullorumque iubis et captatore macello. 40
 Quid fieri non posse putes, si iungitur ulla
 Ursidio? si moechorum notissimus olim
 Stulta maritali iam porrigit ora capistro,
 Quem toties textit perituri cista Latini?
 Quid, quod et antiquis uxor de moribus illi 45
 Quaeritur? o medici, mediam pertundite venam!
 Delicias hominis! Tarpeium limen adora
 Pronus et auratam Iunoni caede iuvencam,
 Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
 Paucae adeo Cereris vittas contingere dignae, 50
 Quarum non timeat pater oscula. Necte coronam
 Postibus et densos per limina tende corymbos!
 Unus Iberinae vir sufficit? ocius illud
 Extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.
 Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno 55
 Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro;
 Vivat Fidenis, et agello cedo paterno:
 Quis tamen affirmat, nil actum in montibus aut in
 Speluncis? adeo senuerunt Iuppiter et Mars?
 Porticibusne tibi monstratur femina voto 60
 Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
 Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?

Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
 Tuccia vesicae non imperat; Apula gannit,
 Sicut in amplexu, subitum et miserabile; longum 65
 Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
 Ast aliae, quoties aulaea recondita cessant,
 Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro,
 Atque a plebeiis longe Megalesia, tristes
 Personam thyrsumque tenent et subligar Acci. 70
 Urbicus exodio risum movet Atellanae
 Gestibus Autonoes: hunc diligit Aelia pauper.
 Solvitur his magno comoedi fibula; sunt, quae
 Chrysogonum cantare vetent; Hispulla tragoedo
 Gaudet: an exspectas, ut Quintilianus ametur? 75
 Accipis uxorem, de qua citharoedus Echion
 Aut Glaphyrus fiat pater Ambrosiusque choraules.
 Longa per angustos figamus pulpita vicos;
 Ornentur postes et grandi ianua lauro,
 Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo 80
 Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
 Nupta Senatori comitata est Hippiia ludium
 Ad Pharon et Nilum famosaque moenia Lagi,
 Prodigia et mores urbis damnante Canopo.
 Immemor illa domus et coniugis atque sororis 85
 Nil patriae indulsit, plorantesque improba natos,
 Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
 Sed quamquam in magnis opibus plumaque paterna
 Et segmentatis dormisset parvula cunis,
 Contempsit pelagus; famam contemserat olim, 90
 Cuius apud molles minima est iactura cathedras.
 Tyrrhenos igitur fluctus lateque sonantem
 Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
 Mutandum toties esset mare. Iusta pericli
 Si ratio est et honesta, timent pavidoque gelantur 95
 Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
 Fortem animum praestant rebus, quas turpiter audent.
 Si iubeat coniux, durum est conscendere navim;
 Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer:
 Quae moechum sequitur, stomacho valet; illa maritum 100

Convomit: haec inter nautas et prandet et errat
 Per puppem et duros gaudet tractare rudentes.
 Qua tamen exarsit forma, qua capta iuenta
 Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
 Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur 105
 Coeperat et secto requiem sperare lacerto.
 Praeterea multa in facie deformia, sicut
 Attritus galea mediisque in naribus ingens
 Gibbus et acre malum semper stillantis ocelli.
 Sed gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos; 110
 Hoc pueris patriaeque, hoc praetulit illa sorori
 Atque viro. Ferrum est, quod amant: hic Sergius idem
 Accepta rude coepisset Veiento videri.
 Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
 Respice rivales Divorum; Claudius audi 115
 Quae tulerit. Dormire virum quum senserat uxor,
 Ausa Palatino tegetem praeferre cubili,
 Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
 Linquebat comite ancilla non amplius una,
 Et nigrum flavo crinem abscondente galero. 120
 Intravit calidum veteri centone lupanar
 Et cellam vacuum atque suam; tunc nuda papillis
 Constitit auratis, titulum mentita Lyciscae,
 Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem;
 Excepit blanda intrantes atque aera poposcit, 125
 Et resupina iacens multorum absorbit ictus.
 Mox, lenone suas iam dimittente puellas,
 Tristis abit et, quod potuit, tamen ultima cellam
 Clausit, adhuc ardens rigidae tentigine vulvae,
 Et lassata viris nec dum satiata recessit, 130
 Obscurisque genis turpis fumoque lucernae
 Foeda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
 Hippomanes carmenque loquar coctumque venenum
 Privignoque datum? faciunt graviora coactae
 Imperio sexus minimumque libidine peccant. 135
 Optima sed quare Cesennia teste marito?
 Bis quingenta dedit; tanti vocat ille pudicam,
 Nec pharetris Veneris macer est aut lampade fervet:

Inde faces ardent, veniunt a dote sagittae.
 Libertas emitur: coram licet innuat atque 140
 Rescribat, vidua est, locuples quae nupsit avaro.
 Cur desiderio Bibulae Sertorius ardet?
 Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
 Tres rugae subeant, et se cutis arida laxet,
 Fiant obscuri dentes oculique minores: 145
 Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi;
 Iam gravis es nobis et saepe emungeris; exi
 Ocius et propera: sicco venit altera naso.
 Interea calet et regnat poscitque maritum
 Pastores et ovem Canusinam ulmosque Falernas. 150
 Quantulum in hoc? pueros omnes, ergastula tota,
 Quodque domi non est et habet vicinus, ematur.
 Mense quidem brumae, quum iam mercator Iason
 Clausus, et armatis obstat casa candida nautis,
 Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus 155
 Myrrhina, deinde adamas notissimus et Beronices
 In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
 Barbarus incestae, dedit hunc Agrippa sorori,
 Observant ubi festa mero pede sabbata reges,
 Et vetus indulget senibus clementia porcis. 160
 Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
 Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos
 Porticibus disponat avos, intactior omni
 Crinibus effusis bellum dirimente Sabina,
 Rara avis in terris nigroque simillima cygno: 165
 Quis feret uxorem, cui constant omnia? malo,
 Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
 Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
 Grande supercilium et numeras in dote triumphos.
 Tolle tuum, precor, Hannibalem victumque Syphacem 170
 In castris, et cum tota Carthagine migra!
 Parce, precor, Paeon, et tu depone sagittas,
 Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem!
 Amphion clamat: sed Paeon contrahit arcum.
 Extulit ergo greges natorum ipsumque parentem, 175
 Dum sibi nobilior Latonae gente videtur

Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
 Quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper
 Imputet? huius enim rari summique voluptas
 Nulla boni, quoties animo corrupta superbo 180
 Plus aloes, quam mellis habet. Quis deditus autem
 Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
 Horreat inque diem septenis oderit horis?

Quaedam parva quidem, sed non toleranda maritis.
 Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla 185
 Formosam, nisi quae de Tusca Graecula facta est,
 De Sulmonensi mera Cecropis? omnia Graece,
 Quum sit turpe magis nostris nescire Latine.

Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
 Hoc cuncta effundunt animi secreta: quid ultra? 190

Concumbunt Graece. Dones tamen ista puellis:
 Tune etiam, quam sextus et octogesimus annus
 Pulsat, adhuc Graece? non est hic sermo pudicus
 In vetula. Quoties lascivum intervenit illud
 Ζῶν καὶ ψυχὴ! modo sub lodice relictis 195

Uteris in turba; quod enim non excitet inguen
 Vox blanda et nequam? digitos habet; ut tamen omnes
 Subsident pennae, dicas haec mollius Haemo
 Quamquam et Carpophoro, facies tua computat annos.

Si tibi legitimis pactam iunctamque tabellis 200
 Non es amaturus, ducendi nulla videtur

Causa; nec est, quare coenam et mustacea perdas,
 Labente officio crudis donanda; nec illud,
 Quod prima pro nocte datur, quum lance beata
 Daicus et scripto radiat Germanicus auro. 205

Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
 Est animus, summitte caput cervice parata
 Ferre iugum; nullam invenies, quae parcat amanti.
 Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amanti
 Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi 210

Uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.
 Nil umquam invita donabis coniuge, vendes
 Hac obstante nihil, nihil, haec si nolit, emetur;
 Haec dabit affectus, ille excludetur amicus

- Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit. 215
 Testandi quum sit lenonibus atque lanistis
 Libertas et iuris idem contingat arenae,
 Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
 Pone crucem servo. — Meruit quo crimine servus
 Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi, 220
 Nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est. —
 O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto:
 Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
 Imperat ergo viro; sed mox haec regna relinquit
 Permutatque domos et flamea conterit; inde 225
 Avolat et sprete repetit vestigia lecti.
 Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
 Vela domus et adhuc virides in limine ramos.
 Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti
 Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri. 230
 Desperanda tibi salva concordia socru.
 Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
 Illa docet, missis a corruptore tabellis,
 Nil rude nec simplex rescribere; decipit illa
 Custodes aut aere domat: tunc corpore sano 235
 Advocat Archigenen onerosaque pallia iactat.
 Abditus interea latet et secretus adulter,
 Impatiensque morae pavet et praeputia ducit.
 Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos
 Atque alios mores, quam quos habet? utile porro 240
 Filiolam turpi vetulae producere turpem.
 Nulla fere causa est, in qua non femina litem
 Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
 Componunt ipsae per se formantque libellos,
 Principium atque locos Celso dictare paratae. 245
 Endromidas Tyrias et femineum ceroma
 Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali?
 Quem cavat assiduis sudibus scutoque lacessit,
 Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
 Florali matrona tuba, nisi si quid in illo 250
 Pectore plus agitat veraeque paratur arenae.
 Quem praestare potest mulier galeata pudorem,

Quae fugit a sexu? vires amat. Haec tamen ipsa
 Vir nollet fieri; nam quantula nostra voluptas!
 Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat, 255
 Balteus et manicae et cristae crurisque sinistri
 Dimidium tegmen; vel si diversa movebit
 Proelia, tu felix, ocreas vendente puella!
 Hae sunt, quae tenui sudant in cyclade, quarum
 Delicias et panniculus bombycinus urit. 260
 Aspice, quo fremitu monstratos perferat ictus,
 Et quanto galeae curvetur pondere, quanta
 Poplitibus sedeat quam denso fascia libro,
 Et ride, positis scaphium quum sumitur armis.
 Dicite vos neptes Lepidi caecive Metelli, 265
 Gurgitis aut Fabii, quae ludia sumserit umquam
 Hos habitus; quando ad palum gemit uxor Asyli?
 Semper habet lites alternaque iurgia lectus,
 In quo nupta iacet; minimum dormitur in illo.
 Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride peior; 270
 Quum simulat gemitus occulti conscia facti,
 Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
 Uberibus semper lacrimis semperque paratis
 In statione sua atque exspectantibus illam,
 Quo iubeat manare modo: tu credis amore, 275
 Tu tibi tunc, curruca, places fletumque labellis
 Exsorbes, quae scripta et quot lecture tabellas,
 Si tibi zelotypae retegantur scrinia moechae!
 Sed iacet in servi complexibus aut equitis. Dic,
 Dic aliquem, sodes, dic, Quintiliane, colorem! 280
 Haeremus; dic ipsa! Olim convenerat, inquit,
 Ut faceres tu, quod velles, nec non ego possem
 Indulgere mihi: clames licet et mare coelo
 Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
 Deprensus: iram atque animos a crimine sumunt. 285
 Unde haec monstra tamen vel quo de fonte, requiris?
 Praestabat castas humilis fortuna Latinas
 Quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
 Tecta labor somnique breves et vellere Tusco
 Vexatae duraeque manus ac proximus urbi 290

Hannibal et stantes Collina turre mariti.
 Nunc patimur longae pacis mala; saevior armis
 Luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem.
 Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
 Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad istos . 295
 Et Sybaris colles, hinc et Rhodos et Miletos
 Atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
 Prima peregrinos obscoena pecunia mores
 Intulit, et turpi fregerunt secula luxu
 Divitiae molles. Quid enim Venus ebria curat? 300
 Inguinis et capitis quae sint discrimina, nescit,
 Grandia quae mediis iam noctibus ostrea mordet,
 Quum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
 Quum bibitur concha, quum iam vertigine tectum
 Ambulat et geminis exurgit mensa lucernis. 305
 I nunc et dubita, qua sorbeat aera sanna
 Tullia, quid dicat notae collactea Maurae,
 Maura Pudicitiae veterem quum praeterit aram.
 Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic
 Effigiemque deae longis siphonibus implent 310
 Inque vices equitant ac luna teste moventur.
 Inde domos abeunt: tu calcas luce reversa
 Coniugis urinam magnos visurus amicos.
 Nota Bonae secreta Deae, quum tibia lumbos
 Incitat et cornu pariter vinoque feruntur 315
 Attonitae crinemque rotant, ululante Priapo,
 Maenades. O quantus tunc illis mentibus ardor
 Concubitus! quae vox saltante libidine! quantus
 Ille meri veteris per crura madentia torrens!
 Lenonum ancillas posita Laufella corona 320
 Provocat et tollit pendentes praemia coxae,
 Ipsa Medullinae frictum crissantis adorat:
 Palmam inter dominas virtus natalibus aequat.
 Nil ibi per ludum simulabitur; omnia fient
 Ad verum, quibus incendi iam frigidus aevo 325
 Laomedontiades et Nestoris hernia possit.
 Tunc prurigo morae impatiens, tunc femina simplex,
 Et toto pariter repetitus clamor ab antro:

Iam fas est; admitte viros! Dormitat adulter,
 Illa iubet sumpto iuvenem properare cucullo; 330
 Si nihil est, servis incurritur; abstuleris spem
 Servorum, veniet conductus aquarius; hic si
 Quaeritur et desunt homines, mora nulla per ipsam,
 Quo minus imposito clunem summittat asello.
 Atque utinam ritus veteres et publica saltem 335
 His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
 Noverunt Mauri atque Indi, quae psalteria penem
 Maiorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones,
 Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
 Intulerit, ubi velari pictura iubetur, 340
 Quaecumque alterius sexus imitata figuram est.
 Et quis tunc hominum contemptor numinis? aut quis
 Simpuvium ridere Numae nigrumque catinum
 Et Vaticano fragiles de monte patellas
 Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras? 345
 Audio, quid veteres olim moneatis amici:
 Pone seram, cohibe! Sed quis custodiet ipsos
 Custodes? cauta est et ab illis incipit uxor.
 Iamque eadem summis pariter minimisque libido,
 Nec melior, silicem pedibus quae conterit atrum, 350
 Quam quae longorum vehitur cervice Syrorum.
 Ut spectet ludos, conduit Ogulnia vestem,
 Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
 Nutricem et flavam, cui det mandata, puellam.
 Haec tamen argenti superest quodcumque paterni 355
 Levibus athleticis ac vasa novissima donat.
 Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
 Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
 Quem dedit haec posuitque modum. Tamen utile quid sit,
 Prospiciunt aliquando viri, frigusque famemque 360
 Formica tandem quidam expavere magistra:
 Prodigia non sentit pereuntem femina censum;
 Ac, velut exhausta redivivus pullulet arca
 Nummus et e pleno tollatur semper acervo,
 Non umquam reputant, quanti sibi gaudia constant. 365
 Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia semper

- Oscula delectent et desperatio barbae,
 Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
 Summa tamen, quod iam calida matura iuventa
 Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro. 370
 Ergo exspectatos ac iussos crescere primum
 Testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,
 Tonsoris damno tantum rapit Heliodorus.
 Conspicuus longe cunctisque notabilis intrat
 Balnea, nec dubie custodem vitis et horti 375
 Provocat, a domina factus spado. Dormiat ille
 Cum domina: sed tu iam durum, Posthume, iamque
 Tondendum eunucho Bromium committere noli.
 Si gaudet cantu, nullius fibula durat
 Vocem vendentis praetoribus; organa semper 380
 In manibus; densi radiant testudine tota
 Sardonyches; crispo numerantur pectine chordae,
 Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc se
 Solatur gratoque indulget basia plectro.
 Quaedam de numero Lamiarum ac nominis alti 385
 Cum farre et vino Ianum Vestamque rogabat,
 An Capitolinam deberet Pollio quercum
 Sperare et fidibus promittere. Quid faceret plus
 Aegrotante viro? medicis quid tristibus erga
 Filiolum? stetit ante aram, nec turpe putavit 390
 Pro cithara velare caput, dictataque verba
 Pertulit, ut mos est, et aperta palluit agna.
 Dic mihi nunc, quaeso, dic, antiquissime divûm,
 Respondes his, Iane pater? magna otia coeli;
 Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos! 395
 Haec de comoedis te consulit; illa tragoedum
 Commendare volet: varicosus fiet haruspex.
 Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem
 Audax, et coetus possit quam ferre virorum
 Cumque paludatis ducibus praesente marito 400
 Ipsa loqui recta facie strictisque mamillis.
 Haec eadem novit, quid toto fiat in orbe;
 Quid Seres, quid Thraces agant; secreta novercae
 Et pueri; quis amet, quis decipiatur adulter.

Dicet, quis viduam praegnantem fecerit, et quo 405
 Mense; quibus verbis concubat quaeque, modis quot.
 Instantem regi Armenio Parthoque cometen
 Prima videt; famam rumoresque illa recentes
 Excipit ad portas, quosdam facit. Isse Niphaten
 In populos magnoque illic cuncta arva teneri 410
 Diluvio, nutare urbes, subsidere terras,
 Quocumque in trivio, cuicumque est obvia, narrat.
 Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quod
 Vicinos humiles rapere et concidere loris
 Exorata solet. Nam si latratibus alti 415
 Rumpuntur somni, Fustes huc ocius, inquit,
 Afferte, atque illis dominum iubet ante feriri,
 Deinde canem. Gravis occursum, teterrima vultu
 Balnea nocte subit; conchas et castra moveri
 Nocte iubet; magno gaudet sudare tumultu, 420
 Quum lassata gravi ceciderunt brachia massa,
 Callidus et cristae digitos impressit aliptes
 Ac summum dominae femur exclamare coegit.
 Convivae miseri interea somnoque fameque
 Urgentur; tandem illa venit rubicundula, totum 425
 Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
 Admotum pedibus, de quo sextarius alter
 Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
 Dum redit et luto terram ferit intestino.
 Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum 430
 Pelvis olet; nam sic, tamquam alta in dolia longus
 Deciderit serpens, bibit et vomit. Ergo maritus
 Nauseat atque oculis bilem substringit opertis.
 Illa tamen gravior, quae, quum discumbere coepit,
 Laudat Vergilium, periturae ignoscit Elissae, 435
 Committit vates et comparat; inde Maronem
 Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
 Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
 Turba tacet; nec causidicus, nec praeco loquatur,
 Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis; 440
 Tot pariter pelves ac tintinnabula dicas
 Pulsari. Iam nemo tubas atque aera fatiget;

Una laboranti poterit succurrere lunae.
 Imponit finem sapiens et rebus honestis;
 Nam quae docta nimis cupit et facunda videri, 445
 Crure tenus medio tunicas succingere debet,
 Caedere Silvano porcum, quadrante lavari.
 Non habeat matrona, tibi quae iuncta recumbit,
 Dicendi genus, aut curvum sermone rotato
 Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes; 450
 Sed quaedam ex libris et non intelligat. Odi
 Hanc ego, quae repetit volvitque Palaemonis artem,
 Servata semper lege et ratione loquendi,
 Ignotosque mihi tenet antiquaria versus, 455
 Nec curanda viris opicae castigat amicae
 Verba: soloecismum liceat fecisse marito.
 Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
 Quum virides gemmas collo circumdedit et quum
 Auribus extensis magnos commisit elenchos.
 Intolerabilius nihil est, quam femina dives. 460
 Interea foeda aspectu ridendaque multo
 Pane tumet facies aut pingua Poppaeanae
 Spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti.
 Ad moechum veniunt lota cute. Quando videri
 Vult formosa domi? moechis foliata parantur; 465
 His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
 Tandem aperit vultum et tectoria prima reponit:
 Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
 Propter quod secum comites educit asellas,
 Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem. 470
 Sed quae mutatis inducitur atque fovetur
 Tot medicaminibus coctaeque siliginis offas
 Accipit et madidae, facies dicitur, an ulcus?
 Est pretium curae penitus cognoscere, toto
 Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus 475
 Aversus iacuit, periit libraria, ponunt
 Cosmetae tunicas, tarde venisse Liburnus
 Dicitur et poenas alieni pendere somni
 Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
 Hic scutica; sunt, quae tortoribus annua praestent. 480

Verberat atque obiter faciem linit, audit amicas
 Aut latum pictae vestis considerat aurum;
 Et caedens longi relegit transacta diurni,
 Et caedit, donec lassis caedentibus *Exi*
 Intonet horrendum, iam cognitione peracta. 485

Profectura domo Sicula non mitior aula;
 Nam si constituit solitoque decentius optat
 Ornari et properat iamque exspectatur in hortis
 Aut apud Isiacae potius sacraria lenae,
 Componit crinem, laceratis ipsa capillis, 490
 Nuda humeros Psecas infelix nudisque mamillis.
 Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
 Continuo flexi crimen facinusque capilli.

Quid Psecas admisit? quanam est hic culpa puellae,
 Si tibi displicuit nasus tuus? altera laevum 495
 Extendit pectitque comas et volvit in orbem.

Est in consilio matrona admotaque lanis
 Emerita quae cessat acu; sententia prima
 Huius erit, post hanc aetate atque arte minores
 Censebunt, tamquam famae discrimen agatur 500
 Aut animae: tanti est quaerendi cura decoris!

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
 Aedificat caput. Andromachen a fronte videbis;
 Post minor est: credas aliam. Cedo, si breve parvi
 Sortita est lateris spatium breviorque videtur 505
 Virgine Pygmaea, nullis adiuta cothurnis,
 Et levis erecta consurgit ad oscula planta!

Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
 Damnorum: vivit tamquam vicina marito,
 Hoc solo propior, quod amicos coniugis odit 510
 Et servos, gravis est rationibus. Ecce furentis

Bellonae matrisque deum chorus intrat et ingens
 Semivir, obsceno facies reverenda minori,
 Mollia qui rupta secuit genitalia testa
 Iam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt 515
 Plebeia et Phrygia vestitur bucca tiara.

Grande sonat metuique iubet Septembris et Austri
 Adventum, nisi se centum lustraverit ovis

Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
 Ut, quidquid subiti et magni discriminis instat, 520
 In tunicas cat et totum semel expiet annum.
 Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
 Ter matutino Tiberi mergetur et ipsi
 Vorticibus timidum caput abluet; inde superbi
 Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis 525
 Erepet genibus; si candida iusserit Io,
 Ibit ad Aegypti finem calidaque petitas
 A Meroe portabit aquas, ut spargat in aedem
 Isidis, antiquo quae proxima surgit ovili.
 Credit enim ipsius dominae se voce moneri: 530
 En animam et mentem, cum qua di nocte loquantur!
 Ergo hic praecipuum summumque meretur honorem,
 Qui, grege linigero circumdatus et grege calvo,
 Plangentis populi currit derisor Anubis.
 Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor 535
 Concubitu sacris observandisque diebus,
 Magnaque debetur violato poena cadurco,
 Et movisse caput visa est argentea serpens;
 Illius lacrimae meditataque murmura praestant,
 Ut veniam culpae non abnuat, ansere magno 540
 Scilicet et tenui popano corruptus, Osiris.
 Quum dedit ille locum: cophino foenoque relicto,
 Arcanam Iudaea tremens mendicat in aurem,
 Interpretes legum Solymarum et magna sacerdos
 Arboris ac summi fida internuntia coeli; 545
 Implet et illa manum, sed parcius; aere minuto,
 Qualiacumque voles, Iudaei somnia vendunt.
 Spondet amatorem tenerum vel divitis orbi
 Testamentum ingens, calidae pulmone columbae
 Tractato, Armenius vel Commagenus haruspex; 550
 Pectora pullorum rimatur et exta catelli,
 Interdum et pueri; faciet, quod deferat ipse.
 Chaldaeis sed maior erit fiducia: quidquid
 Dixerit astrologus, credent a fronte relatum
 Hammonis, quoniam Delphis oracula cessant, 555
 Et genus humanum damnat caligo futuri.

Praecipuus tamen est horum, qui saepius exsul,
 Cuius amicitia conducendaque tabella
 Magnus civis obit et formidatus Othoni.
 Inde fides artis, sonuit si dextera ferro 560
 Laevaue, si longo castrorum in carcere mansit.
 Nemo mathematicus genium indemnatus habebit:
 Sed qui paene perit, cui vix in Cyclada mitti
 Contigit et parva tandem caruisse Seripho,
 Consulit ictericae lento de funere matris, 565
 Ante tamen de te, Tanaquil tua, quando sororem
 Efferat et patruos, an sit victurus adulter
 Post ipsam; quid enim maius dare numina possunt?
 Haec tamen ignorat, quid sidus triste minetur
 Saturni, quo laeta Venus se proferat astro, 570
 Qui mensis damnis, quae dentur tempora lucro.
 Illius occursus etiam vitare memento,
 In cuius manibus, ceu pingua succina, tritas
 Cernis ephemeridas, quae nullum consulit et iam 575
 Consulitur, quae castra viro patriamque petente
 Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
 Ad primum lapidem vectari quum placet, hora
 Sumitur ex libro; si prurit frictus ocelli
 Angulus, inspecta genesi collyria poscit.
 Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur 580
 Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
 Si mediocris erit, spatium lustrabit utrumque
 Metarum et sortes ducet frontemque manumque
 Praebeat vati crebrum poppysma roganti. 585
 Divitibus responsa dabit Phryx augur, et Indus
 Conductus dabit, astrorum mundique peritus,
 Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit:
 Plebeium in circo positum est et in aggere fatum.
 Quae nudis longum ostendit cervicibus aurum,
 Consulit ante phalas delphinorumque columnas, 590
 An saga vendenti nubat caupone relicto.
 Hae tamen et partus subeunt discrimen et omnes
 Nutricis tolerant fortuna urgente labores;
 Sed iacet aurato vix ulla puerpera lecto.

Tantum artes huius, tantum medicamina possunt, 595
 Quae steriles facit atque homines in ventre necandos
 Conducit. Gaude, infelix, atque ipse bibendum
 Porrige, quidquid erit; nam si distendere vellet
 Et vexare uterum pueris salientibus, esses
 Aethiopsis fortasse pater; mox decolor heres 600
 Impleret tabulas, numquam tibi mane videndus.

Transeo suppositos et gaudia votaue saepe
 Ad spurcos decepta lacus atque inde petitos
 Pontifices, Salios, Scaurorum nomina falso 605
 Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
 Arridens nudis infantibus; hos fovet omnes
 Involvitque sinu; domibus tunc porrigit altis
 Secretumque sibi mimum parat; hos amat, his se
 Ingerit atque suos ridens producit alumnos.

Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit 610
 Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti
 Et solea pulsare nates. Quod desipis, inde est;
 Inde animi caligo et magna oblivio rerum,
 Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
 Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis, 615
 Cui totam tremuli frontem Caesonia pulli
 Infudit: quae non faciet, quod Principis uxor?
 Ardebant cuncta et fracta compage ruebant,
 Non aliter, quam si fecisset Iuno maritum
 Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinae 620
 Boletus: siquidem unius praecordia pressit
 Ille senis tremulumque caput descendere iussit
 In coelum et longa manantia labra saliva.

Haec poscit ferrum atque ignes, haec potio torquet,
 Haec lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres. 625
 Tanti partus equae! tanti una venefica constat!

Oderunt natos de pellice; nemo repugnet,
 Nemo vetet; iam iam privignum occidere fas est.
 Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
 Custodite animas et nulli credite mensae; 630
 Livida materno fervent adipata veneno.
 Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,

Quae peperit; timidus praegustet pocula pappas.
 Fingimus haec, altum Satira sumente cothurnum
 Scilicet, et finem egressi legemque priorum 635
 Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
 Montibus ignotum Rutulis coeloque Latino?
 Nos utinam vani! sed clamat Pontia, Feci,
 Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
 Quae deprensa patent: facinus tamen ipsa peregi. 640
 Tune duos una, saevissima vipera, coena?
 Tune duos? Septem, si septem forte fuissent!
 Credamus tragicis, quidquid de Colchide torva
 Dicitur et Progne: nil contra conor; et illae 645
 Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
 Non propter nummos. Minor admiratio summis
 Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
 Hunc sexum; rabie iecur incendente feruntur
 Praecipites, ut saxa iugis abrupta, quibus mons
 Subtrahitur clivoque latus pendente recedit. 650
 Illam ego non tulerim, quae computat et scelus ingens
 Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
 Alcestim et, similis si permutatio detur,
 Morte viri cupiant animam servare catellae.
 Occurrent multae tibi Belides atque Eriphylae 655
 Mane; Clytaemnestram nullus non vicus habebit.
 Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
 Insulsam et fatuam dextra laevaue tenebat:
 At nunc res agitur tenui pulmone rubetae,
 Sed tamen et ferro, si praegustaret Atrides 660
 Pontica ter victi cautus medicamina regis.

D. IUNII IUVENALIS
AQUINATIS
S A T I R A R U M
LIBER TERTIUS.

S A T I R A VII.

Et spes et ratio studiorum in Caesare tantum:
 Solus enim tristes hac tempestate Camenas
 Respexit, quum iam celebres notique poetae
 Balneolum Gabiis, Romae conducere furnos
 Tentarent, nec foedum alii nec turpe putarent 5
 Praecones fieri; quum, desertis Aganippes
 Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
 Nam, si Pieria quadrans tibi nullus in arca
 Ostendatur, ames nomen victumque Machaerae
 Et vendas potius, commissa quod auctio vendit 10
 Stantibus, oenophorum, tripodes, armaria, cistas,
 Alcithoen Pacci, Thebas et Tereia Fausti.
 Hoc satius, quam si dicas sub iudice, Vidi,
 Quod non vidisti; faciant equites Asiani,
 (Quamquam et Cappadoces faciant equitesque Bithyni) 15
 Altera quos nudo traducit Gallia talo.
 Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
 Cogetur posthac, nectit quicumque canoris
 Eloquium vocale modis laurumque momordit.
 Hoc agite, o iuvenes! circumspicit et stimulat vos 20
 Materiamque sibi ducis indulgentia quaerit.
 Si qua aliunde putas rerum exspectanda tuarum
 Praesidia, atque ideo croceae membrana tabellae
 Impletur: lignorum aliquid posce ocus et, quae

Componis, dona Veneris, Telesine, marito; 25
 Aut claude et positos tinea pertunde libellos.
 Frange miser calamos vigilataque proelia dele,
 Qui facis in parva sublimia carmina cella,
 Ut dignus venias hederis et imagine macra.
 Spes nulla ulterior; didicit iam dives avarus 30
 Tantum admirari, tantum laudare disertos,
 Ut pueri Iunonis avem. Sed defluit aetas
 Et pelagi patiens et cassidis atque ligonis.
 Taedia tunc subeunt animos, tunc seque suamque
 Terpsichoren odit facunda et nuda senectus. 35
 Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
 Quem colis, et Musarum et Apollinis aede relictâ.
 Ipse facit versus atque uni cedit Homero
 Propter mille annos; at, si dulcedine famae
 Succensus recites, Maculonis commodat aedes, 40
 Ac longe ferrata domus servire iubetur,
 In qua sollicitas imitatur ianua portas.
 Scit dare libertos extrema in parte sedentes
 Ordinis et magnas comitum disponere voces.
 Nemo dabit regum, quanti subsellia constant, 45
 Et quae conducto pendent anabathra tigillo,
 Quaeque reportandis posita est orchestra cathedris.
 Nos tamen hoc agimus tenuique in pulvere sulcos
 Ducimus et litus sterili versamus aratro.
 Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi 50
 Consuetudo mali; tenet insanabile multos
 Sribendi cacoethes et aegro in corde senescit.
 Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
 Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
 Communi feriat carmen triviale moneta, 55
 Hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum,
 Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
 Impatiens, cupidus silvarum aptusque bibendis
 Fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
 Pierio thyrsumve potest contingere moesta 60
 Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
 Corpus eget: satur est, quum dicit Horatius, Euhoe!

Quis locus ingenio, nisi quum se carmine solo
 Vexant et dominis Cirrhae Nysaeque feruntur
 Pectora nostra, duas non admittentia curas? 65
 Magnae mentis opus nec de Iodice paranda
 Attonitae, currus et equos faciesque deorum
 Aspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnyes.
 Nam si Vergilio puer et tolerabile desit
 Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri; 70
 Surda nihil gerneret grave buccina: poscimus, ut sit
 Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
 Cuius et alveolos et laenam pignerat Atreus.
 Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
 Quintillae quod donet, habet; nec defuit illi, 75
 Unde emeret multa pascendum carne leonem
 Iam domitum: constat leviori bellua sumptu
 Nimirum, et capiunt plus intestina poetae.
 Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
 Marmoreis: at Serrano tenuique Saleio. 80
 Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
 Curritur ad vocem iucundam et carmen amicae
 Thebaidos, laetam fecit quum Statius urbem
 Promisitque diem. Tanta dulcedine captos
 Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi 85
 Auditur: sed, quum fregit subsellia versu,
 Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
 Ille et militiae multis largitur honorem,
 Semestri vatum digitos circumligat auro.
 Quod non dant proceres, dabit histrio: tu Camerinos 90
 Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
 Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
 Haud tamen invidias vati, quem pulpita pascunt.
 Quis tibi Maecenas? quis nunc erit aut Proculcius
 Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter? 95
 Tunc par ingenio pretium; tunc utile multis
 Pallere et vinum toto nescire Decembri.
 Vester porro labor fecundior, historiarum
 Scriptores? petit hic plus temporis atque olei plus;
 Namque oblita modi millesima pagina surgit 100

Omnibus et crescit multa damnosa papyro.

Sic ingens rerum numerus iubet atque operum lex.
 Quae tamen inde seges? terrae quis fructus apertae?
 Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
 Sed genus ignavum, quod tecto gaudet et umbra. 105

Dic igitur, quid causidicis civilia praestant
 Officia et magno comites in fasce libelli?
 Ipsi magna sonant, sed tunc, quum creditor audit,
 Praecipue vel, si tetigit latus acrior illo,
 Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen. 110

Tunc immensa cavi spirant mendacia folles
 Conspuiturque sinus: veram deprendere messem
 Si libet, hinc centum patrimonia causidicorum,
 Parte alia solum russati pone lacertae. 115.
 Consedere duces: surgis tu pallidus Ajax,
 Dicturus dubia pro libertate bubulco

Iudice. Rumpe miser tensum iecur, ut tibi lasso
 Figantur virides, scararum gloria, palmae.
 Quod vocis pretium? siccus petasunculus et vas
 Pelamydum, aut veteres, Afrorum epimonia, bulbi, 120
 Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenae.

Si quater egisti, si contigit aureus unus,
 Inde cadunt partes in foedere pragmaticorum.
 Aemilio dabitur, quantum petet, et melius nos
 Egimus; huius enim stat currus aeneus, alti 125
 Quadriuges in vestibulis, atque ipse feroci
 Bellatore sedens curvatum hastile minatur
 Eminus et statua meditatur proelia lusca.

Sic Pedo conturbat, Matho deficit; exitus hic est
 Tongilli, magno cum rhinocerote lavari 130
 Qui solet et vexat lutulenta balnea turba

Perque forum iuvenes longo premit assere Medos,
 Empturus pueros, argentum, murrhina, villas;
 Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo. 135
 Et tamen est illis hoc utile; purpura vendit

Causidicum, vendunt amethystina; convenit illis
 Et strepitu et facie maioris vivere census.

Sed finem impensae non servat prodiga Roma.

Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
 Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens. 140
 Respicit haec primum, qui litigat, an tibi servi
 Octo, decem comites, an post te sella, togati
 Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
 Sardonyche, atque ideo pluris quam Cossus agebat,
 Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno! 145
 Quando licet Basilo flentem producere matrem?
 Quis bene dicentem Basilum ferat? accipiat te
 Gallia vel potius nutricula causidicorum
 Africa, si placuit mercedem imponere linguae.
 Declamare doces? o ferrea pectora Vecti, 150
 Quum perimit saevos classis numerosa tyrannos!
 Nam quaecumque sedens modo legerat, haec eadem stans
 Proferet atque eadem cantabit versibus isdem;
 Occidit miscros crambe repetita magistros.
 Quis color et quod sit causae genus atque ubi summa 155
 Quaestio, quae veniant diversa parte sagittae,
 Nosse volunt omnes, mercedem solvere nemo.
 Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa docentis
 Scilicet arguitur, quod laeva in parte mamillae
 Nil salit Arcadio iuveni, cuius mihi sexta 160
 Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet;
 Quidquid id est, de quo deliberat, an petat urbem
 A Cannis, an post nimbos et fulmina cautus
 Circumagat madidas a tempestate cohortes.
 Quantum vis stipulare, et protinus accipe, quod do, 165
 Ut toties illum pater audiat. Ast alii sex
 Et plures uno conclamant ore sophistae
 Et veras agitant lites, raptore relicto;
 Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
 Et quae iam veteres sanant mortaria caecos. 170
 Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
 Consilia, et vitae diversum iter ingreditur,
 Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra,
 Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
 Frumenti; quippe haec merces lautissima. Tenta, 175
 Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti

Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
 Balnea sexcentis et pluris porticus, in qua
 Gestetur dominus, quoties pluit. Anne serenum
 Exspectet spargatque luto iumenta recenti? 180
 Hic potius, namque hic mundae nitet ungula mulae.
 Parte alia, longis Numidarum fulta columnis,
 Surgat et argentem rapiat coenatio solem.
 Quanticumque domus, veniet qui fercula docte
 Componat; veniet qui pulmentaria condit. 185
 Hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
 Ut multum, duo sufficient: res nulla minoris
 Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
 Quintilianus habet saltus? exempla novorum
 Fatorum transi: felix et pulcher et acer; 190
 Felix et sapiens et nobilis et generosus,
 Appositam nigrae lunam subtexit alutae;
 Felix orator quoque maximus et iaculator;
 Et, si perfrixit, cantat bene. Distat enim, quae
 Sidera te excipiant modo primos incipientem 195
 Edere vagitus et adhuc a matre rubentem.
 Si Fortuna volet, fies de rhetore consul;
 Si volet haec eadem, fies de consule rhetor.
 Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
 Sidus et occulti miranda potentia fati? 200
 Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
 Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
 Poenituit multos vanae sterilisque cathedrae,
 Sicut Thrasymachi probat exitus atque Secundi
 Carrinatis: et hunc inopem vidistis, Athenae, 205
 Nil praeter gelidas ausae conferre cicutas.
 Di, maiorum umbris tenuem et sine pondere terram,
 Spirantesque crocos et in urna perpetuum ver,
 Qui praeceptorem sancti voluere parentis
 Esse loco! metuens virgae iam grandis Achilles 210
 Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
 Eliceret risum citharoedi cauda magistri?
 Sed Rufum atque alios caedit sua quaeque iventus,
 Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.

Quis gremio Enceladi doctique Palaemonis affert, 215
 Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc
 Quodcumque est (minus est autem, quam rhetoris aera)
 Discipuli custos praemordet Acoenonetus;
 Et, qui dispensat, franget sibi. Cede, Palaemon,
 Et patere inde aliquid decrescere, non aliter quam 220
 Institor hibernae tegetis niveique cadurci;
 Dummodo non pereat, mediae quod noctis ab hora
 Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sedebat,
 Qui docet obliquo lanam deducere ferro;
 Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas, 225
 Quot stabant pueri, quum totus decolor esset
 Flaccus et haereret nigro fuligo Maroni.
 Rara tamen merces, quae cognitione tribuni
 Non egeat. Sed vos saevas imponite leges,
 Ut praeceptori verborum regula constet, 230
 Ut legat historias, auctores noverit omnes,
 Tamquam ungues digitosque suos; ut forte rogatus,
 Dum petit aut thermas aut Phoebi balnea, dicat
 Nutricem Anchisae, nomen patriamque novercae
 Archemori; dicat, quot Acestes vixerit annos, 235
 Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
 Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
 Ut si quis cera vultum facit; exigite, ut sit
 Et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,
 Ne faciant vicibus. Non est leve tot puerorum 240
 Observare manus oculosque in fine trementes.
 Haec, inquit, curas: et, quum se verterit annus,
 Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

S A T I R A VIII.

Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
 Sanguine censeri, pictos ostendere vultus
 Maiorum et stantes in curribus Aemilianos
 Et Curios iam dimidios nasumque minorem

- Corvini et Galbam auriculis nasoque carentem? 5
 Quis fructus, generis tabula iactare capaci
 Corvinum, posthac multa contingere virga
 Famosos equitum cum dictatore magistros,
 Si coram Lepidis male vivitur? effigies quo
 Tot bellatorum, si luditur alea pernox 10
 Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
 Luciferi, quo signa duces et castra movebant?
 Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
 Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
 Vanus et Euganea quantumvis mollior agna? 15
 Si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
 Squalentes producit avos emptorque veneni
 Frangenda miseram funestat imagine gentem?
 Tota licet veteres exornent undique ceræ
 Atria, nobilitas sola est atque unica virtus. 20
 Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto;
 Hos ante effigies maiorum pone tuorum;
 Praecedant ipsas illi te consule virgas.
 Prima mihi debes animi bona; sanctus haberi
 Iustitiaeque tenax factis dictisque mereris, 25
 Agnosco procerem. Salve, Gaetulice, seu tu
 Silanus, quocumque alio de sanguine rarus
 Civis et egregius patriae contingis ovanti!
 Exclamare libet, populus quod clamat Osiri
 Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui 30
 Indignus genere et praeclaro nomine tantum
 Insignis? nanum cuiusdam Atlanta vocamus,
 Aethiopem cygnum, parvam extortamque puellam
 Europen; canibus pigris scabieque vetusta
 Levibus et siccae lambentibus ora lucernae 35
 Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
 Quod fremit in terris violentius. Ergo cavebis
 Et metues, ne tu sis Creticus aut Camerinus.
 His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
 Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tamquam 40
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
 Ut te conciperet, quae sanguine fulget Iuli,

Non quae ventoso conducta sub aggere textit.
 Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
 Quorum nemo queat patriam monstrare parentis: 45
 Ast ego Cecropides! Vivas et originis huius
 Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
 Facundum invenies; solet hic defendere causas
 Nobilis indocti; veniet de plebe togata,
 Qui iuris nodos et legum aenigmata solvat. 50
 Hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi
 Custodes aquilas, armis industrius: at tu
 Nil nisi Cecropides truncoque simillimus Hermae.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
 Illi marmoreum caput est, tua vivit imago. 55
 Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
 Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
 Fervet et exultat rauco victoria circo.
 Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cuius 60
 Clara fuga ante alios et primus in aequore pulvis;
 Sed venale pecus Corythae posteritas et
 Hirpini, si rara iugo Victoria sedit.
 Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
 Umbrarum; dominos pretiis mutare iubentur 65
 Exiguus, trito ducunt epiredia collo
 Segnipedes dignique molam versare Nepotis.
 Ergo, ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
 Quod possim titulis incidere praeter honores,
 Quos illis damus ac dedimus, quibus omnia debes. 70
 Haec satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum
 Tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo.
 Rarus enim ferme sensus communis in illa
 Fortuna; sed te censeri laude tuorum,
 Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futurae 75
 Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famae,
 Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
 Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
 Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
 Integer; ambiguae si quando citabere testis 80

**Incertaeque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, et admoto dictet periuria tauro:**

Summum crede nefas animam praeferre pudori
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Dignus morte perit, coenet licet ostrea centum 85
Gaurana et Cosmi toto mergatur aeno.

Expectata diu tandem provincia quum te
Rectorem accipiet, pone irae frena modumque,
Pone et avaritiae, miserere inopum sociorum.

Ossa vides regum vacuis exucta medullis. 90

Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Praemia quanta bonos maneat, quam fulmine iusto

Et Capito et Tutor ruerint, damnante senatu,
Piratae Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Quum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit? 95

Praeconem, Chaerippe, tuis circumspice pannis
Iamque tace. Furor est post omnia perdere naulum.

Non idem gemitus olim neque vulnus erat par
Damnorum sociis florentibus et modo victis.
Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus 100

Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis

Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor; rarae sine Mentore mensae.
Inde Dolabella atque hinc Antonius, inde 105

Sacrilegus Verres referebant navibus altis
Occulta spolia et plures de pace triumphos.

Nunc sociis iuga pauca boum, grex parvus equarum
Et pater armenti capto eripietur agello,

Ipsi deinde lares, si quod spectabile signum, 110

Si quis in aedacula deus unicus; haec etenim sunt
Pro summis, nam sunt haec maxima. Despicias tu

Forsitan imbelles Rhodios unctamque Corinthon:
Despicias merito. Quid resinata iuventus

Cruraque totius facient tibi levia gentis? 115

Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis

Illyricumque latus; parce et messoribus illis,
Qui saturant urbem circo scenaeque vacantem.

Quanta autem inde feres tam dirae praemia culpaе,
 Quum tenues nuper Marius discinxerit Afros? 120
 Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
 Fortibus et miseris. Tollas licet omne, quod usquam est
 Auri atque argenti, seutum gladiumque relinques
 Et iacula et galeam: spoliatis arma supersunt.
 Quod modo proposui, non est sententia; verum 125
 Credite me vobis folium recitare Sibyllae.
 Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
 Vendit Acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
 Nec per conventus et cuncta per oppida curvis
 Unguibus ire parat nummos raptura Celaeno: 130
 Tunc licet a Pico numeres genus, altaque si te
 Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
 Inter maiores ipsumque Promethea ponas:
 De quocumque voles proavum tibi sumito libro.
 Quod si praecipitem rapit ambitus atque libido, 135
 Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
 Delectant hebetes lasso lictore secures:
 Incipit ipsorum contra te stare parentum
 Nobilitas claramque facem praeferre pudendis.
 Omne animi vitium tanto conspectius in se 140
 Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.
 Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
 In templis, quae fecit avus, statuamque parentis
 Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
 Tempora Santonico velas adoperta cucullo? 145
 Praeter maiorum cineres atque ossa volucris
 Carpento rapitur pinguis Damasippus et ipse,
 Ipse rotam stringit multo sufflamine consul,
 Nocte quidem; sed luna videt, sed sidera testes
 Intendunt oculos. Finitum tempus honoris 150
 Quum fuerit, clara Damasippus luce flagellum
 Sumet et occursum numquam trepidabit amici
 Iam senis, ac virga prior annuet atque maniplos
 Solvet et infundet iumentis hordea lassis.
 Interea dum lanatas torvumque iuvenum 155
 More Numae caedit Iovis ante altaria, iurat

Solam Hipponam et facies olida ad praesepia pictas.
 Sed quum pervigiles placet instaurare popinas,
 Obvius assiduo Syrophoenix udus amomo
 Currit, Idumaeae Syrophoenix incola portae, 160
 Hospitis affectu dominum regemque salutat,
 Et cum venali Cyane succincta lagena.
 Defensor culpae dicet mihi: Fecimus et nos
 Haec iuvenes. Esto; desisti nempe, nec ultra
 Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes; 165
 Quaedam cum prima resecentur crimina barba;
 Indulge veniam pueris: Damasippus ad illos
 Thermarum calices inscriptaque lintea vadit,
 Maturus bello Armeniae Syriaeque tuendis
 Annibus et Rheno atque Istro; praestare Neronem 170
 Securum valet haec aetas. Mitte Ostia, Caesar,
 Mitte, sed in magna legatum quaere popina;
 Invenies aliquo cum percussore iacentem,
 Permixtum nautis aut furibus aut fugitivis,
 Inter carnifices et fabros sandapilarum 175
 Et resupinati cessantia tympana Galli.
 Aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
 Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
 Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
 Nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas. 180
 At vos, Troiugeneae, vobis ignoscitis et, quae
 Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
 Quid, si numquam adeo foedis adeoque pudendis
 Utimur exemplis, ut non peiora supersint?
 Consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti 185
 Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
 Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
 Iudice me dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
 Ignoscas populo: populi frons durior huius,
 Qui sedet et spectat triscurria patriciorum, 190
 Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
 Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
 Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
 Nec dubitant Celsi praetoris vendere ludis.

Finge tamen gladios inde atque hinc pulpita pone: 195
 Quid satius? mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
 Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
 Res haud mira tamen, citharoedo principe, mimus
 Nobilis. Haec ultra, quid erit nisi ludus? et illic
 Dedecus urbis habes, nec mirmillonis in armis, 200
 Nec clypeo Gracchum pugnans aut falce supina;
 Damnat enim tales habitus, et damnat et odit,
 Nec galea frontem abscondit: movet ecce tridentem,
 Postquam vibrata pendentia retia dextra
 Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum 205
 Erigit et tota fugit agnoscendus arena.
 Credamus tunicae, de faucibus aurea quum se
 Porrigat et longo iactetur spira galero.
 Ergo ignominiam graviolem pertulit omni
 Vulnere cum Graccho iussus pugnare secutor. 210
 Libera si dentur populo suffragia, quis tam
 Perditus, ut dubitet Senecam praeferre Neroni?
 Cuius supplicio non debuit una parari
 Simia nec serpens unus nec culeus unus.
 Par Agamemnonidae crimen, sed causa facit rem 215
 Dissimilem: quippe ille deis auctoribus ultor
 Patris erat caesi media inter pocula; sed nec
 Electrae iugulo se polluit aut Spartani
 Sanguine coniugii, nullis aconita propinquis
 Miscuit, in scena numquam cantavit Orestes, 220
 Troica non scripsit. Quid enim Verginius armis
 Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
 Quid Nero tam saeva crudaque tyrannide fecit?
 Haec opera atque hae sunt generosi principis artes,
 Gaudentis foedo peregrina ad pulpita saltu 225
 Prostitui Graiaeque apium meruisse coronae.
 Maiorum effigies habeant insignia vocis:
 Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestae
 Syrma vel Antigones, tu personam Menalippes,
 Et de marmoreo citharam suspende colosso. 230
 Quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
 Inveniet quisquam sublimius? arma tamen vos

Nocturna et flammis domibus templisque parastis,
 Ut Braccatorum pueri Senonumque minores,
 Ausi, quod liceat tunica punire molesta. 235
 Sed vigilat consul vexillaque vestra coercet.
 Hic novus Arpinas, ignobilis et modo Romae
 Municipalis eques, galeatum ponit ubique
 Praesidium attonitis et in omni gente laborat.
 Tantum igitur muros intra toga contulit illi 240
 Nominis ac tituli, quantum non Leucade, quantum
 Thessaliae campis Octavius abstulit udo
 Caedibus assiduis gladio. Sed Roma parentem,
 Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.
 Arpinas alius Volscorum in monte solebat 245
 Poscere mercedes, alieno lassus aratro;
 Nodosam post haec frangebatur vertice vitem,
 Si lentus pigra muniret castra dolabra:
 Hic tamen et Cimbrosum et summa pericula rerum
 Excipit, et solus trepidantem protegit urbem; 250
 Atque ideo, postquam ad Cimbrosum stragemque volabant,
 Qui numquam attigerant maiora cadavera, corvi,
 Nobilis ornatur lauro collega secunda.
 Plebeiae Deciorum animae, plebeia fuerunt
 Nomina: pro totis legionibus hi tamen et pro 255
 Omnibus auxiliis atque omni pube Latina
 Sufficiunt dis infernis Terraeque parenti;
 Pluris enim Decii, quam qui servantur ab illis.
 Ancilla natus trabeam et diadema Quirini
 Et fasces meruit, regum ultimus ille bonorum. 260
 Proditae laxabant portarum claustra tyrannis
 Exsulibus iuvenes ipsius consulis et quos
 Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
 Quod miraretur cum Coclite Mucius et quae
 Imperii fines, Tiberinum, virgo natavit. 265
 Occulta ad patres eduxit crimina servus,
 Matronis lugendus; at illos verbera iustis
 Afficiunt poenis et legum prima securis.
 Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
 Aeacidae similis Vulcaniaque arma capessas, 270

Quam te Thersitae similem producat Achilles.
 Et tamen, ut longe repetas longeque revolvās
 Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
 Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
 Aut pastor fuit aut illud, quod dicere nolo.

275

S A T I R A IX.

Scire velim, quare toties mihi, Naevole, tristis
 Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
 Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
 Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba? 5
 Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
 Non erat hac facie miserabilior Crepereius
 Pollio, qui triplicem usuram praestare paratus
 Circuit et fatuos non invenit. Unde repente
 Tot rugae? certe modico contentus agebas
 Vernam equitem, conviva ioco mordente facetus 10
 Et salibus vehemens intra pomoeria natis.
 Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccae
 Silva comae, nullus tota nitor in cute, qualem
 Praestabat calidi circumlita fascia visci,
 Sed fruticante pilo neglecta et squalida crura. 15
 Quid macies aegri veteris, quem tempore longo
 Torret quarta dies olimque domestica febris?
 Deprendas animi tormenta latentis in aegro
 Corpore, deprendas et gaudia; sumit utrumque
 Inde habitum facies. Igitur flexisse videris 20
 Propositum et vitae contrarius ire priori.
 Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis et Ganymedem,
 Pacis et advectae secreta palatia Matris
 Et Cererem (nam quo non prostat femina templo?)
 Notior Aufidio moechus celebrare solebas, 25
 Quod taceo, atque ipsos etiam inclinare maritos.
 „Utile et hoc multis vitae genus; at mihi nullum
 Inde operae pretium. Pingues aliquando lacernas,

Munimenta togae, duri crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli 30
Accipimus, tenue argentum venaeque secundae.
Fata regunt homines; fatum est et partibus illis,
Quas sinus abscondit. Nam, si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nervi,
Quamvis te nudum spumanti Virro labello 35
Viderit et blandae assidue densaeque tabellae
Sollicitent; αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναϊδος.
Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
Haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti:
Computat ac cevet. Ponatur calculus, adsint 40
Cum tabula pueri: numerata sestertia quinque
Omnibus in rebus, numerentur deinde labores.
An facile et pronum est agere intra viscera penem
Legitimum atque illic hesternae occurrere coenae?
Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum, 45
Quam dominum. Sed tu sane tenerum et puerum te
Et pulchrum et dignum cyatho coeloque putabas.
Vos humili asseculae, vos indulgebitis umquam
Cultori, iam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem umbellam, cui succina mittas 50
Grandia, natalis quoties redit aut madidum ver
Incipit, et strata positus longaque cathedra
Munera femineis tractas secreta Kalendis!
Dic, passer, cui tot montes, tot praedia servas
Apula, tot milvos intra tua pascua lassos? 55
Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
Suspectumque iugum Cumis et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis! meliusne hic rusticus infans 60
Cum matre et casulis et cum lusore catello
Cymbala pulsantis legatus fiet amici?
Improbus es, quum poscis, ait. Sed pensio clamat,
Posce; sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulixes. 65
Alter emendus erit, namque hic non sufficit, ambo

Pascendi. Quid agam bruma spirante? quid, oro,
 Quid dicam scapulis puerorum mense Decembri
 Et pedibus? durate atque exspectate cicadas?
 Verum, ut dissimules, ut mittas cetera, quanto 70
 Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem
 Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
 Scis certe, quibus ista modis, quam saepe rogaris
 Et quae pollicitus. Fugientem saepe puellam
 Amplexu rapui; tabulas quoque ruperat et iam 75
 Signabat; tota vix hoc ego nocte redemi,
 Te plorante foris. Testis mihi lectulus et tu,
 Ad quem pervenit lecti sonus et dominae vox.
 Instabile ac dirimi coeptum et iam paene solutum
 Coniugium in multis domibus servavit adulter. 80
 Quo te circumagas? quae prima aut ultima ponas?
 Nullum ergo meritum est, ingrata ac perfide, nullum,
 Quod tibi filiulus vel filia nascitur ex me?
 Tollis enim et libris actorum spargere gaudes
 Argumenta viri. Foribus suspende coronas, 85
 Iam pater es: dedimus, quod famae opponere possis;
 Iura parentis habes, propter me scriberis heres,
 Legatum omne capis, nec non et dulce caducum.
 Commoda praeterea iunguntur multa caducis,
 Si numerum, si tres implevero. " Iusta doloris, 90
 Naevole, causa tui. Contra tamen ille quid affert?
 „Negligit atque alium bipedem sibi quaerit asellum.
 Haec soli commissa tibi celare memento,
 Et tacitus nostras intra te fige querelas;
 Nam res mortifera est inimicus pumice levis. 95
 Qui modo secretum commiserat, ardet et odit,
 Tamquam prodiderim, quidquid scio. Sumere ferrum,
 Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
 Non dubitat. Nec contemnas aut despicias, quod
 His opibus numquam cara est annona veneni. 100
 Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis."
 O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
 Esse putas? servi ut taceant, iumenta loquentur,
 Et canis et postes et marmora. Claude fenestras,

Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen 105
 E medio, clament omnes; prope nemo recumbat:
 Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
 Proximus ante diem caupo sciet; audiet et quae
 Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
 Carptores. Quod enim dubitant componere crimen 110
 In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
 Baltea? nec deerit, qui te per compita quaerat
 Nolentem et miseram vinosus incubriet aurem.
 Illos ergo roges, quidquid paulo ante petebas
 A nobis; taceant illi: sed prodere malunt 115
 Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
 Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
 Vivendum recte est, quum propter plurima, tum his
 Praecipue causis, ut linguas mancipiorum
 Contemnas; nam lingua mali pars pessima servi. 120
 Deterior tamèn hic, qui liber non erit illis,
 Quorum animas et farre suo custodit et acre.
 „Idcirco ut possim linguam contemnere servi,
 Utile consilium modo, sed commune, dedisti:
 Nunc mihi quid suades post damnum temporis et spes 125
 Deceptas? festinat enim decurrere velox
 Flosculus angustae miseraeque brevissima vitae
 Portio; dum bibimus, dum sarta, unguenta, puellas
 Poscimus, obrepat non intellecta senectus.“
 Ne trepida: numquam pathicus tibi deerit amicus, 130
 Stantibus et salvis his collibus; undique ad illos
 Convenient et carpentis et navibus omnes,
 Qui digito scalpunt uno caput. Altera maior
 Spes superest: tu tantum erucis imprime dentem.
 „Haec exempla para felicibus; at mea Clotho 135
 Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
 O parvi nostrique lares, quos thure minuto
 Aut farre et tenui solco exorare corona,
 Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
 A tegete et baculo? viginti millia fenus 140
 Pignoribus positis, argenti vascula puri,
 Sed quae Fabricius censor notet, et duo fortes

De grege Moesorum, qui me cervice locata
 Securum iubeant clamoso insistere circo.
 Sit mihi praeterea curvus caelator et alter, 145
 Qui multas facies pingat cito: sufficiunt haec.
 Quando ego pauper ero! Votum miserabile, nec spes
 His saltem; nam quum pro me Fortuna rogatur,
 Affigit ceras illa de nave petitas,
 Quae Siculos cantus effugit remige surdo." 150

D. IUNII IUVENALIS

AQUINATIS

S A T I R A R U M

LIBER QUARTUS.

S A T I R A X.

Omnibus in terris, quae sunt a Gadibus usque
 Auroram et Gangem, pauci dignoscere possunt
 Vera bona atque illis multum diversa, remota
 Erroris nebula. Quid enim ratione timemus
 Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te 5
 Conatus non poeniteat votique peracti?
 Evertere domos totas optantibus ipsis
 Di faciles. Nocitura toga, nocitura petuntur
 Militia; et torrens dicendi copia multis
 Et sua mortifera est facundia; viribus ille 10
 Confisus periit admirandisque lacertis.
 Sed plures nimia congesta pecunia cura
 Strangulat et cuncta exsuperans patrimonia census,
 Quanto delphinis balaena Britannica maior.

Temporibus diris igitur iussuque Neronis 15
 Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos
 Clausit et egregias Lateranorum obsidet aedes
 Tota cohors: rarus venit in coenacula miles.
 Pauca licet portes argenti vascula puri,
 Nocte iter ingressus gladium contumque timebis 20
 Et motae ad lunam trepidabis arundinis umbram:
 Cantabit vacuus coram latrone viator.
 Prima fere vota et cunctis notissima templis
 Divitiae, crescant ut opes; ut maxima toto
 Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur 25
 Fictilibus; tunc illa time, quum pocula sumes
 Gemmata et lato Setinum ardebit in auro.
 Iamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
 Ridebat, quoties a limine moverat unum
 Protuleratque pedem, flebat contrarius alter? 30
 Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
 Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
 Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus, quamquam non essent urbibus illis
 Praetexta et trabeae, fasces, lectica, tribunal. 35
 Quid, si vidisset praetorem curribus altis
 Exstantem et medio sublimem in pulvere circi
 In tunica Iovis et pictae Sarrana ferentem
 Ex humeris aulaea togae magnaеque coronae
 Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla? 40
 Quippe tenet sudans hanc publicus et, sibi consul
 Ne placeat, curru servus portatur eodem.
 Da nunc et volucrem, sceptro quae surgit eburno,
 Illinc cornicines, hinc praecedentia longi
 Agminis officia et niveos ad frena Quirites, 45
 Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
 Tunc quoque materiam risus invenit ad omnes
 Occursus hominum, cuius prudentia monstrat,
 Summos posse viros et magna exempla daturos
 Vervecum in patria crassoque sub aere nasci. 50
 Ridebat curas, nec non et gaudia vulgi,
 Interdum et lacrimas, quum Fortunae ipse minaci

Mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem.
 Ergo supervacua aut perniciosa petuntur,
 Propter quae fas est genua incerare deorum. 55
 Quosdam praecipitat subiecta potentia magnae
 Invidiae; mergit longa atque insignis honorum
 Pagina; descendunt statuæ restemque sequuntur.
 Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
 Caedit et immeritis franguntur crura caballis. 60
 Iam stridunt ignes, iam follibus atque caminis
 Ardet adoratum populo caput et crepat ingens
 Seianus: deinde ex facie toto orbe secunda
 Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellae.
 Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum 65
 Cretatumque bovem: Seianus ducitur unco
 Spectandus; gaudent omnes. Quae labra! quis illi
 Vultus erat! numquam, si quid mihi credis, amavi
 Hunc hominem; sed quo cecidit sub crimine? quisnam
 Delator? quibus indicibus, quo teste probavit? 70
 Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
 A Capreis. Bene habet; nil plus interrogo. Sed quid
 Turba tremens? Sequitur fortunam, ut semper, et odit
 Damnatos. Idem populus, si Nursia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus 75
 Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
 Augustum. Iam pridem, ex quo suffragia nulli
 Vendimus, effugit curas; nam qui dabat olim
 Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
 Continet atque duas tantum res anxius optat, 80
 Panem et circenses. Perituros audio multos.
 Nil dubium, magna est fornacula; pallidulus mi
 Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
 Quam timeo, victus ne poenas exigit, Aiax
 Ut male defensus! curramus praecipites et, 85
 Dum iacet in ripa, calcemus Caesaris hostem.
 Sed videant servi, ne quis neget et pavidum in ius
 Cervice adstricta dominum trahat. Hi sermones
 Tunc de Seiano, secreta haec murmura vulgi.
 Visne salutari sicut Seianus? habere 90

Tantumdem atque illi sellas donare curules,
 Illum exercitibus praeponere? tutor haberi
 Principis angusta Caprearum in rupe sedentis
 Cum grege Chaldaeo? vis certe pila, cohortes,
 Egregios equites et castra domestica? quidni 95
 Haec cupias? et, qui nolunt occidere quemquam,
 Posse volunt. Sed quae praeclara et prospera, tantum
 Ut rebus laetis par sit mensura malorum?
 Huius, qui trahitur, praetextam sumere mavis,
 An Fidenarum Gabiorumque esse potestas 100
 Et de mensura ius dicere, vasa minora
 Frangere pannosus vacuis aedilis Ulubris?
 Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
 Seianum; nam qui nimios optabat honores
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat 105
 Excelsae turris tabulata, unde altior esset
 Casus et impulsae praeceps immane ruinae.
 Quid Crassos, quid Pompeios evertit? et illum,
 Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
 Summus nempe locus nulla non arte petitus, 110
 Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
 Ad generum Cereris sine caede et vulnere pauci
 Descendunt reges et sicca morte tyranni.
 Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis
 Incipit optare et totis quinquatribus optat, 115
 Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
 Quem sequitur custos angustae vernula capsae.
 Eloquio sed uterque perit orator; utrumque
 Largus et exundans leto dedit ingenii fons.
 Ingenio manus est et cervix caesa; nec umquam 120
 Sanguine caesidici maduerunt rostra pusilli.
 O fortunatam natam me consule Romam!
 Antoni gladios potuit contemnere, si sic
 Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
 Quam te conspicuae, divina Philippica, famae, 125
 Volveris a prima quae proxima. Saevus et illum
 Exitus eripuit, quem mirabantur Athenae
 Torrentem et pleni moderantem frepa theatri.

Dis ille adversis genitus fatioque sinistro,
 Quem pater, ardentis massae fuligine lippus, 130
 A carbone et forcipibus gladiosque parante
 Incude et luteo Vulcano ad rhetora misit.
 Bellorum exuviae, truncis affixa tropaeis
 Lorica et fracta de casside buccula pendens
 Et curtum temone iugum victaeque triremis 135
 Aplustre et summo tristis captivus in arcu
 Humanis maiora bonis creduntur. Ad hoc se
 Romanus Graiusque ac barbarus induperator
 Erexit: causas discriminis atque laboris
 Inde habuit. Tanto maior famae sitis est, quam 140
 Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
 Praemia si tollas? patriam tamen obruit olim
 Gloria paucorum et laudis titulique cupido
 Haesuri saxis cinerum custodibus, ad quae 145
 Discutienda valent sterilis mala robora ficus,
 Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
 Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
 Invenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
 Percussa Oceano Niloque admota tepenti,
 Rursus ad Aethiopum populos aliosque elephantos. 150
 Additur imperiis Hispania, Pyrenaeum
 Transilit; opposuit natura Alpemque nivemque:
 Diducit scopulos et montem rumpit aceto.
 Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit;
 Actum, inquit, nihil est, nisi Poeno milite portas 155
 Frangimus et media vexillum pono Subura.
 O qualis facies et quali digna tabella,
 Quum Gaetula ducem portaret bellua luscum!
 Exitus ergo quis est? o gloria! vincitur idem
 Nempe et in exsilium praeceps fugit atque ibi magnus 160
 Mirandusque cliens sedet ad praetoria regis,
 Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
 Finem animae, quae res humanas miscuit olim,
 Non gladii, non saxa dabunt, non tela, sed ille
 Cannarum vindex ac tanti sanguinis ultor 165
 Annulus. I, demens, et saevas curre per Alpes,

Ut pueris placeas et declamatio fias!
 Unus Pellaeo iuveni non sufficit orbis;
 Aestuatur infelix angusto limite mundi,
 Ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho: 170
 Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
 Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
 Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
 Velificatus Athos et, quidquid Graecia mendax
 Audet in historia, constratum classibus isdem 175
 Suppositumque rotis solidum mare; credimus altos
 Defecisse amnes epotaque flumina Medo
 Prandente, et madidis cantat quae Sostratus alis.
 Ille tamen qualis rediit, Salamine relicta,
 In Corum atque Eurum solitus saevire flagellis 180
 Barbarus, Aeolio numquam hoc in carcere passos,
 Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigaeum?
 Mitius id sane, quod non et stigmatum dignum
 Creditur. Huic quisquam vellet servire deorum?
 Sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis 185
 Fluctibus ac tarda per densa cadavera prora.
 Has toties optata exegit gloria poenas!
 Da spatium vitae, multos da, Juppiter, annos!
 Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
 Sed quam continuis et quantis longa senectus 190
 Plena malis! deformem et tetrum ante omnia vultum
 Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem
 Pendentemque genas et tales aspice rugas,
 Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
 In vetula scalpit iam mater simia bucca. 195
 Plurima sunt iuvenum discrimina; pulchrior ille
 Hoc, atque ille alio, multum hic robustior illo:
 Una senum facies, cum voce trementia membra
 Et iam leve caput madidique infantia nasi.
 Frangendus misero gingiva panis inermi: 200
 Usque adeo gravis uxori natisque sibi que,
 Ut captatori moveat fastidia Cosso.
 Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
 Gaudia; nam coitus iam longa oblivio, vel si

Coneris, iacet exiguus cum ramice nervus 205
 Et, quamvis tota palpetur nocte, iacebit.
 Anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
 Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
 Quae Venerem affectat sine viribus? aspice partis
 Nunc damnum alterius; nam quae cantante voluptas, 210
 Sit licet eximius citharoedus sitve Seleucus,
 Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
 Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
 Qui vix cornicines exaudiat atque tubarum
 Concentus? clamore opus est, ut sentiat auris, 215
 Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
 Praeterea minimus gelido iam corpore sanguis
 Febre calet sola: circumscilicet agmine facto
 Morborum omne genus; quorum si nomina quaeras,
 Promptius expediam, quot amaverit Hippia moechos, 220
 Quot Themison aegros autumno occiderit uno,
 Quot Basilus socios, quot circumscriserit Hirrus
 Pupillos, quot longa viros exsorbeat uno
 Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
 Percurram citius, quot villas possideat nunc, 225
 Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat.
 Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis; ambos
 Perdidit ille oculos et luscis invidet; huius
 Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
 Ipse ad conspectum coenae diducere rictum 230
 Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
 Ore volat pleno mater ieiuna. Sed omni
 Membrorum damno maior dementia, quae nec
 Nomina servorum nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo praeterita coenavit nocte, nec illos, 235
 Quos genuit, quos eduxit. Nam codice saevo
 Heredes vetat esse suos, bona tota feruntur
 Ad Phialen; tantum artificis valet halitus oris,
 Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
 Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt 240
 Funera natorum, rogus aspiciendus amatae
 Coniugis et fratris plenaeque sororibus urnae.

Haec data poena diu viventibus, ut renovata
 Semper clade domus, multis in luctibus inque
 Perpetuo moerore et nigra veste senescant. 245
 Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
 Exemplum vitae fuit a cornice secundae.
 Felix nimirum, qui tót per secula mortem
 Distulit atque suos iam dextra computat annos,
 Quique novum toties mustum bibit. Oro, parumper 250
 Attendas, quantum de legibus ipse queratur
 Fatorum et nimio de stamine, quum videt acris
 Antilochi barbam ardentem; nam quaerit ab omni
 Quisquis adest socio, cur haec in tempora duret,
 Quod facinus dignum tam longo admiserit aevo? 255
 Haec eadem Peleus, raptum quum luget Achillem,
 Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
 Incolumi Troia Priamus venisset ad umbras
 Assaraci magnis solemnibus, Hectore funus
 Portante ac reliquis fratrum cervicibus inter 260
 Illiadum lacrimas, ut primos edere planctus
 Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla,
 Si foret extinctus diverso tempore, quo iam
 Coeperat audaces Paris aedificare carinas.
 Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit 265
 Eversa et flammis Asiam ferroque cadentem.
 Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara
 Et ruit ante aram summi Iovis, ut vetulus bos,
 Qui domini cultris tenue et miserabile collum
 Praebet, ab ingrato iam fastiditus aratro. 270
 Exitus ille utcumque hominis, sed torva canino
 Latravit rictu, quae post hunc vixerat, uxor.
 Festino ad nostros et regem transeo Ponti
 Et Croesum, quem vox iusti facunda Solonis
 Respicere ad longae iussit spatia ultima vitae. 275
 Exsilium et carcer Minturnarumque paludes
 Et mendicatus victa Carthagine panis
 Hinc causas habuere. Quid illo cive tulisset
 Natura in terris, quid Roma beatius umquam,
 Si circumducto captivorum agmine et omni 280

Bellorum pompa animam exhalasset opimam,
 Quam de Teutonico vellet descendere curru?
 Provida Pompeio dederat Campania febres
 Optandas, sed multae urbes et publica vota
 Viccerunt; igitur Fortuna ipsius et urbis 285
 Servatum victo caput abstulit. Hoc^o cruciatu
 Lentulus, hac poena caruit ceciditque Cethegus
 Integer, et iacuit Catilina cadavere toto.

Formam optat modico pueris, maiore puellis
 Murmure, quum Veneris fanum videt anxia mater, 290
 Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
 Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.

Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
 Ipsa habuit; cuperet Rutilae Verginia gibbum
 Accipere atque suam Rutilae dare. Filius autem 295

Corporis egregii miseros trepidosque parentes
 Semper habet. Rara est adeo concordia formae
 Atque pudicitiae. Sanctos licet horrida mores
 Tradiderit domus ac veteres imitata Sabinas,
 Praeterea castum ingenium vultumque modestum 300

Sanguine ferventem tribuat natura benigna
 Larga manu: (quid enim puero conferre potest plus
 Custode et cura natura potentior omni?)

Non licet esse viros; nam prodiga corruptoris
 Improbitas ipsos audet tentare parentes. 305

Tanta in muneribus fiducia! nullus ephebum
 Deformem saeva castravit in arce tyrannus,
 Nec praetextatum rapuit Nero loripedem vel
 Strumosum atque utero pariter gibboque tumentem.

Nunc ergo specie iuvenis lactare tui, quem 310
 Maiora exspectant discrimina! fiet adulter

Publicus et poenas metuet quascumque mariti
 Exigere irati; nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos numquam incidat. Exigit autem
 Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori 315

Concessit; necat hic ferro, secat ille cruentis
 Verberibus, quosdam moechos et mugilis intrat.
 Sed tuus Endymion dilectae fiet adulter

Matronae; mox quum dederit Servilia nummos,
 Fiet et illius, quam non amat, exuet omnem 320
 Corporis ornatum; quid enim ulla negaverit udis
 Inguinibus, sive est haec Oppia sive Catulla
 Deterior? totos habet illic femina mores.
 Sed casto quid forma nocet? quid profuit immo
 Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti? 325
 Erubuit nempe haec, ceu fastidita, repulsa;
 Nec Stheneboea minus quam Cressa excaudit, et se
 Concussere ambae. Mulier saevissima tunc est,
 Quum stimulos odio pudor admovet. Elige, quidnam
 Suadendum esse putes, cui nubere Caesaris uxor 330
 Destinat. Optimus hic et formosissimus idem
 Gentis patriciae rapitur miser exstinguendus
 Messalinae oculis; dudum sedet illa parato
 Flameolo Tyriusque palam genialis in hortis
 Sternitur, et ritu decies centena dabuntur 335
 Antiquo, veniet cum signatoribus auspex.
 Haec tu secreta et paucis commissa putabas?
 Non nisi legitime vult nubere. Quid placeat, dic:
 Ni parere velis, pereundum est ante lucernas;
 Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res 340
 Nota urbi et populo contingat principis aures.
 Dedecus ille domus sciet ultimus; interea tu
 Obsequere imperio, si tanti vita dierum
 Paucorum. Quidquid melius leviusque putaris,
 Praebenda est gladio pulchra haec et candida cervix. 345
 Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
 Permittes ipsis expendere numinibus, quid
 Conveniat nobis rebusque sit utile nostris.
 Nam pro iucundis aptissima quaeque dabunt di.
 Carior est illis homo, quam sibi. Nos animorum 350
 Impulsu et caeca magnaue cupidine ducti
 Coniugium petimus partumque uxoris; at illis
 Notum, qui pueri qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen et poscas aliquid voveasque sacellis
 Extâ et candiduli divina tomacula porci, 355
 Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
 Qui spatium vitae extremum inter munera ponat
 Naturae, qui ferre queat quoscumque labores,
 Nesciat irasci, cupiat nihil et potiores 360
 Herculis aerumnas credat saevosque labores
 Et Venere et coenis et pluma Sardanapali.
 Monstro, quod ipse tibi possis dare; semita certe
 Tranquillae per virtutem patet unica vitae.
 Nullum numen habes, si sit prudentia; sed te 365
 Nos facimus, Fortuna, deam coeloque locamus.

S A T I R A XI.

Atticus eximie si coenat, lautus habetur;
 Si Rutilus, demens. Quid enim maiore cachinno
 Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
 Convictus, thermae, stationes, omne theatrum
 De Rutilo. Nam dum valida ac iuvenilia membra 5
 Sufficiunt galeae, dumque ardens sanguine, fertur,
 Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
 Scripturus leges et regia verba lanistae.
 Multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum
 Creditor introitum solet expectare macelli, 10
 Et quibus in solo vivendi causa palato est.
 Egregius coenat meliusque miserrimus horum
 Et cito casurus iam perlucente ruina.
 Interea gustus elementa per omnia quaerunt,
 Numquam animo pretiis obstantibus; interius si 15
 Attendas, magis illa iuvant, quae pluris emuntur.
 Ergo haud difficile est perituram arcessere summam,
 Lancibus oppositis vel matris imagine fracta,
 Et quadringentis nummis condire gulosum
 Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludi. 20
 Refert ergo, quis haec eadem paret: in Rutilo nam
 Luxuria est, in Ventidio laudabile; nomen
 Sumit et a censu famam trahit. Illum ego iure

Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
 Omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem 25
 Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
 Sacculus. E coelo descendit γυνῶδι·σεαυτόν,
 Figendum et memori tractandum pectore, sive
 Coniugium quaeras vel sacri in parte senatus
 Esse velis, (nec enim lorica[m] poscit Achillis 30
 Thersites, in qua se traducebat Ulixes)
 Ancipitem seu tu magno discrimine causam
 Protegere affectas; te consule, dic tibi, quis sis,
 Orator vehemens, an Curtius, an Matho. Buccae
 Noscenda est mensura suae spectandaque rebus 35
 In summis minimisque, etiam quum piscis emetur;
 Nec mullum cupias, quum sit tibi gobio tantum
 In loculis. Quis enim te, deficiente crumena
 Et crescente gula, manet exitus, aere paterno
 Ac rebus mersis in ventrem, feneratoris atque 40
 Argenti gravis et pecorum agrorumque capacem?
 Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
 Non praematuri cineres, nec funus acerbum
 Luxuriae, sed morte magis metuenda senectus. 45
 Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romae
 Et coram dominis consumitur; inde ubi paulum
 Nescio quid superest et pallet feneratoris auctor,
 Qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
 Cedere namque foro iam non est deterius, quam 50
 Esquillas a ferventi migrare Subura.
 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 Moestitia est, caruisse anno circensibus uno.
 Sanguinis in facie non haeret gutta; morantur
 Pauci ridiculum effugientem ex urbe pudorem. 55
 Experiere hodie, numquid pulcherrima dictu,
 Persice, non praestem vita vel moribus et re,
 Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes
 Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
 Nam quum sis conviva mihi promissus, habebis 60
 Evandrum, venies Tirynthius aut minor illo

Hospes et ipse tamen contingens sanguine coelum:
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro 65
Haedulus et toto grege mollior, inscius herbae,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet quam sanguinis, et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia praeterea tortoque calentia foeno 70
Ova adsunt ipsis cum matribus et servatae
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvae,
Signinum Syriumque pirum, de corbibus isdem
Aemula Picenis et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam 75
Autumnum et crudi posuere pericula succi.
Haec olim nostri iam luxuriosa senatus
Coena fuit. Curius, parvo quae legerat horto,
Ipsae focis brevibus ponebat oluscula, quae nunc
Squalidus in magna fastidit compede fossor, 80
Qui meminit, calidae sapiat quid vulva popinae.
Sicci terga suis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam festis servare diebus
Et natalicium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, si quam dabat hostia, carne. 85
Cognatorum aliquis, titulo ter consulis atque
Castrosum imperiis et dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Quum tremerent autem Fabios durumque Catonem 90
Et Scauros et Fabricios rigidique severos
Censoris mores etiam collega timeret,
Nemo inter curas et seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum; 95
Sed nudo latere et parvis frons aerea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus atque supellex.

Tunc rudis et Graias mirari nescius artes, 100
Urbibus eversis, praedarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebatur pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, caelataque cassis
Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos, 105
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis et hasta
Splendentisque dei perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino
Omnia tunc; quibus invidias, si lividulus sis. 110
Templorum quoque maiestas praesentior et vox
Nocte fere media mediamque audita per urbem,
Litore ab Oceani Gallis venientibus et dis
Officium vatis peragentibus. His monuit nos,
Hanc rebus Latiis curam praestare solebat 115
Fictilis et nullo violatus Iuppiter auro.
Illa domi natas nostraque ex arbore mensas
Tempora viderunt; hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem deiecerat Eurus.
At nunc divitibus coenandi nulla voluptas, 120
Nil rhombus, nil dama sapit, putere videntur
Unguenta atque rosae, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes
Et Mauri celeres et Mauro obscurior Indus, 125
Et quos deposuit Nabathaeo bellua saltu,
Iam nimios capitique graves. Hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis; nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
Convivam caveo, qui me sibi comparat et res 130
Despicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis
Est eboris nec tessellae nec calculus ex hac
Materia, quin ipsa manubria cultellorum
Ossea; non tamen his ulla umquam obsonia fiunt
Rancidula, aut ideo peior gallina secatur. 135
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem

Sumine cum magno lepus atque aper et pygargus Et Scythicae volucres et phoenicopterus ingens Et Gaetulus oryx hebeti lautissima ferro	140
Caeditur et tota sonat ulmea coena Subura. Nec frustum capreae subducere, nec latus Afrac Novit avis noster tirunculus ac rudis omni Tempore et exiguae furtis imbutus ofellae.	
Plebeios calices et paucis assibus emptos	145
Porriget incultus puer atque a frigore tutus; Non Phryx aut Lycius, non a mangone petitus Quisquam erit et magno; quum posces, posce Latine. Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli	
Atque hodie tantum propter convivia pexi.	150
Pastoris duri est hic filius, ille bubulci. Suspirat longo non visam tempore matrem Et casulam et notos tristis desiderat haedos Ingenui vultus puer ingenuique pudoris, Quales esse decet, quos ardens purpura vestit;	155
Nec pugillares defert in balnea raucus Testiculos, nec vellendas iam praebuit alas, Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto. Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis, A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit;	160
Namque una atque eadem est vini patria atque ministri. Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro Incipiat prurire choro plausuque probatae Ad terram tremulo descendant clune puellae, Irritamentum Veneris languentis et acres	165
Divitis urticae. Maior tamen ista voluptas Alterius sexus; magis ille extenditur, et mox Auribus atque oculis concepta urina movetur. Non capit has nugas humilis domus. Audiatur ille Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans	170
Fornice mancipium quibus abstinet, ille fruatur Vocibus obscenis omnique libidinis arte, Qui Lacedaemonium pytismate lubricat orbem; Namque ibi fortunae veniam damus. Alea turpis, 'Turpe et adulterium mediocribus; haec eadem illi	175

Omnia quum faciant, hilares nitidique vocantur.
 Nostra dabunt alios hodie convivia ludos:
 Conditor Iliados cantabitur atque Maronis
 Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
 Quid refert, tales versus qua voce legantur? 180
 Sed nunc dilatis averte negotia curis
 Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
 Per totam cessare diem; non fenoris ulla
 Mentio, nec, prima si luce egressa reverti
 Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor, 185
 Humida suspectis referens multicia rugis
 Vexatasque comas et vultum auremque calentem.
 Protinus ante meum, quidquid dolet, exue limen,
 Pone domum et servos et quidquid frangitur illis
 Aut perit; ingratos ante omnia pone sodales. 190
 Interea Megalesiacae spectacula mappae
 Idaeum sollemne colunt, similisque triumpho
 Praeco caballorum praetor sedet ac, mihi pace
 Immensae nimiaeque licet si dicere plebis,
 Totam hodie Romam circus capit et fragor aurem 195
 Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
 Nam, si deficeret, moestam attonitamque videres
 Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
 Consulibus. Spectent iuvenes, quos clamor et audax
 Sponsio, quos cultae decet assedissee puellae; 200
 Spectent hoc nuptae iuxta recubante marito,
 Quod pudeat narrasse aliquem praesentibus ipsis:
 Nostra bibat vernum contracta cuticula solem
 Effugiatque togam. Iam nunc in balnea salva
 Fronte licet vadas, quamquam solida hora supersit 205
 Ad sextam. Facere hoc non possis quinque diebus
 Continuis, quia sunt talis quoque taedia vitae
 Magna. Voluptates commendat rarior usus.

S A T I R A XII.

Natali, Corvine, die mihi dulcior haec lux,
 Qua festus promissa deis animalia cespes
 Exspectat. Niveam reginae ducimus agnam,
 Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura;
 Sed procul extensum petulans quatit hostia funem, 5
 Tarpeio servata Iovi, frontemque coruscat,
 Quippe ferox vitulus, templis maturus et arae
 Spargendusque mero, quem iam pudet ubera matris
 Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
 Si res ampla domi similisque affectibus esset, 10
 Pinguior Hispulla traheretur taurus et ipsa
 Mole piger nec finitima nutritus in herba,
 Laeta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
 Iret et a grandi cervix ferienda ministro
 Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi 15
 Nuper et incolumem sese mirantis amici,
 Nam praeter pelagi casus et fulguris ictum
 Evasi. Densae coelum abscondere tenebrae
 Nube una subitusque antemnas impulit ignis,
 Quum se quisque illo percussum crederet et mox 20
 Attonitus nullum conferri posse putaret
 Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
 Talia, tam graviter, si quando poetica surgit
 Tempestas. Genus ecce aliud discriminis; audi
 Et miserere iterum, quamquam sint cetera sortis 25
 Eiusdem: pars dira quidem, sed cognita multis
 Et quam votiva testantur fana tabella
 Plurima. Pictores quis nescit ab Iside pasci?
 Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
 Quum plenus fluctu medius foret alveus et, iam 30
 Alternum puppis latus evertentibus undis
 Arboris incertae, nullam prudentia cani
 Rectoris conferret opem, decidere iactu
 Coepit cum ventis, imitatus castora, qui se
 Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno 35

Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen.
 Fundite, quae mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
 Praecipitare volens etiam pulcherrima, vestem
 Purpuream, teneris quoque Maecenatibus aptam,
 Atque alias, quarum generosi graminis ipsum 40
 Infecit natura pecus, sed et egregius fons
 Viribus occultis et Baeticus adiuvat aer.
 Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
 Parthenio factas, urnae cratera capacem
 Et dignum sitiante Pholo vel coniuge Fusci; 45
 Adde et bascaudas et mille escaria, multum
 Caelati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
 Sed quis nunc alius, qua mundi parte quis audet
 Argento praeferre caput rebusque salutem?
 Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, 50
 Sed vitio caeci propter patrimonia vivunt.
 Iactatur rerum utilium pars maxima, sed nec
 Damna levant. Tunc, adversis urgentibus, illuc
 Decidit, ut malum ferro summitteret, ac se
 Explicat angustum: discriminis ultima, quando 55
 Praesidia afferimus navem factura minorem.
 I nunc et ventis animam committe, dolato
 Confisus ligno, digitis a morte remotus
 Quatuor aut septem, si sit latissima taeda;
 Mox cum reticulis et pane et ventre lagenae 60
 Aspice sumendas in tempestate secures.
 Sed postquam iacuit planum mare, tempora postquam
 Prospera vectoris fatumque valentius Euro
 Et pelago, postquam Parcae meliora benigna
 Pensa manu ducunt hilares et staminis albi 65
 Lanificae, modica nec multum fortior aura
 Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
 Vestibus extensis et, quod superaverat unum,
 Velo prora suo. Iam deficientibus Austris
 Spes vitae cum sole redit; tum gratus Iulo, 70
 Atque novercali sedes praelata Lavino,
 Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 Scrofa dedit, laetis Phrygibus mirabile sumen,

Et numquam visis triginta clara mamillis.
 Tandem intrat positas inclusa per aequora moles 75
 Tyrrhenamque Pharon porrectaque brachia rursus,
 Quae pelago occurrunt medio longeque relinquunt
 Italiam (non sic igitur mirabere portus,
 Quos natura dedit); sed trunca puppe magister
 Interiora petit Baianae pervia cymbae, 80
 Tunc stagnante sinu, gaudent ubi vertice raso
 Garrula securi narrare pericula nautae.
 Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes,
 Sertaque delubris et farra imponite cultris
 Ac molles ornate focos glebamque virentem! 85
 Iam sequar et, sacro, quod praestat, rite peracto,
 Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
 Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
 Hic nostrum placabo Iovem laribusque paternis
 Thura dabo atque omnes violae iactabo colores. 90
 Cuncta nitent; longos erexit ianua ramos
 Et matutinis operatur festa lucernis.
 Nec suspecta tibi sint haec, Corvine: Catullus,
 Pro cuius reditu tot pono altaria, parvos
 Tres habet heredes. Libet exspectare, quis aegram 95
 Et claudentem oculos gallinam impendat amico
 Tam sterili; verum haec nimia est impensa. Coturnix
 Nulla umquam pro patre cadet: sentire calorem
 Si coepit locuples Gallita et Paccius orbi,
 Legitime fixis vestitur tota libellis 100
 Porticus, existunt qui promittunt hecatomben;
 Quatenus hic non sunt nec venales elephanti,
 Nec Latio aut usquam sub nostro sidere talis
 Bellua concipitur, sed furva gente petita
 Arboribus Rutulis et Turni pascitur agro, 105
 Caesaris armentum, nulli servire paratum
 Privato; siquidem Tyrio parere solebant
 Hannibali et nostris ducibus regique Molosso
 Horum maiores et dorso ferre cohortes,
 Partem aliquam belli et euntem in proelia turmam. 110
 Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum

Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras
 Et cadat ante lares Gallitae victima sacra,
 Tantis digna deis et captatoribus horum.
 Alter enim, si concedas mactare, vovebit 115
 De grege servorum magna et pulcherrima quaeque
 Corpora; vel pueris et frontibus ancillarum
 Imponet vittas et, si qua est nubilis illi
 Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
 Non sperat tragicae furtiva piacula cervae. 120
 Laudo meum civem, nec comparo testamento
 Mille rates; nam si Libitinam evaserit aeger,
 Delebit tabulas, inclusus carcere nassae,
 Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
 Forsan Pacuvio breviter dabit. Ille superbus 125
 Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
 Grande operae pretium faciat iugulata Mycenis.
 Vivat Pacuvius, quaeso, vel Nestora totum;
 Possideat, quantum rapuit Nero; montibus aurum
 Exaequet; nec amet quemquam, nec ametur ab ullo! 130

D. IUNII IUVENALIS
AQUINATIS
S A T I R A R U M
LIBER QUINTUS.

S A T I R A XIII.

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
 Displicet auctori. Prima est haec ultio, quod se
 Iudice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
 Gratia fallacis praetoris vicerit urnam.

Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti 5
 De scelere et fidei violatae crimine? sed nec
 Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
 Iacturae te mergat onus, nec rara videmus,
 Quae pateris; casus multis hic cognitus ac iam 10
 Tritus et e medio fortunae ductus accervo.
 Ponamus nimios gemitus; flagrantior aequo
 Non debet dolor esse viri, nec vulnere maior.
 Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
 Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens 15
 Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
 Depositum. Stupet haec, qui iam post terga reliquit
 Sexaginta annos, Fonteio Consule natus?
 At nihil in melius tot rerum proficis usu?
 Magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis,
 Victrix fortunae sapientia; ducimus autem 20
 Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae
 Nec iactare iugum vita didicere magistra.
 Quae tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 Perfidiam, fraudes atque omni ex crimine lucrum
 Quaesitum et partos gladio vel pyxide nummos? 25
 Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot
 Thebarum portae vel divitis ostia Nili.
 Nona aetas agitur peioraque secula ferri
 Temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa
 Nomen et a nullo posuit natura metallo. 30
 Nos hominum divumque fidem clamore ciemus,
 Quanto Faesidium laudat vocalis agentem
 Sportula. Dic, senior bulla dignissime, nescis,
 Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
 Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, quum 35
 Exigis a quoquam, ne peieret et putet ullis
 Esse aliquod numen templis araeque rubenti?
 Quondam hoc indigenae vivebant more, priusquam
 Sumeret agrestem posito diademate falcem
 Saturnus fugiens, tunc, quum virguncula Iuno 40
 Et privatus adhuc Idaeis Iuppiter antris.
 Nulla super nubes convivia coelicolarum,

Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
 Ad cyathos, et iam siccato nectare tergens
 Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna. 45
 Prandebat sibi quisque deus, nec turba deorum
 Talis, ut est hodie, contentaque sidera paucis
 Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
 Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundi
 Imperium aut Sicula torvus cum coniuge Pluton; 50
 Nec rota nec Furiae nec saxum aut vulturis atri
 Poena, sed infernis hilares sine regibus umbrae.
 Improbitas illo fuit admirabilis aevo,
 Credebant quod grande nefas et morte piandum,
 Si iuvenis vetulo non assurrexerat et si 55
 Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
 Plura domi farra et maiores glandis acervos.
 Tam venerabile erat praecedere quatuor annis,
 Primaque par adeo sacrae lanugo senectae!
 Nunc, si depositum non infitietur amicus, 60
 Si reddat veterem cum tota aerugine follem,
 Prodigiosa fides et Tuscis digna libellis,
 Quaeque coronata lustrari debeat agna.
 Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
 Hoc monstrum puero et miranti sub aratro 65
 Piscibus inventis et fetae comparo mulae,
 Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber
 Examenque apium longa consederit uva
 Culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
 Gurgitibus miris et lactis vortice torrens. 70
 Intercepta decem quereris sestertia fraude
 Sacrilega? quid, si bis centum perdidit alter
 Hoc arcana modo? maiorem tertius illa
 Summam, quam patulae vix ceperat angulus arcae?
 Tam facile et primum est superos contemnere testes, 75
 Si mortalis idem nemo sciat! aspice, quanta
 Voce neget, quae sit ficti constantia vultus.
 Per Solis radios Tarpeiaque fulmina iurat
 Et Martis frameam et Cirrhaei spicula vatis,
 Per calamos venatricis pharetramque puellae, 80

Perque tuum, pater Aegaei Neptune, tridentem;
 Addit et Herculeos arcus hastamque Minervae,
 Quidquid habent telorum armamentaria coeli.
 Si vero et pater est, Comedam, inquit, flebile nati
 Sinciput elixi Pharioque madentis aceto. 85
 Sunt, qui in fortunae iam casibus omnia ponunt
 Et nullo credunt mundum rectore moveri,
 Natura volvente vices et lucis et anni,
 Atque ideo intrepidi quaecumque altaria tangunt.
 Est alius metuens, ne crimen poena sequatur; 90
 Hic putat esse deos et peierat, atque ita secum:
 Decernat, quodcumque volet, de corpore nostro
 Isis et irato feriat mea lumina sistro,
 Dummodo vel caecus teneam, quos abnego, nummos.
 Et phthisis et vomicae putres et dimidium crus 95
 Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
 Nec dubitet Ladas, si non eget Anticyra nec
 Archigene; quid enim velocis gloria plantae
 Praestat et esuriens Pisaeae ramus olivae?
 Ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est. 100
 Si curant igitur cunctos punire nocentes,
 Quando ad me venient? sed et exorabile nomen
 Fortasse experiar; solet his ignoscere. Multi
 Committunt eadem diverso crimina fato;
 Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema. 105
 Sic animum dirae trepidum formidine culpae
 Confirmant. Tunc te sacra ad delubra vocantem
 Praecedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.
 Nam quum magna malae superest audacia causae,
 Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille, 110
 Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
 Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
 Vel potius, quantum Gradivus Homericus: Audis,
 Iuppiter, haec, nec labra moves, quum mittere vocem
 Debueras vel marmoreus vel aeneus? aut cur 115
 In carbone tuo charta pia thura soluta
 Ponimus et sectum vituli iecur albaque porci
 Omenta? ut video, nullum discrimen habendum est

Effigies inter vestras statuamque Bathylli.
 Accipe, quae contra valeat solatia ferre, 120
 Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
 A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
 Suspicit exigui laetum plantaribus horti.
 Curentur dubii medicis maioribus aegri,
 Tu venam vel discipulo committe Philippi. 125
 Si nullum in terris tam detestabile factum
 Ostendis, taceo, nec pugnis caedere pectus
 Te veto, nec plana faciem contundere palma,
 Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno,
 Et maiore domus gemitu, maiore tumultu 130
 Planguntur nummi, quam funera. Nemo dolorem
 Fingit, in occasu vestem deducere summam
 Contentus, vexare oculos humore coacto:
 Ploratur lacrimis amissa pecunia veris.
 Sed si cuncta vides simili fora plena querela, 135
 Si, decies lectis diversa parte tabellis,
 Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
 Arguit ipsorum quos litera gemmaque princeps
 Sardonychus, oculis quae custoditur eburnis:
 Te nunc, delicias, extra communia censes 140
 Ponendum, quia tu gallinae filius albae,
 Nos vilis populus, nati infelicibus ovis?
 Rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,
 Si flectas oculos maiora ad crimina. Confer
 Conductum latronem, incendia sulphure coepta 145
 Atque dolo, primos quum ianua colligit ignes;
 Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
 Pocula adorandae rubiginis et populorum
 Dona vel antiquo positas a rege coronas.
 Haec ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui 150
 Radat inaurati femur Herculis et faciem ipsam
 Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.
 An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
 Confer et artifices mercatoremque veneni
 Et deducendum corio bovis in mare, cum quo 155
 Clauditur adversis innoxia simia fatis.

Haec quota pars scelerum, quae custos Gallicus urbis
 Usque a lucifero, donec lux occidat, audit?
 Humani generis mores tibi nosse volenti
 Sufficit una domus; paucos consume dies, et 160
 Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
 Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
 In Meroe crasso maiorem infante mamillam?
 Caerula quis stupuit Germani lumina, flavam
 Caesariem et madido torquentem cornua cirro? 165
 Nempe quod haec illis natura est omnibus una.
 Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram
 Pygmaeus parvis currit bellator in armis,
 Mox impar hosti raptusque per aera curvis
 Unguibus a saeva fertur grue. Si videas hoc 170
 Gentibus in nostris, risu quatere; sed illic,
 Quamquam eadem assidue spectentur proelia, ridet
 Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
 Nullane periuri capitibus fraudisque nefandae
 Poena erit? abreptum crede hunc graviore catena 175
 Protinus et nostro (quid plus velit ira?) necari
 Arbitrio; manet illa tamen iactura, nec umquam
 Depositum tibi sospes erit, sed corpore trunco
 Invidiosa dabit minimus solatia sanguis;
 At vindicta bonum vita iucundius ipsa. 180
 Nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis
 Interdum aut levibus videas flagrantia causis:
 Quantulacumque adeo est occasio, sufficit irae.
 Chrysippus non dicet idem nec mite Thaletis
 Ingenium dulcique senex vicinus Hymetto, 185
 Qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae
 Accusatori nollet dare. Plurima felix
 Paulatim vitia atque errores exiit omnes,
 Prima docens rectum, sapientia; quippe minuti
 Semper et infirmi est animi exiguique voluptas 190
 Ultio: continuo sic collige, quod vindicta
 Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
 Evasisse putes, quos diri conscia facti
 Mens habet attonitos et surdo verberare caedit

Occultum quatiente animo tortore flagellum? 195
 Poena autem vehemens ac multo saevior illis,
 Quas et Caedicius gravis invenit et Rhadamanthus,
 Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
 Spartano cuidam respondit Pythia vates,
 Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret 200
 Depositum retinere et fraudem iure tueri
 Iurando; quaerebat enim, quae numinis esset
 Mens, et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
 Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
 Vocem adyti dignam templo veramque probavit, 205
 Exstinctus tota pariter cum prole domoque
 Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.
 Has patitur poenas peccandi sola voluntas;
 Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 Facti crimen habet: cedo, si conata peregit! 210
 Perpetua anxietas nec mensae tempore cessat,
 Faucibus ut morbo siccis interque molares
 Difficili crescente cibo; sed vina misellus
 Exspuit, Albani veteris pretiosa senectus
 Displicet; ostendas melius, densissima ruga 215
 Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
 Nocte brevem si forte indulsit cura soporem
 Et toto versata toro iam membra quiescunt,
 Continuo templum et violati numinis aras
 Et, quod praecipuis mentem sudoribus urget, 220
 Te videt in somnis; tua sacra et maior imago
 Humana turbat pavidum cogitque fateri.
 Hi sunt, qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
 Quum tonat, exanimes primo quoque murmure coeli;
 Non quasi fortuitus nec ventorum rabie, sed 225
 Iratus cadat in terras et vindicet ignis.
 Illa nihil nocuit, cura graviore timetur
 Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
 Praeterea, lateris vigili cum febre dolorem
 Si coepere pati, missum ad sua corpora morbum 230
 Infesto credunt a numine; saxa deorum
 Haec et tela putant. Pecudem spondere sacello

Balantem et laribus cristam promittere galli
 Non audent; quid enim sperare nocentibus aegris
 Concessum? vel quae non dignior hostia vita? 235
 Mobilis et varia est ferme natura malorum.
 Quum scelus admittunt, superest constantia; quid fas
 Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis.
 Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
 Damnatos, fixa et mutari nescia. Nam quis 240
 Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
 Eiectum semel attrita de fronte ruborem?
 Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno.
 Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
 Perfidus et nigri patietur carceris uncum 245
 Aut maris Aegaei rupem scopulosque frequentes
 Exsulibus magnis. Poena gaudebis amara
 Nominis invisi tandemque fatebere laetus,
 Nec surdum nec Tiresiam quemquam esse deorum.

S A T I R A XIV.

Plurima sunt, Fuscine, et fama digna sinistra
 Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
 Quae monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
 Si damnosa senem iuvat alea, ludit et heres
 Bullatus parvoque eadem movet arma fritillo. 5
 Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
 Concedit iuvenis, qui radere tubera terrae,
 Boletum condire et eodem iure natantes
 Mergere ficedulas didicit, nebulone parente
 Et cana monstrante gula. Quum septimus annus 10
 Transierit puero, nondum omni dente renato,
 Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
 Hinc totidem, cupiet lauto coenare paratu
 Semper et a magna non degenerare culina.
 Mitem animum et mores modicis erroribus aequos 15
 Praecipit atque animos servorum et corpora nostra

**Materia constare putat paribusque elementis,
 An saevire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
 Plagarum strepitu et nullam Sirena flagellis
 Comparat, Antiphates trepidi laris ac Polyphemus, 20
 Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
 Uritur ardenti duo propter lintea ferro?
 Quid suadet iuveni laetus stridore catenae,
 Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer?
 Rusticus expectas, ut non sit adultera Largae 25
 Filia, quae numquam maternos dicere moechos
 Tam cito nec tanto poterit contexere cursu
 Ut non ter decies respiret? conscia matri
 Virgo fuit; ceras nunc hac dictante pusillas
 Implet et ad moechos dat eisdem ferre cinaedis. 30
 Sic natura iubet: velocius et citius nos
 Corrumunt vitiorum exempla domestica, magnis
 Quum subeant animos auctoribus. Unus et alter
 Forsitan haec spernant iuvenes, quibus arte benigna
 Et meliore luto finxit praecordia Titan, 35
 Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt
 Et monstrata diu veteris trahit orbita culpae.
 Abstineas igitur damnis; huiusce etenim vel
 Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
 Ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis 40
 Turpibus ac pravis omnes sumus; et Catilinam
 Quocumque in populo videas, quocumque sub axe,
 Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
 Nil dictu foedum visuque haec limina tangat,
 Intra quae puer est; procul hinc, procul inde puellae 45
 Lenonum et cantus pernoctantis parasiti!
 Maxima debetur puero reverentia, si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
 Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
 Nam si quid dignum censoris fecerit ira, 50
 Quandoquidem similem tibi se non corpore tantum
 Nec vultu dederit, morum quoque filius, et quum
 Omnia deterius tua per vestigia peccet,
 Corripies nimirum et castigabis acerbo**

- Clamore ac post haec tabulas mutare parabis: 55
 Unde tibi frontem libertatemque parentis,
 Quum facias peiora senex vacuumque cerebro
 Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quaerat?
 Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.
 Verre pavementum, nitidas ostende columnas, 60
 Arida cum tota descendat aranea tela,
 Hic lavet argentum, vasa aspera tergeat alter:
 Vox domini fremit instantis virgamque tenentis.
 Ergo miser trepidas, ne stercore foeda canino
 Atria displiceant oculis venientis amici, 65
 Ne perfusa luto sit porticus; et tamen uno
 Semodio scobis haec emendat servulus unus:
 Illud non agitas, ut sanctam filius omni
 Aspiciat sine labe domum vitioque carentem?
 Gratum est, quod patriae civem populoque dedisti, 70
 Si facis, ut patriae sit idoneus, utilis agris,
 Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
 Plurimum enim intererit, quibus artibus et quibus hunc tu
 Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
 Nutrit et inventa per devia rura lacerta: 75
 Illi eadem sumptis quaerunt animalia pennis.
 Vultur, iumento et canibus crucibusque relictis,
 Ad fetus properat partemque cadaveris affert:
 Hic est ergo cibus magni quoque vulturis et se
 Pascentis, propria quum iam facit arbore nidos. 80
 Sed leporem aut capream famulae Iovis et generosae
 In saltu venantur aves, tunc praeda cubili
 Ponitur: inde autem quum se matura levabit
 Progenies, stimulante fame festinat ad illam,
 Quam primum praedam rupto gustaverat ovo. 85
 Aedificator erat Centronius et modo curvo
 Litore Caietae, summa nunc Tiburis arce,
 Nunc Praenestinis in montibus alta parabat
 Culmina villarum Graecis longeque petitis
 Marmoribus, vincens Fortunae atque Herculis aedem, 90
 Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
 Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,

Fregit opes; nec parva tamen mensura relictæ
 Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
 Dum meliore novas attollit marmore villas. 95
 Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
 Nil præter nubes et coeli numen adorant,
 Nec distare putant humana carne suillam,
 Qua pater abstinuit, mox et præputia ponunt.
 Romanas autem soliti contemnere leges, 100
 Iudaicum ediscunt et servant ac metuunt ius,
 Tradidit arcano quodcumque volumine Moses,
 Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti,
 Quaesitum ad fontem solos deducere verpos.
 Sed pater in causa, cui septima quæque fuit lux 105
 Ignava et partem vitæ non attigit ullam.
 Sponte tamen iuvenes imitantur cetera: solam
 Inviti quoque avaritiam exercere iubentur.
 Fallit enim vitium specie virtutis et umbra,
 Quum sit triste habitu vultuque et veste severum; 110
 Nec dubie, tamquam frugi, laudatur avarus,
 Tamquam parcus homo et rerum tutela suarum
 Certa magis, quam si fortunas servet easdem
 Hesperidum serpens aut Ponticus. Adde quod hunc, de
 Quo loquor, egregium populus putat atque verendum 115
 Artificem; quippe his crescunt patrimonia fabris.
 Sed crescunt quocumque modo, maioraque fiunt
 Incude assidua semperque ardente camino.
 Et pater ergo animi felicis credit avaros?
 Qui mirantur opes, hi nulla exempla beati 120
 Pauperis esse putant, iuvenes hortantur, ut illam
 Ire viam pergant et eidem incumbere sectæ.
 Sunt quaedam vitiorum elementa: his protinus illos
 Imbuit et cogit minimas ediscere sordes.
 Mox acquirendi docet insatiabile votum. 125
 Servorum ventres modio castigat iniquo,
 Ipse quoque esuriens; neque enim omnia sustinet umquam
 Mucida caerulei panis consumere frusta,
 Hesternum solitus medio servare minutal
 Septembri, nec non differre in tempora coenæ 130

Alterius concham aestivi cum parte lacerti
 Signatam vel dimidio putrique siluro,
 Filaque sectivi numerata includere porri.
 Invitatus ad haec aliquis de ponte negabit.
 Sed quo divitias haec per tormenta coactas, 135
 Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
 Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?
 Interea pleno quum turget sacculus ore,
 Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit;
 Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur 140
 Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum,
 Et proferre libet fines, maiorque videtur
 Et melior vicina seges: mercaris et hanc et
 Arbusta et densa montem qui canet oliva.
 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo, 145
 Nocte boves macri lassoque famelica collo
 Iumenta ad virides huius mittuntur aristas;
 Nec prius inde domum, quam tota novalia saevos
 In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 Dicere vix possis, quam multi talia plorent, 150
 Et quot venales iniuria fecerit agros.
 Sed qui sermones! quam foedae buccina famae!
 Quid nocet hoc? inquit; tunicam mihi malo lupini,
 Quam si me toto laudet vicinia pago,
 Exigui ruris paucissima farra secantem. 155
 Scilicet et morbis et debilitate carebis,
 Et luctum et curam effugies, et tempora vitae
 Longa tibi post haec fato meliore dabuntur,
 Si tantum culti solus possederis agri,
 Quantum sub Tatio populus Romanus arabat. 160
 Mox etiam fractis aetate ac Punica passis
 Proelia vel Pyrrhum immanem gladiosque Molossos
 Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
 Vulneribus. Merces ea sanguinis atque laboris
 Nullis visa umquam meritis minor, aut ingratae 165
 Curta fides patriae. Saturabat glebula talis
 Patrem ipsum turbamque casae, qua feta iacebat
 Uxor, et infantes ludebant quatuor, unus

Vernula, tres domini; sed magnis fratribus horum
 A scrobe vel sulco redeuntibus altera coena 170
 Amplior et grandes fumabant pultibus ollae.
 Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
 Inde fere scelerum causae; nec plura venena
 Miscuit aut ferro grassatur saepius ullum
 Humanae mentis vitium, quam saeva cupido 175
 Indomiti census; nam dives qui fieri vult,
 Et cito vult fieri. Sed quae reverentia legum,
 Quis metus aut pudor est umquam properantis avari?
 Vivite contenti casulis et collibus istis,
 O pueri! Marsus dicebat et Hernicus olim 180
 Vestinusque senex; panem quaeramus aratro,
 Qui satis est mensis. Laudant hoc numina ruris,
 Quorum ope et auxilio gratae post munus aristae
 Contingunt homines veteris fastidia quercus.
 Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto 185
 Per glaciem perone tegi; qui summovet Euros
 Pellibus inversis. Peregrina ignotaque nobis
 Ad scelus atque nefas, quaecumque est, purpura ducit.
 Haec illi veteres praecepta minoribus: at nunc
 Post finem autumnii media de nocte supinum 190
 Clamosus iuvenem pater excitat: Accipe ceras,
 Scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras
 Maiorum leges aut vitem posce libello.
 Sed caput intactum buxo naresque pilosas
 Annotet et grandes miretur Laelius alas. 195
 Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
 Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
 Afferat; aut, longos castrorum ferre labores
 Si piget et trepido solvunt tibi cornua ventrem
 Cum lituis audita, pares, quod vendere possis 200
 Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
 Ullius subeant ablegandae Tiberim ultra,
 Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
 Unguenta et corium. Lucri bonus est odor ex re
 Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore 205
 Versetur, dis atque ipso Iove digna, poetae:

Unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere.
 Hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae,
 Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae.
 Talibus instantem monitis quemcumque parentem 210
 Sic possum affari: Dic, o vanissime, quis te
 Festinare iubet? meliorem praesto magistro
 Discipulum. Securus abi; vinceris, ut Ajax
 Praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
 Parcendum est teneris; nondum implevere medullas 215
 Naturae mala nequitiae. Quum pectere barbam
 Coeperit et longi mucronem admittere cultri,
 Falsus erit testis, vendet periuria summa
 Exigua, Cereris tangens aramque pedemque.
 Elatam iam crede nurum, si limina vestra 220
 Mortifera cum dote subit. Quibus illa premetur
 Per somnum digitis! nam quae terraque marique
 Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
 Nullus enim magni sceleris labor. Haec ego numquam
 Mandavi, dices olim, nec talia suasi. 225
 Mentis causa malae tamen est et origo penes te;
 Nam quisquis magni census praecepit amorem,
 Et laevo monitu pueros producit avaros,
 Et qui per fraudes patrimonia conduplicare,
 Dat libertatem et totas effundit habenas 230
 Curriculo; quem si revoces, subsistere nescit
 Et te contempto rapitur metisque relictis.
 Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
 Permittas; adeo indulgent sibi latius ipsi.
 Quum dicis iuveni stultum, qui donet amico, 235
 Qui paupertatem levet attollatque propinqui,
 Et spoliare doces et circumscribere et omni
 Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
 Quantus erat patriae Deciorum in pectore, quantum
 Dilexit Thebas, si Graecia vera, Menoeceus; 240
 In quorum sulcis legiones dentibus anguis
 Cum clypeis nascuntur et horrida bella capessunt
 Continuo, tamquam et tubicen surrexerit una.
 Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,

Flagrantem late et rapientem cuncta videbis. 245
 Nec tibi parceretur misero, trepidumque magistrum
 In cavea magno fremitu leo tollet alumnum.

Nota mathematicis genesis tua; sed grave tardas
 Exspectare colus: morieris stamine nondum
 Abrupto. Iam nunc obstas et vota moraris, 250
 Iam torquet iuvenem longa et cervina senectus.

Ocius Archigenen quaere atque eme, quod Mithridates
 Composuit, si vis aliam decerpere ficum
 Atque alias tractare rosas. Medicamen habendum est,
 Sorbere ante cibum quod debeat aut pater aut rex. 255

Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
 Nulla aequare queas praetoris pulpita lauti,
 Si spectes, quanto capitis discrimine constant
 Incrementa domus, aërata multus in arca

Fiscus et ad vigilem ponendi Castora nummi, 260
 Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit et res
 Non potuit servare suas. Ergo omnia Florae
 Et Cereris licet et Cybeles aulaea relinquis;
 Tanto maiores humana negotia ludi.

An magis oblectant animum iactata petauro 265
 Corpora quique solet rectum descendere funem,
 Quam tu, Corycia semper qui puppe moraris
 Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,

Perditus a Siculis sacci mercator olentis,
 Qui gaudes pingue antiquae de litore Cretae 270
 Passum et municipes Iovis advexisse lagenas?
 Hic tamen ancipiti figens vestigia planta

Victum illa mercede parat brumamque famemque
 Illa reste cavet: tu propter mille talenta
 Et centum villas temerarius. Aspice portus 275
 Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est iam

In pelago; veniet classis, quocumque vocarit
 Spes lucri, nec Carpathium Gaetulaque tantum
 Aequora transiliet, sed longe Calpe relicta
 Audiet Herculeo stridentem gurgite solem. 280

Grande operae pretium est, ut tenso folle reverti
 Inde domum possis tumidaque superbus aluta

Oceani monstra et iuvenes vidisse marinos.
 Non unus mentes agitat furor: ille sororis
 In manibus vultu Eumenidum terretur et igni, 285
 Hic bove percusso mugire Agamemnona credit
 Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
 Curatoris eget, qui navem mercibus implet
 Ad summum latus et tabula distinguitur uda,
 Quum sit causa mali tanti et discriminis huius 290
 Concisum argentum in titulos faciesque minutas.
 Occurrunt nubes et fulgura: solvite funem,
 Frumenti dominus clamat piperisque coemptor,
 Nil color hic coeli, nil fascia nigra minatur;
 Aestivum tonat. Infelix hac forsitan ipsa 295
 Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
 Obrutus et zonam laeva morsuque tenebit.
 Sed cuius votis modo non suffecerat aurum,
 Quod Tagus et rutila volvit Pactolus arena,
 Frigida sufficient velantes inguina panni 300
 Exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
 Dum rogat et picta se tempestate tuctur.
 Tantis parta malis cura maiore metuque
 Servantur. Misera est magni custodia census!
 Dispositis praedives hamis vigilare cohortem 305
 Servorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
 Electro signisque suis Phrygiaque columna
 Atque ebore et lata testudine. Dolia nudi
 Non ardent Cynici; si fregeris, altera fiet
 Cras domus, atque eadem plumbo commissa manebit. 310
 Sensit Alexander, testa quum vidit in illa
 Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
 Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
 Passurus gestis aequanda pericula rebus.
 Nullum numen habes, si sit prudentia; sed te 315
 Nos facimus, Fortuna, deam. Mensura tamen quae
 Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
 In quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
 Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
 Quantum Socratici ceperunt ante penates. 320

Numquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
 Acribus exemplis videor te claudere; misce
 Ergo aliquid nostris de moribus, effice summam,
 Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
 Haec quoque si rugam trahit extenditque labellum, 325
 Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
 Si nondum implevi gremium, si panditur ultra:
 Nec Croesi fortuna umquam nec Persica regna
 Sufficient animo nec divitiae Narcissi,
 Indulsit Caesar cui Claudius omnia, cuius 330
 Paruit imperiis, uxorem occidere iussus.

SATIRA XV.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
 Aegyptus portenta colat? crocodilon adorat
 Pars haec, illa pavet saturam serpentibus ibin.
 Effigies sacri nitet aurea cercopitheci, 5
 Dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae
 Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
 Illic caeruleos, hic piscem fluminis, illic
 Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
 Porrum et cepe nefas violare ac frangere morsu.
 O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis 10
 Numina! lanatis animalibus abstinet omnis
 Mensa, nefas illic fetum iugulare capellae:
 Carnibus humanis vesci licet. Attonito quum
 Tale super coenam facinus narraret Ulixes
 Alcinoos, bilem aut risum fortasse quibusdam 15
 Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
 Hunc abicit, saeva dignum veraque Charybdi,
 Fingentem immanes Laestrygonas et Cyclopos?
 Nam citius Scyllam vel concurrentia saxa
 Cyaneis, plenos et tempestatibus utres 20
 Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes
 Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
 Tam vacui capitis populum Phaeaca putavit?

Sic aliquis merito nondum ebrius et minimum qui
 De Corcyraea temetum duxerat urna; 25
 Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
 Nos miranda quidem, sed nuper Consule Iunio
 Gesta super calidae referemus moenia Copti,
 Nos vulgi scelus et cunctis graviora cothurnis;
 Nam scelus, a Pyrrha quamquam omnia syrmata volvas, 30
 Nullus apud tragicos populus facit. Accipe, nostro
 Dira quod exemplum feritas produxerit aevø.
 Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
 Immortale odium et numquam sanabile vulnus
 Ardet adhuc, Ombos et Tentyra. Summus utrimque 35
 Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
 Odit uterque locus, quum solos credat habendos
 Esse deos, quos ipse colit. Sed tempore festo
 Alterius populi rapienda occasio cunctis
 Visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne 40
 Laetum hilaremque diem, ne magnae gaudia coenae
 Sentirent, positis ad templa et compita mensis
 Pervigilique toro, quem nocte ac luce iacentem
 Septimus interea sol invenit. Horrida sane
 Aegyptus, sed luxuria, quantum ipse notavi, 45
 Barbara famoso non cedit turba Canopo.
 Adde, quod et facilis victoria de madidis et
 Blaesis atque mero titubantibus. Inde virorum
 Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
 Unguenta et flores multaeque in fronte coronae, 50
 Hinc ieiunum odium. Sed iurgia prima sonare
 Incipiunt animis ardentibus; haec tuba rixae.
 Dein clamore pari concurritur, et vice teli
 Saevit nuda manus; paucae sine vulnere malae,
 Vix cuiquam aut nulli toto certamine nasus 55
 Integer. Aspiceres iam cuncta per agmina vultus
 Dimidios, alias facies et hiantia ruptis
 Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
 Ludere se credunt ipsi tamen et pueriles
 Exercere acies, quod nulla cadavera calcent; 60
 Et sane quo tot rixantis millia turbae,

Si vivunt omnes? ergo acrior impetus, et iam
 Saxa inclinatis per humum quaesita lacertis
 Incipiunt torquere, domestica seditione
 Tela, nec hunc lapidem, quales et Turnus et Aiax, 65
 Vel quo Tydides percussit pondere coxam
 Aeneae, sed quem valeant emittere dextrae
 Illis dissimiles et nostro tempore natae.
 Nam genus hoc vivo iam decresebat Homero;
 Terra malos homines nunc educat atque pusillos. 70
 Ergo deus quicumque aspexit, ridet et odit.
 A diverticulo repetatur fabula. Postquam,
 Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
 Audet et infestis pugnam instaurare sagittis:
 Terga fuga celeri praestantibus omnibus, instant, 75
 Qui vicina colunt umbrosae Tentyra palmae.
 Labitur hic quidam, nimia formidine cursum
 Praecipitans, capiturque; ast illum in plurima sectum
 Frustra et particulas, ut multis mortuus unus
 Sufficeret, totum corrosis ossibus edit 80
 Victrix turba, nec ardenti decoxit aëno
 Aut veribus; longum usque adeo tardumque putavit
 Expectare focos, contenta cadavere crudo.
 Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
 Quem summa coeli raptum de parte Prometheus 85
 Donavit terris. Elemento gratulor et te
 Exsultare reor; sed qui mordere cadaver
 Sustinuit, nil umquam hac carne libentius edit.
 Nam scelere in tanto ne quaeras et dubites, an
 Prima voluptatem gula senserit; ultimus autem, 90
 Qui stetit absumpto iam toto corpore, ductis
 Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
 Vascones, ut fama est, argumentis talibus usi
 Produxere animas: sed res diversa, sed illic
 Fortunae invidia est bellorumque ultima, casus 95
 Extremi, longae dira obsidionis egestas.
 Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
 Exemplum esse cibi, sicut modo dicta mihi gens
 Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid

Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis 100
 Pallorem ac maciem et tenues miserantibus artus,
 Membra aliena fame lacerabant, esse parati
 Et sua. Quisnam hominum veniam dare quisve deorum
 Viribus abnuerit dira atque immania passis,
 Et quibus illorum poterant ignoscere manes, 105
 Quorum corporibus vescebantur? melius nos
 Zenonis praecepta monent; nec enim omnia, quaedam
 Pro vita facienda putat: sed Cantaber unde
 Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
 Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas, 110
 Gallia caesidicos docuit facunda Britannos,
 De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
 Nobilis ille tamen populus, quem diximus, et par
 Virtute atque fide, sed maior clade, Saguntus
 Tale quid excusat: Maeotide saevior ara 115
 Aegyptus; quippe illa nefandi Taurica sacri
 Inventrix homines (ut iam, quae carmina tradunt,
 Digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil
 Aut gravius cultro timet hostia: quis modo casus
 Impulit hos? quae tanta fames infestaque vallo 120
 Arma coegerunt tam detestabile monstrum
 Audere? anne aliam, terra Memphitide sicca,
 Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
 Qua nec terribiles Cimbri nec Britones umquam
 Sauromataeque truces aut immanes Agathyrsi, 125
 Hac saevit rabie imbelle et inutile vulgus,
 Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis
 Et brevibus pictae remis incumbere testae.
 Nec poenam sceleri invenies, nec digna parabis
 Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt 130
 Et similes ira atque fames. Mollissima corda
 Humano generi dare se natura fatetur,
 Quae lacrimas dedit; haec nostri pars optima sensus.
 Plorare ergo iubet causam dicentis amici
 Squaloremque rei, pupillum ad iura vocantem 135
 Circumscriptorem, cuius manantia fletu
 Ora puellares faciunt incerta capilli.

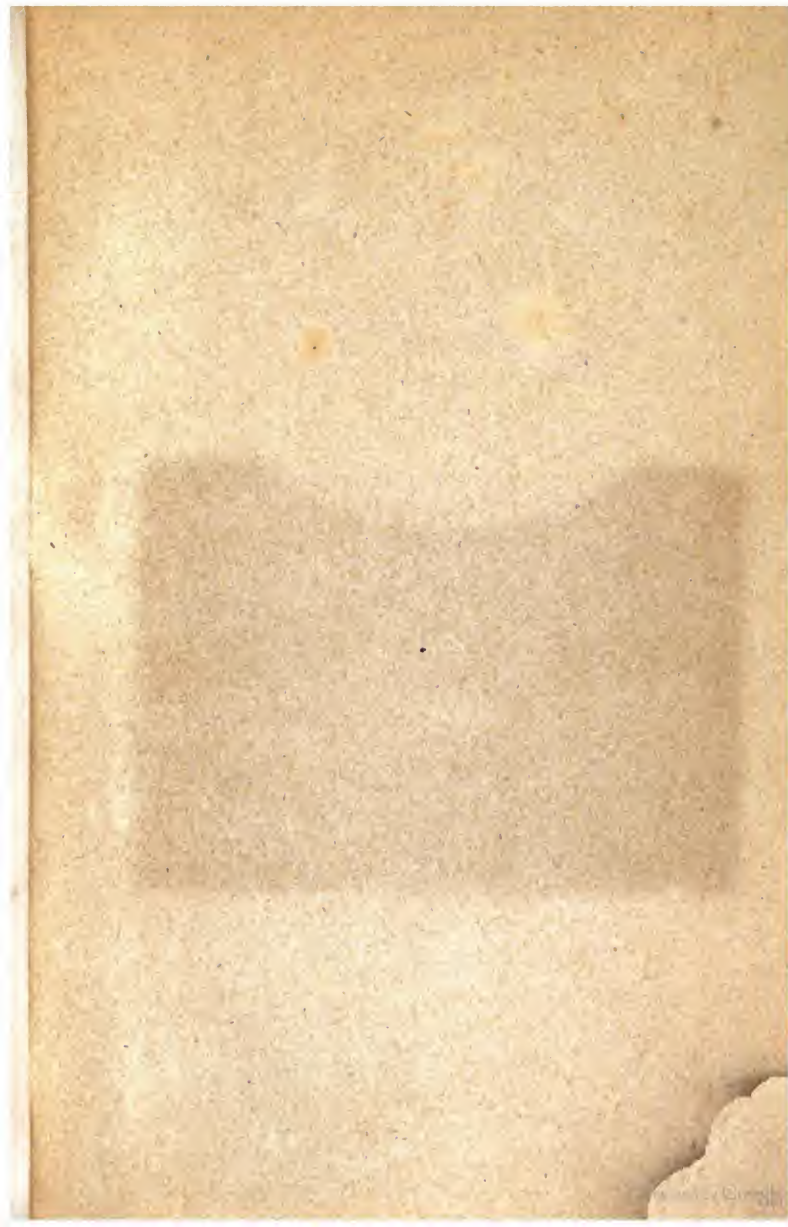
Naturae imperio gemimus, quum funus adultae
 Virginis occurrit vel terra clauditur infans
 Et minor igne rogi. Quis enim bonus et face dignus 140
 Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
 Ulla aliena sibi credat mala? separat hoc nos
 A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
 Sortiti ingenium divinatorumque capaces
 Atque exercendis capiendisque artibus apti, 145
 Sensum a coelesti demissum traximus arce,
 Cuius egent prona et terram spectantia. Mundi
 Principio indulsit communis conditor illis
 Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
 Affectus petere auxilium et praestare iuberet, 150
 Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
 De nemore et proavis habitatas linquere silvas,
 Aedificare domos, laribus coniungere nostris
 Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
 Ut collata daret fiducia, protegere armis 155
 Lapsum aut ingenti nutantem vulnere civem,
 Communi dare signa tuba, defendier isdem
 Turribus atque una portarum clave teneri.
 Sed iam serpentum maior concordia; parcit
 Cognatis maculis similis fera. Quando leoni 160
 Fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam
 Exspiravit aper maioris dentibus apri?
 Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
 Perpetuam, saevis inter se convenit ursis:
 Ast homini ferrum letale incude nefanda 165
 Produxisse parum est, quum rastra et sarcula tantum
 Assueti coquere et marris ac vomere lassii
 Nescierint primi gladios extundere fabri.
 Aspicimus populos, quorum non sufficit irae
 Occidisse aliquem; sed pectora, brachia, vultum 170
 Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo
 Vel quo non fugeret, si nunc haec monstra videret
 Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
 Tamquam homine et ventri indulsit non omne legumen?

S A T I R A XVI.

Quis numerare queat felicitis praemia, Galle,
 Militiae? nam si subeantur prospera castra,
 Me pavidum excipiat tironem porta secundo
 Sidere. Plus etenim fati valet hora benigni,
 Quam si nos Veneris commendet epistola Marti 5
 Et Samia genitrix quae delectatur arena.

Commoda tractemus primum communia, quorum
 Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
 Audeat, immo et, si pulsetur, dissimulet nec
 Audeat excussos praetori ostendere dentes 10
 Et nigram in facie tumidis livoribus offam
 Atque oculos medico nil promittente relictos.
 Bardaicus iudex datur haec punire volenti,
 Calceus et grandes magna ad subsellia surae,
 Legibus antiquis castrorum et more Camilli 15
 Servato, miles ne vallum litiget extra
 Et procul a signis. Iustissima centurionum
 Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit
 Ultio, si iustae defertur causa querelae;
 Tota cohors tamen est inimica omnesque manipuli 20
 Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
 Vindicta gravior, quam iniuria. Dignum erit ergo
 Declamatoris mulino corde Vagelli,
 Quum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
 Millia clavorum. Quis tam procul absit ab urbe 25
 Praeterea? quis tam Pylades, molem aggeris ultra
 Ut veniat? lacrimae siccentur protinus, et se
 Excusaturos non sollicitemus amicos.
 Da testem, iudex quem dixerit; audeat ille,
 Nescio quis, pugnos vidit qui, dicere, Vidi: 30
 Et credam dignum barba dignumque capillis
 Maiorum. Citius falsum producere testem
 Contra paganum possis, quam vera loquentem
 Contra fortunam armati contraque pudorem.

Praemia nunc alia atque alia emolumenta notemus 35
 Sacramentorum. Convallem ruris aviti
 Improbus aut campum mihi si vicinus ademit,
 Aut sacrum effodit medio de limite saxum,
 Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,
 Debitor aut sumptos perguit non reddere nummos, 40
 Vana supervacui dicens chirographa ligni:
 Expectandus erit, qui lites inchoet annus
 Totius populi; sed tunc quoque mille ferenda
 Taedia, mille morae: toties subsellia tantum
 Sternuntur, iam facundo ponente lacernas 45
 Caedicio et Fusco iam micturiente; parati
 Digredimur lentaque fori pugnamus arena.
 Ast illis, quos arma tegunt et balteus ambit,
 Quod placitum est illis, praestatur tempus agendi,
 Nec res atteritur longo sufflamine litis. 50
 Solis praeterea testandi militibus ius
 Vivo patre datur; nam, quae sunt parta labore
 Militiae, placuit non esse in corpore census,
 Omne tenet cuius regimen pater. Ergo Coranum,
 Signorum comitem castrorumque aera merentem, 55
 Quamvis iam tremulus, captat pater. Hunc labor aequus
 Provehit et pulchro reddit sua dona labori.
 Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
 Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem,
 Ut laeti phaleris omnes et torquibus omnes. 60

07070

297946 PA6446

A2

1851

Juvenalis

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

